РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр хуьх!

1920–йисалай акъатзава | N 21 (10666) хемис 21–май, 2015–йис | WWW.LEZGIGAZET.RU

Комитетдин заседанидал

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, 19-майдиз РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидован регьбервилик квез РД-дин Государстводин Советдин гьуьрметлу Председатель Мегьамедали Мегьамедович Мегьамедов дидедиз хьайидалай инихъ 85 йис тамам хьунин юбилей къейд авуниз талукь тешкиллувилин комитетдин заседание хьана.

Юбилейдихъ галаз алакъалу яз РАН-дин ДНЦ-да илимдин конференция кьиле фида. Адан нетижайрал асаслу яз докладар авай ктаб акъудда. 15-июндиз, М.Мегьамедов дидедиз хьайи юкъуз, Махачкъалада шадвилин собрание ва концерт кьиле фида. Юбилейдин мярекатра къунши республикайрин, областрин гилан ва виликан руководителри иштиракда. Москвадайни мугьманар атун гуьзлемишзава. Республикадиз М.Мегьамедова регьбервал гайи девирдиз талукь художественный ва документальный фильмаяр гьазурзава. Леваша хуьрени чпин машгьур ватанэгълидин юбилей къейд авун патал гьазурвилер аквазва.

СтIал Сулейманан ширатдин йикъар

Эбеди гуьмбетдив

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Махачкъалада ХХ асирдин Гомер СтIал Сулейманан гуьмбетдал цуьквер эцигуниз бахшнавай мярекатда РД-дин Кьил Рамазан АБДУЛАТИПОВА иштиракна.

Мярекатдиз атанвай гьуьрметлу мугьманрин арада РД-дин Гьукуматдин Председатель **Абдусамад ГЬАМИДОВ**, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководитель **Рамазан АЛИЕВ**, Махачкъаладин мэрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди тир **Мегьамед СУЛЕЙМАНОВ**, РД-дин Гьукуматдин Председателдин сад лагьай заместитель **Анатолий КЪАРИБОВ**, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин сад лагьай заместитель **Исмаил ЭФЕНДИЕВ**, культурадин министр **Зарема БУТАЕВА**, печатдин ва информациядин министр **Азнаур АДЖИЕВ**, РД-дин писателрин Союздин председатель **Мегьамед АГЬМЕДОВ**, шаирар, писателар, муаллимар ва студентар авай.

Шаирдин гуьмбетдал цуьквер эцигайдалай кьулухъ РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова къейдна:

- СтIал Сулейманан гуьмбетдал цуьквер эцигуналди чаз сифте нубатда акьалтзавай несилдин фикир Дагъустандин бажарагълу векилрин, камалэгълийрин яратмишунрал желб ийиз кIанзава. Дагъустандин шаирринни писателрин яратмишунрин ирс дериндай чирун патал кIелзавайбурун конференцияр, гуьруьшар тешкилна кIанда. ЧIехи шаирар чи республикадин девлет я...

Рамазан Абдулатипова къейд авурвал, ада республикадин халкьдин шаирринни писателрин ирсиниз кьетIен фикир гузва. Адан къелемдикай СтIал Сулейманан, Расул Гьамзатован, Анвар Аджиеван, Александр Пушкинан, Кахаб-Росодай тир Магьмудан яратмишунрикай кхьенвай макъалаяр хкатнава...

Дагъустандин писателрин Союздин председатель **Мегьамед АГЬМЕДОВА** къейд авурвал, чIехи шаирдин гуьмбетдал цуьквер эцигунин мярекатда республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова иштиракуни ада Дагъустандин литературадиз еке гьуьрмет ийизвайди ашкара ийизва. И кардал писателрин Союздин членар гзаф шад я.

“Алай вахтунда чна халкьарин адетриз гьуьрмет авун, классикрин тIварар мукьвал-мукьвал рикIел хкун, абурун яратмишунрикай менфят къачун тарифлу кар я. Рамазан Гьажимурадовича къейд авурвал, и кардал акьалтзавай несилар желбна кIанда. Абур халкьарин адетрал, милли литературайрал, хайи чIаларал рикI алаз тербияламишуниз кьетIен фикир гун чарасуз я”, - алава хъувуна Мегьамед Агьмедова.

Ленинан ордендин сагьиб хьайи шаир СтIал Сулеймана Дагъустандин халкьдин рикIе вичиз эбеди гуьмбет хкажнава. Адан тIвар, эсерар инлай кьулухъ къведай несилрин мецерилайни садрани кими жедач.

* * *

18-майдиз Дагъустандин Дуствилин кIвалин руководстводи РД-дин милли политикадин министерстводин ва РД-дин писателрин Союздин куьмекдалди ХХ асирдин Гомеран уьмуьрдин ва яратмишунрин рекьиз бахшнавай мярекат тешкилнавай. Ана Дуствилин кIвалин директордин заместитель **Георгий ГЬАРУНОВА**, ДГУ-дин профессор **Гьажи ГАШАРОВА**, мярекатдин модератор **Аминат КЕРИМОВАДИ** ва ДГУ-дин тарихдин факультетдин студентри иштиракна.

А.Керимовади, СтIал Сулейманан уьмуьрдикай ва яртамишунрикай суьгьбетдайла, Дондал алай Ростовда, Киевда, Омскда, Донецкда, Тулада, Кинешмада, Шосткада, Волгоградда, Новороссийскда шаирдин тIварунихъ куьчеяр янавайди, Бакудин киностудияди адакай “ИкI мани арадал къвезва” тIвар алаз художественный фильм гьазурайди рикIел хкана.

Гьажи Гашаров СтIал Сулейманан яратмишунрай кхьенвай илимдин кIвалахрикай рахана, лезги ва урус чIаларал шаирдин эсерар кIелна.

Литературадин межлисдин эхирдай иштиракчияр Россиядин халкьарин дуствилин музейдин ва милли парталринни алатрин лабораториядин экспонатриз килигна.

Рази яз хъфена

ОБЩЕСТВЕННЫЙ ПРИЕМНЫЙДА

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Алай йисан 14-майдиз Дагъларин уьлкведин меркезда кардик квай “Сад тир Россия” партиядин Председатель Д.Медведеван общественный региональный приемныйда и партиядин Дагъустандин региональный отделенидин секретарь, Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутат, техуниверситетдин ректор **ИСМАИЛОВ Тагьир Абдурашидовича** республикадин шегьеррай, хуьрерай атанвай агьалияр кьабулна. Чкайрал зегьметчийрин месэлаяр бегьемвилелди гьялзавач ва, маса чара амукь тавурла, абур общественный приемныйдиз атуниз мажбур жезва.

Общественный приемныйди вичин кIвалах акI тешкилнава хьи, ина датIана Россиядин Федерациядин Госдумадин, РД-дин Халкьдин Собранидин депутатри, РД-дин Гьукуматдин членри, ведомствойрин руководителри яшайишдин жуьребажуьре месэлайри гьарикIарнавай инсанар кьабулзава, абуруз гьилегьилди алакьдай куьмек гузва. И кар патал талукь идарайрин, ведомствойрин, администрацийрин тIварарихъ чарар кхьизва, абурухъ галаз телефондай рахана, месэла гьялдай рекьер жагъурунин гьакъиндай меслятарзава ва инсанрин крар туькIуьрунал пешекарар, руководителар желбзава.

Делилри успатзавайвал, 2014-йисуз приемныйдиз 1711 кас атана. Абурукай 582 кас яшайишдин кIвалерихъ, коммунальный къуллугъ-рихъ галаз алакъалу месэлайрай арза авуниз мажбур хьанвай. Образованидин, кIвалах жагъурунин, мажибар вахтунда гун тавунин, социальный жигьетдай таъминарунин, хуьруьн майишатдин месэлаяр гваз атайбурни тIимил тушир. 552 касдив тайин тир куьмек агакьна, яни абурун дердияр тамамвилелди туькIуьрна. 1079 касдиз юридический ва маса хилерай месэлаяр гьялдай меслятар къалурна.

Дагъустандин технический университетдин ректор Тагьир Исмаилова саки гьар вацра республикадин агьалияр кьабулзава ва ам абурун къайгъуйрив дикъетдивди

▶ 3

ЧIЕХИ ГЬАЛИБВИЛИН 70 ЙИС

Бут-Къазмайрин хуьре юбилейдин сувар “Эбеди полк” лишандик квез кьиле тухвана. Школадин муаллимри, аялри, хуьруьнвийри дяведай тахтай ва хтана рагьметдиз фейи чпин бубайрин, стхайрин, мукьва-кьилийрин суьретар гваз суварин мярекатда иштиракна.

▶ 6

ЧIАЛ

Бязи мектебрин регьберри дидед чIалан тарсариз лазим тир фикир гузвач: тарсар расписанида эцигзавач, кабинетар кардик кутазвач... Классдин журналрин чинар урус чIалал ацIурзава. Гележегда ихьтин кимивилер арадай акъуддайдак умуд кутаз кIанзава.

▶ 19

СтIал Сулейманан шииратдин йикъар

Дербентди - чIехи шаирдиз

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

Гатфарин, гьакI вири йисан виридалайни гуьзел, къешенг, гьар жуьре рангарин атирлу цуьквер бул тир майдин варз саки кьиляй-кьилиз суварар хьиз я: 1-Майдин, ЧIехи Гъалибвилин. Гуьгъуьналлаз - шииратдин суварни. Амни чIехи камалэгьли, устад СтIал Сулейманан тIварунихъ, садрани рикIелай алат тийир яратмишунрихъ галаз алакъалу я.

СтIал Сулейманан жавагьиррихъ инсан илгьамламишдай, руьгьдик лувар кутадай къуват-гьайбат ава: йисар, девирар алатурдавай арифдардин чIалар гена цицIи-цIийи жезва, на лугьуди, абурукай гзафбур къе кхьенвайбур я. Халкьдин халис шаир гьа ихьтинди хьун герек я. Адаз къадим Дербентдани гуьмбет хкажун кутугай, пара абурлу кар хьана.

18-МАЙ. Нянин сятдин кьуд жедалди Дербентда Лезгийрин СтIал Сулейманан

тIварунихъ галай госмуздрамтеатрдин вилик квай майдандал шегьерэгьлияр, Кьиблепатан Дагъустандин районрай муниципальный органрин ва интеллигенциядин векилар десте-десте кIватI жезвай.

Майдан гъилера цуькверин кIунчIар авай, хуруйрал Георгиевский лентер алай аялрив ва шегьерэгьлийрив ацIана.

Абур Дагъустандин халкьдин шаир, чIехи арифдар СтIал Сулейманаз гуьмбет ачухунин мярекатда иштиракиз атанва.

Мярекатда шегьердин 2000 йисан юбилейдиз СтIал Сулейманан гуьмбет савкьат яз пишкеш авур (вири харжияр вичел къачур) Дербентдин кьил **Имам ЯРАЛИЕВА**, РД-дин Халкьдин Собранидин Председателдин заместитель **Сейфуллагь ИСАКЬОВА**, РД-дин Кьилин патай Кьиблепатан территориальный округда тамам ихтиярар ганвай векил **Мусафенди ВЕЛИМУРАДОВА**, Халкьдин Собранидин депутат **Гьамидуллагь МЕГЬАМЕДОВА**, Дагъустандин культурадин министрдин заместитель **Мурад ГЬАЖИЕВА**, Сулейман-Стальский, Мегьарамдхуьруьн муниципальный районрин кьилер **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВА, Фарид АГЬМЕДОВА**, Дагъустандин Огни шегьердин кьил **Гьалим ГЬАЛИМОВА**, Кьурагь, Хив ва маса районрин, общественный тешкилатрин векилри, шаирри, писателри ва шегьерэгьлийри иштиракна.

Тебрикдин сифте гаф рахай Имам Яралиева СтIал Сулейман Дагъустандин халкьдин сад лагьай шаир тирди кьейдна.

- СтIал Сулейман, - лагьана ада, - четин кьисметдин инсан тир. Вичин яратмишунра адалай девирдин татугайвилер, четинвилер, кьиле физвай зурба гьерекатар къалуриз алакьна. Ам ХХ асирдин зурба вакъиаяр кьиле физвай вахтунда яшамиш хьана ва вичин эсерра абуруз дуьзгуьн къиметни гана. Адан шиирар гилани виридалайни гзаф кIелзавайбур ва руьгьди кьабулзавайбур яз ама. Гьеле Максим Горькийди, СтIал Сулейман СССР-дин писателрин съезддал сад лагьай сеферда акурла, ихьтин гафар лагьанай: "Заз а кьуьзуь касди, президиумда ацукьна, пIузар юзуриз-юзуриз, шиирар гьикI теснифзаватIа, акуна... Жавагьирар арадал гъиз алакьзавай ихьтин шаирар хуьх". Гьа и чIавуз М.Горькийди Сулейманаз "ХХ асирдин Гомер" лагьана, еке къимет ганай.

Лишанлу кар ам я хьи, СтIал Сулейманаз гуьмбет неинки Литературадин йисуз, гьакIни ам дидедиз хьайи юкъуз, Дербент шегьердин 2000 йисан юбилейдин чIехи суварин вилик ачухзава. СтIал Сулейман Дербентдани яшамиш хьана. Уьлкведин гзаф чкайра хьайидалай гуьгъуьниз ина ада вичин машгьур са кьадар эсерарни теснифна.

Имам Яралиева буьруьнждин гуьмбет арадал гъайи машгьур скульптор, Россиядин, Дагъустандин халкьдин художник Гьейбат Гьейбатоваз, адан хва Сабир Гьейбатоваз, гуьмбетдин архитектор Сергей Ягудаеваз чухсагъул лагьана, ихьтин гуьмбетар ачухуни кьетIен къуват гузвайди, чун чешмейрин руьгьдиз, чи ата-бубайрин ирсиниз мукьва ийизвайди къейдна.

Микрофондихъ Сейфулагь Исакьов атана.

- Къе и гуьзел мярекатда иштиракдай мумкинвал хьун зун патал чIехи шадвал я, - лагьана ада. - Гьар са халкьдихъ вичин шартIлу лишанар ава. Чи халкьдин яратмишунрин, лайихлувилин, камаллувилин дережа къалурзавайди СтIал Сулейман я. И йикъара шаирдин Махачкъада авай гуьмбетдал цуьквер эцигдайла, РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова СтIал Сулейман гьамиша вичин халкьдихъ галаз хьайиди, яратмишунра халкьдин руьгь къалурайди къейдна. За квез гуьзел гуьмбет ачухун мубаракзава.

Мярекат Нариман Абдулмуталибан рахунри давамарна:

- Играми шегьерэгьлияр!

Имам Музамудиновичан ва чи машгьур скульптордин зегьметдин нетижада СтIал Сулейманан зурба гуьмбет ингье къе чи вилик ква. И йикъара Дагъустандин интеллигенцияди шиирадин йикъар, зурба шаир СтIал Сулейман дидедиз хьайидалай инихъ 146 йис тамам хьун шад гьалара къейдзава. ЧIехи мярекат чна райондани тухвана. Акьалтзавай несилрив Сулейманан жавагьирар, абурун маналувал агакьардайвал чун вири патарихъай алахъзава. Чна районэгьлийрин патай Имам Яралиеваз, гьакI виридаз ихьтин ядигар мубаракзава.

Бакуда кардик квай литературадин "Марвар" кIватIал руководитель Эйваз Гуьлалиева и важиблу кар мубаракна, вичин ва СтIал Сулейманан шиирар кIелна. Ада вич яратмишунрал Сулейман бубадин гуьзел, камаллу жавагьирар кIелуникди желб хьайидакай, абуру гзафбуруз илгьам гайидакай лагьана. Адан ширрин гьар са цIарцIяй халкьдин дерин акьул - камал аквазва. Герек дуьшуьшра абур чи мецел камаллу мисалар хьиз къвезва. Бажарагьлу шаирдин чIал халкьдин эбедивилин лишан, ярж я.

Шад мярекатдал гьакIни Мурад Гьажиев, шегьердин контрольно-счетной палатадин председатель Маил Ибрамхалилов, шаир, литературовед Кичибег Мусаев, СтIал Сулейманан хтул Лидия Стальская, шаир Сажидин Саидгьасанов, 21-нумрадин школадин лезги чIаланни литературадин муаллим Ирада Гуьлчиева рахана.

Театрдин артистар тир Жасмина Гьабибулаевади, Амалия Керимовади шаирдин шиирар кIелна, Фаризат Зейналовади манияр лагьана.

Гуьмбет ачухунин яру лент атIун патал Имам Яралиеваз, Мусафенди Велимурадоваз, Сейфуллагь Исакьоваз, Мурад Гьажиеваз теклифна. Анал цуькверин тажар, кIунчIар эцигайдалай гуьгъуьниз Лезги театрдин коллективди кьилин режиссер, Дагъустандин халкьдин артист Мирзебег Мирзебегова махсусдаказ кхьенвай сценарийдин бинедаллаз "Сулейман бубадиз мугьманвиле" тамаша-концерт къалурна.

Арифдардин гьуьрметдай

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

Сулейман-Стальский райондин векилар 18-майдин пакаман кьиляй Советский хуьруьн кьилихъ, къекъуьндал, СтIал Сулейманаз хкажнавай ротондадал цуьквер эцигиз фена. Инал абур Герейханован хуьруьн юкьван школадин пионерри ва муаллимри къаршиламишна. Цуьквер эцигайдалай гуьгъуьниз, мярекат ачухун яз, Герейханован хуьруьн сад лагьай нумрадин школадин аялри - Марият Гьашимовади, Марат Мегьамедова, Къизил Османовади ХХ асирдин Гомеран шиирар фасагьатдиз кIелна.

Инлай вири Агьа СтIалдал рекье гьатна. Ина, Сулейманан музейдин вилик квай майдандал музыкантри зуьрнедай тамамарзавай хуш авазри виридан гуьгъуьлар генани шадарзавай.

Мярекат, сифте гаф рахуналди, райондин кьил **Нариман Шамсудинович АБДУЛМУТАЛИБОВА** ачухна. Ада чIехи шаирдин ажайиб кьисметдикай итижлу суьгьбетна. СтIал Сулейман чи халкьдин ярж, гьунар, къудратлувал, мягькемвал, мердвал, инсанвал къалурзавай лишанрикай сад тирди къейдна. ЧIехи арифдардин яратмишунар кIватIна хуьн, несилрилай несилрал агакьарун, адаз ва чIехи несилдиз гьуьрмет авун гьамиша чи рикIера хьун лазим тирдакай лагьана.

Мярекатдин вилик райондин администрацияди СтIал Мусаибаз талукь кьве ктаб (адан уьмуьрдикай ва шиирадикай) акъуднава. Йисалай-суз музейдин ва СтIал Сулейманан ирс кIватIунин кIвалахар гегьенш жезва...

Мярекатдал рахай шаир **Абидин КАМИЛОВА**, райондин культурадин "Куьредин ярар" центрадин регьбер **Агьмедпаша АГЬМЕДПАШАЕВА**, шаирар тир **Сажидин САИДГЬАСАНОВА, Нажмудин ШИХНАБИЕВА** чIехи шаирдикай чпин фикирар лагьана, Сулейманаз бахшнавай шиирар кIелна.

Сегьнедиз Сулейман бубадин хтул, шаир **Лидия СТАЛЬСКАЯДИЗ** теклифзава.

- Гьуьрметлу юлдашар, башлашмишна ада, - квез къенин ва алатай ЧIехи Гъалибвилин суварар мубаракрай. Гъалибвилин йикъакай рахайла, завай ихьтин ихтилат тавуна акъвазиз жедач. Зи чIехи бубадин кIваляй дяведиз пуд хва фена: Мегьамедюсуф, Мирзеюсуф, Мусаиб. Мегьамедюсуф Керчь шегьер патал, Мусаиб Сталинград патал женгера телеф хьана. Зи буба Мирзеюсуф дяведай хтана…

Шаирди вичин имийриз бахшнавай шиир кIелна.

Мярекатдин кьвед лагьай пай райондин машгьур манидарри, музыкальный школадин, аялрин яратмишунрин кIвалин тербиячийри концерт гуналди давам хьана.

Кьилин редактордин гаф

Дуьнья рекьяй акъудзава

Халкьари чпин гьал-агьвал хъсанарун, яшамиш жезвай уьлквейра къайда-низам мягькемарун патал милли гьукуматар, абурун идараяр арадал гъанва, конституцияр, махсус законар кьабулнава ва жезмай кьван абурал амал авунни истемишзава. Гьайиф хьи, гьелелиг чавай, рехнейриз рехъ гун тавуна, кIвалахзавай са гьукуматдинни, уьлквединни тIвар кьаз жедач.

Америка! Америка! Америка! Са югъни авач адан тIвар кьан тийизвай. Виридалайни хъсан яшайишдин шартIар яратмишнавай и уьлкведани, гьайиф хьи, гьалар къвердавай чIуру патахъ дегиш жезва. Гзаф дуьшуьшра ам гьатта аждагьандивни гекъигзава, амайбурук адан вилик зурзун акатзава. И мукьвара гьа Америкадин Сад Хьанвай Штатра вич виридалайни куьгьне ва кесерлу вузрикай сад тир Принстондин университетдин алимрини эхиримжи цIуд йисара уьлкве халкьди ваъ, олигархри идара ийизвайди тестикьарна.

“Америка ни идара ийизва?” И суалдиз а университетдин алимар тир Мартин Джанлейсани Бенжамин Пейджа ихьтин жаваб гана: “Америкадин Сад Хьанвай Штатрин политический система демократиядай олигархиядиз куьчарна цIуд йисар арадай фенва, идани алай вахтунда ина демократия хаталувилик акатнавайдан гьакъиндай шагьидвалзава”.

Гьакъикъатдани, жилавар гъиле гьатнавай олигархри халкьдин итижар гила са акьван кваз кьазвач, абур вири дуьньяни чпиз муьтIуьгъариз алахънава: абуру ООН-дин, ОБСЕ-дин истемишунрал амалзавач, международный законарни чпиз кIандайвал акъажзава. ЯтIани гьа ООН-дивайни, ОБСЕ-дивайни, дуьньядин амай вири уьлквейривайни США-дин вилик пад кьаз жезвач. Гзаф дуьшуьшра гзафбуру гьатта дуьньядин и аждагьандиз гардан кIирзава. Советрин девирда са акьван басрухар гуз тахьай Америка гила Россиядин Федерацияни вичиз муьтIуьгъариз алахънава. Адан яргъи гъилер атана Украинадив агакьнава. Ам Россиядал гьалдарна, вич паталай килигиз акъвазнава. Чи Президент Владимир Путина викIегьвал тавунайтIа, низ чидай кьван чи кьилелни ада гьихьтин йикъар-фер гъидайтIа. Малумарай санкцийрини са артух эсер тагайла, Обама дакIваз-элекьзава.

Гьайиф жезвайди а кар я хьи, 1993-йисуз Россиядин Федерациядин цIийи Конституция гьазурдайла, вучиз ятIани, экспертарвиле Америкадинни Европадин уьлквейрин пешекарар кьунай. Аквар гьаларай, чи Конституция Евросоюздик акатзавай уьлквейрин конституцийрилай усалди хьана кIанзавачир жеди. А “кьегьалрини” Россиядин Федерациядин цIийи Конституцияда чи уьлкведин милли законрилай международный законриз еке артуханвал, къуват гана, международный законар чи Конституциядин къакъудиз тежер пай тирди къейд ийиз туна. Гьа са вахтунда цIийи Конституция гьазурай чи пешекарри гьа Евросоюздик акатзавай уьлквейрин, гьа Америкадин Сад Хьанвай Штатрин конституцийра международный законриз, чпин законрив гекъигайла, артуханвал ганвани, авачни, гьа кар эхирдал кьван чирнач.

Анлай инихъ 22 йис алатайла, бязи международный законри чи уьлкве патал акьалтIай чIуру роль къугъвайди ва къугъвазвайди аннамишайла, ахпа чи пешекарар ахварай аватна. ИкI, 28-апрелдиз “Российский газетдин” корреспондент Наталья Козловадиз гайи чIехи интервьюда Россиядин Федерациядин Силисдин комитетдин председатель Александр Бастрыкина чи уьлкведин Конституцияда еке дегишвилер тун, кьилди къачуртIа, милли праводиз международный праводилай артуханвал гун теклифна.

Садра куьне аннамиша, уьлкведин Конституцияда еке дегишвилер тун вуч лагьай чIал ятIа. И кар авун патал, сад лагьайди, сифтени-сифте Россиядин Федерациядин Конституционный суддиз ихтияр гана кIанзава международный праводи чи Конституцияда гьихьтин чка кьазватIа ахтармишдай. И кар авун патал Россиядин Государстводин Думади вичин къарар кьабулна кIанзава. Ахпа... Са гафуналди, им са куьруь вахтунда гьялиз жедай месэла туш. Мадни Государстводин Думадин депутатри нин тереф хуьдатIа, нивай лугьуз жеда кьван.

Ингье гьа ихьтин шудургъада туна чи кьил “чи ял кIандай” Америкадинни Евросоюздик квай уьлквейрин пешекарри Конституция гьазурдайла гайи куьмекри. Вични - чи Президент Борис Ельцинан гъилералди. Гила чи пешекарри аннамишайвал, Америкадин, Евросоюздик акатзавай хейлин уьлквейрин конституцийра абуру международный законар кIан хьанмазди инкар авуна, чпин милли законрал амал ийидай рекьер бес кьадарда къалурнава.

Инал къейд тавуна жедач, чи Конституцияда международный законриз еке артуханвал ганвайвиляй, чун абур кIанз-такIанз кьилиз акъудуниз мажбур жезва.

Са вад виш йис идалай вилик дуьньяда дишегьлидин кIвачин кIегьеб чарадаз къалурун еке тахсиркарвал яз гьисабдай. Америкадин олигархри гила Калифорниядин The BoLdLtaLic интернет - изданидин еке коллективдив (итимривни дишегьлийрив) тамам са вацра, парталар хутIунна, кьецIила кIвалахиз туна. Абурун тереф хуьзвайбур кьуд пата майдандиз экъечIзава. Хашпарайрин диндин суварин ял ядай йикъара Йошкар-Оладин са клубда ихьтин конкурс малумарна: ни виридалайни гзаф вичел алай парталар хтIунайтIа, гьадаз са ящик ацIай газ квай ятар пишкешда. Чкадин Pro Город порталди хабар гайивал, конкурсда иштиракай командайрикай сада, малумарай конкурс рикIивай кьуна, чпел алай вири парталар хтIунна.

И мукьвара Москвада са жегьилди ачух куьчедин юкьвал дишегьлийрив, пул гуз, парталар хтIуниз тунни мумкин я гьа американвийрилай чешне къачуналди авур кар хьун. Ингье гьа икI Америка тIвар алай аждагьанди вири дуьнья рекьяй акъудзава. Де лагь куьне, Ирандин, Сириядин чилер кьуна, инсанриз еке зулумар ийизвай “Исламдин государстводин” боевикрив гекъигайла, США-дин олигархри ийизвай тахсиркарвилер квелди тафаватлу жезватIа.

Рази яз хъфена

1 ◂

эгечIзава, абуруз жезмай кьван куьмек гуз алахъзава. И карда ада вичин къуллугъдикайни, дустарикайни, мумкинвилерикайни менфят къачузва.

И сеферда депутатдин кьилив цIудав агакьна инсанар атана. Абурун арадай са шумуд дишегьлидин-дидедин тIалабун кар алайди тир. Атанвайбурун тIварунихъай Аминат Алибеговади Тагьир Абдурашидович гъавурда туна: абурун набуд аялри Махачкъаладин 4-нумрадин гимназияда кIелзава. Кьуд лагьай класс куьтягьай набуд аялриз мад гимназияда кIелун давамардай мумкинвал авач, гьикI лагьайтIа набудрин 5-класс кардик квач. Гьавиляй диде-бубайри чпин набуд аялриз 5-классдин чирвилер гун кIвалера тешкилна кIанзава. Ихьтин мумкинвални абурухъ авач. “Гьавиляй чаз куь патай куьмек герек я”,- лагьана А.Алибеговади.

ДГТУ-дин ректор гъавурда гьатна ва ада гъиле-гъил аваз РД-дин образованидин ва илимдин министр Шагьабас Шагьоваз зенг авуна, ам месэладин гъавурда туна, набуд аялрин дидеяр министерствода кьабулун ва и месэладай мукьуфдивди кьил акъудун теклифна. Дишегьлийривай чир хьайивал, набуд аялар авай хизанар мадни ава, абурни чпин аялри кIелун гьикI давамардатIа лугьуз кIеве гьатзава.

Амирбег Набиева вичиз Астрахандин Кардиологиядин центрадиз фидай ва ана операция ийидай квота жагъурунин патахъай куьмек гун тIалабна. Гуьзетдай вахт авач, Махачкъаладин духтурри тади гьалда рикI операция авун меслятнава.

Ректордин патав техуниверситетда кIелзавай студент Хайрулаев Мурадни атанвай. Ада вичиз эвленмиш жез кIанзавайдакай, и кар фикирда кьуна, кIвалахдални акъваздай фикир авайдакай лагьана. Гьавиляй вич кIелун давамарун патал университетдин заочный отделенидиз ахкъудун тIалабна. Депутатди гьа и ва амай ксаризни чпин месэлаяр гьялунин карда куьмек гун хиве кьуна. Абур общественный приемныйдай рази яз хъфена. Кьве сятда давам хьайи гуьруьшрал, агьалийрин месэлаяр гьялдай рекьер жагъурунал депутат вични рази яз амукьна.

Министрдихъ галаз гуьруьш

АЧУХ ВЛАСТЬ

Жамиля ГЬАСАНОВА

И йикъара Дагъустандин журналистрин Союздин конференц-залда РД-дин образованидинни илимдин министр **Ш.К. ШАГЬОВ** журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Министрди и мукьвара Дагъустандин школьникри вахкана кIанзавай сад тир госэкзамендикай, гьакIни хайи чIаларикай, абур хуьн патал авуна кIанзавай алахъунрикай ва и жигьетдай образованидинни илимдин министерстводи тухузвай кIвалахдикай, са кьадар маса важиблу месэлайрикай суьгьбетна.

- ИкI ачухдиз журналистрихъ, муаллимрихъ, кIелзавайбурун диде-бубайрихъ галаз гуьруьшмиш хьунихъ еке метлеб ава, - лагьана министрди вичин рахунра, - гьикI хьи, хци, тIал алай месэлайрикай жуваз ачухдиз ван къвезва, идалай гъейри, меслятар, теклифар кьабулдай мумкинвални жезва. Къенин юкъуз хци месэлаяр гьалт тийизвай са хелни чи уьмуьрда авач. Образованидин хилени вири регьят я лугьун дуьз жедач. Чахъ образованидин 2.800 идара, 1500 школа, 800-дав агакьна школадиз фидалди яшара авай аялриз чирвилер ва тербия гунин идараяр ава. 700 агъзурдалай артух аялри школайра кIелзава, абуруз 75 агъзур муаллимди тарсар гузва.

ЧкIидай гьалда авай школаяр Дагъустан Республикада цIуд процентдив агакьнава, яни 148 школада аялри хаталу гьалара кIелзава лагьайтIани жеда. Имни хци месэлайрикай сад я. Абур гьар йисуз ремонт ийизватIани, дараматар кIелуниз виже къвезвайбур туш.

ТIимил аялар авай школайрин кьадар 300-дав агакьнава. Анра 2-3 аялди кIелзава, абуруз тарсар гузвай муаллимарни кьилин образование авайбур туш. Ихьтин шартIара кIелзавай аялрихъ тамам чирвилер бажагьат жеда. Чна тIимил аялар авай ихьтин школаяр сад авунин месэла къарагъарнай, яни чIехи хуьрера интернатар арадал хкун. Амма и теклифди генани хци месэла арадал гъана. Эгер ихьтин классар амукь тавуртIа, интернатар арадал хкайтIа, бязи хуьрер чкIун мумкин я - диде-бубаяр аялар авачир чкайра яшамиш жедач.

Аялрин бахчайрин месэлани ава. Зур йисан къене чи республикада аялрин 38 бахча эцигна вахкана. Амма, гьайиф хьи, абур бес жезвач. 18 агъзур аял бахчайра тербияламишзава, амма учирда виш агъзур аял ама. 2016-йисалди чна вири аялар бахчайралди таъминарун лазим ятIани, бажагьат им кьилиз акъудиз жедай кар я. Гьавиляй чи фикирдик школайра гъвечIи аялрин группаяр тешкилун ква. Алай аямдин образованидин къурулушда пуд йис тамам хьайидалай кьулухъ аялдиз чирвилер гун истемишзава. ИкI хьайила, школайра тешкилдай ихьтин группайриз пуд йис тамам хьанвай аялар кьабулиз жеда.

2012-йисуз кьабулай образованидин гьакъиндай Закондик мадни са кьадар цIийивилер кутунва. Ада чи аямдин важиблу истемишунар къалурнава.

ЕГЭ-дикай рахун хьайитIа, нагагь икьван чIавалди дагъустанвийрин аялри гзаф кьадар баллар къачуналди вири мягьтеларзавайтIа, чирвилерал гьалтайла абуру чун, гьайиф хьи, пашманарзавай. Урусатдин вузрик еке баллар гваз экечIзавай, амма гьа сифте семестрда, кIелиз тежез, абур акъудзавай дуьшуьшар йислай-суз артух жезвай. Эхиримжи вахтунда чун ЕГЭ-дал кIевиз акъвазунихъ кьилин метлеб ава, чаз баллар гзаф хьун важиблу туш, чирвилер важиблу я, - лагьана министрди.

Алай йисуз Дагъустан Республикада ЕГЭ кьиле тухун патал ФСБ-дин, МВД-дин, прокуратурадин векилар ва 170 кас аслу тушир ахтармишдайбур желбда… Экзамен онлайн режимда кьиле фида. Школьникрин кIвалахар Дагъустанда ваъ, маса регионра ахтармишда.

Школьникриз тарсар гузвай муаллимрихъ авай чирвилерни ахтармишдай чкадал атанва. Алатай йисуз чна муаллимар патал ЕГЭ кьиле тухвана. Нетижада муаллимар пуд чкадал пайна: лап хъсанбур, са гьалдинбур ва зайифбур. Нетижайриз килигна, и пуд группадиз Санкт-Петербургдин Герценан тIварунихъ галай университетдин къуллугъчийри кьилдин программаяр гьазурна. А программайрал бинеламиш хьана, муаллимрин чирвилерин ери хкажда.

Дагъустандин чIалар хуьнин месэла хцидаказ акъвазнава. Абур михьиз квахь тавун патал вуч авун лазим я лагьай суал важиблубурукай сад я. И месэладал Тахо-Годидин тIварунихъ галай педагогикадин институт гзаф акъвазнава. Чна лагьайтIа, хайи чIаларин муаллимар патал кьилдин программа гьазурунал кIвалахзава.

Журналистрихъ галаз хьайи гуьруьшдал республикада хцидаказ акъвазнавай аялрин бахчайрин месэлани кудна, маса суалризни тамам жавабар гана.

Зелиха бадедиз мугьманвиле

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ЧIехи Гъалибвилин 70 йисан юбилейдин суварин вилик чун КьакIарин хуьряй тир далу патан зегьметдин ветеран, дяведин иштиракчидин викIегь хендеда Алиметова Зелихадихъ галаз гуьруьшмиш хьана. Ада чун пара хушдиз кьабулна, вичин четин, баркаллу зегьметдин уьмуьрдикай суьгьбетна.

- Зун, чан дидедин, 1926-йисуз КьакIарин хуьре зегьметкеш, медени хизанда дидедиз хьана. Чун, ирид аял, диде-бубади (буба Агъамирзе куьгьне коммунист, къуллугъчи тир, диде Шанабат - кIвалин кайвани) гъвечIи чIавалай ацукьун-къарагъунал, кIелунрал, тарсарал кьетIен гуьзчивал алаз тербияламишна, зегьметдив вердишарна. Хуьре 4-класс куьтягьай зун 1937-йисуз бубади Хуьруьгрин юкьван мектебда туна. Амма кIелдай мумкинвал хьанач: 2-3 вацралай диде рагьметдиз фена ва буба аялар галаз Усугъчайдал куьч хьана, вучиз лагьайтIа, ам наркомзаготовкайрин уполномоченный тир.

Ватандин ЧIехи дяве башламишайла, зи 15 йис хьанвай. 1941- йисан октябрдиз буба фронтдиз тухвана. Итимар дишегьлийрини аялри эвеззавай а макъамда, мектеб туна, колхоздин никIера кIахар, мух цаз, гвенар гуьниз мажбур хьана. Пара азиятар акьалтна чал, яш тамам тахьанвай жегьилрал. ХъуьтIуьн яргъи йифериз таяр-туьшер рушарихъ галаз армиядиз рекье тун патал сун гуьлуьтарни бегьлеяр храдай. Адет хьанвайвал, ара-ара репродуктордай гьукуматдин информбюродин малуматрихъ яб акалдай: шегьерарни хуьрер таз, чи кьушунри кьулухъ чIугвадайла, шелхвалдай, гуьгъуьнлай абурун гъалибвилерал шадвалдай. Гьа чIавалай санал алай дуст рушарикай Байрамова Сунаханум, Асалиева Зарият, Омарова Назлу КьакIарин хуьре яшамиш жезва.

Рагьметлу итим Алиметов Набидихъ галаз зун 1945-йисан августдиз таниш хьана. А макъамда ам гимнастёркадин хурудал женгерин наградайри рапI-рапI гуз, Гъалибвал къазанмишна хтанвай жегьил офицер тир. Хъсан буй-бухах, дамах гвай спелар авай адал парабур ашукь тир, амма санал хизан кутадай кьисмет чаз хьана. ТуькIвей хизанда чаз 5 рушни са хва - Мейлан хьана, къе гьадан хизандихъ галаз разивилелди дуланмиш жезва. За гьамиша Аллагьди гайи йикъаз шукур гъизва, итимдал (рагьметлуди пара къени къилихрин, кIевевайдан гъил кьаз алахъдай, мугьманрал рикI алай викIегь кас тир), хва Мейланан хизандал ва, гьелбетда, душмандин аксина игитвилелди женг чIугур стхайрал дамахзава. Гьеле дяведилай вилик абур хъсан къуллугърал алай, жегьил хизанар авай кьегьал рухваяр тир. Партийный къуллугъчи Агьмедов Агъаметни мектебдин директор Кьасум, гьайиф хьи, элкъвена хтанач. Муаллим Агьмед чIехи стхайрилай кьисас вахчун патал хушналди дяведиз фена ва хурудал наградаяр алаз хтана. Дяведилай кьулухъ ада Зегьметдин Яру Пайдахдин ордендиз лайихлу жедайвал вичин муаллимвилин пеше давамар хъувуна, 85 йисан яшда аваз 2009-йисуз рагьметдиз фена.

Зелиха бадедин хва Мейлан Алиметов кьилин категориядин чешнелу математик я. Ам РФ-дин умуми образованидин Гьуьрметдин работниквилин тIварцIиз, РФ-дин лап хъсан муаллимрин конкурсдин лауреатвилиз, 2008-йисуз Президентдин 100 агъзур манат пулдин грантдиз лайихлу хьана.

- Са сеферда, 1983-йисуз келемар маса гун патал чун, кьакIави папарин са десте, Харьковдин базардиз акъатна, - рикIел хкизва Зелиха бадеди. - Харьков шегьер фашистрикай азад хъувунин къати женгера зи стхайрини иштирак авурди я кьван, гьавиляй а чка заз пара хуш тир. Базарар кIеви хъувурла, шегьерда къекъведай, ана стхавилин ва малум тушир аскеррин сурарални памятникрал кьил чIугвадай, жуваз чидай дуьаяр кIелдай. Чун яшамиш жезвай кIвалин иеси урус къариди фашистрин вагьши зулумрикай шехьиз-шехьиз ахьтин крарикай ахъайдай хьи, адахъ галаз чунни шехьдай.

Къейдин, военный билетдай якъин жезвайвал, Наби Алиметова Юго-Западный, Сталинграддин, 4-Украинский фронтра пияда кьушунрин отделенидин ва танковый взводдин командир яз викIегьвилелди къуллугъна. Дяведилай кьулухъ Ахцегь райвоенкомиссариатда, Рутул районда НКВД-дин органра чешнелудаказ къуллугъна. Уьмуьрдин вафалу юлдаш Зелихадихъ галаз санал ругуд велед зегьметкеш, ватанперес инсанар яз тербияламишна, абуруз кIвал-югъ кутана. Дяведин хирерин таъсирдик 1982-йисуз 60 йисан яшда аваз Наби Саидович кечмиш хьана. Адан шикилар, документарни наградаяр, женгинин портупейни чанта хизанда багьа аманатар яз хуьзва.

- Четинвилер чал пара ацалтна, амма къе заз гьукуматдин кьилевайбуруз сагърай лугьуз кIанзава, - лагьана З.Алиметовади. - Хъсан пенсияни гузва, ара-ара патав къвез, агъмишни ийизва. Месела, 3 йис вилик зав яшайишдин шартIар хъсанарун патал пулдин сертификат вахкана. И мукьвара райондин регьбер Осман Абдулкеримова ЧIехи Гъалибвилин 70-йисан юбилейдин медаль ахгакьарна. Ингье куьне, "Лезги газетдин" векилди, хатур къачузва. Куьн вири пара сагърай! Къуй, дуьнья секин хьуй, мад садазни дяве тахкурай!

Гьайиф хьи, макъала акъатдалди зегьметдин ветеран Зелиха Алиметова рагьметдиз фена. Чна вири багьрийриз башсагълугъвал гузва.

ГъвечIи хуьре - чIехи шадвилер

П.МАГЬАРАМОВА

Штулрин хуьре Кьурагь районда амай Ватандин ЧIехи дяведин са иштиракчи **Х.ХАЛИДОВАЗ** талукьарнавай мярекат кьиле фена. Ана РД-дин Кьилин векил, Халкьдин Собранидин Председателдин заместитель **Сейфулагь ИСАКЬОВА**, "Кьурагь район" муниципальный тешкилатдин кьил **Замир АЗИЗОВА**, администрациядин кьил **Сефербег ГЬАМИДОВА**, культурадинни информациядин хилен работникри, школьникри, хуьруьн агьалийри иштиракна.

- И сувар Советрин халкьари игитвал, викIегьвал къалурай кьетIен сувар я. Дяведин женгерин иштиракчи Халид бубадизни Гъалибвилин Югъ Дагъустан Республикадин Кьил Р.Абдулатипован ва гьакI РД-дин Халкьдин Собранидин патай мубарак ийиз кIанзава, - лагьана С.Исакьова ва Х.Халидоваз Р.Абдулатипован патай пулдин, Халкьдин Собранидин патай къиметлу пишкешар багъишна.

Гуьгъуьнлай З.Азизова, Штулрин хуьруьн администрациядин кьил Д.Агьмедова Халид бубадиз, виридаз сувар тебрикна. Дявеяр мад садазни тахкурай, агалкьунар жегьилрихъ спортдай, кIелунрай хьурай лагьана.

Халид Халидова атанвай мугьманриз ва кIватI хьанвай виридаз вичиз кьетIен фикир гунай чухсагъул малумарна.

Ахпа мярекатдал школада кIелзавай аялри "Катюша" мани лагьана, шиирар кIелна. Культурадин работникри дяведин вахтарин манияр тамамарна.

РикIелай фенвач

Сегьерхалум ОСМАНОВА

Игитвал, кьегьалвал, гьунар вуч я? Жеда игитвал са касдин, кьве касдин, цIуд касдин, виш касдин. Жеда игитвал, кьегьалвал вири, халкьдин. Игитвал къалурна вири халкьди Ватандин ЧIехи дяведин йисара. Чилин винел уьмуьр хуьн патал.

ХХ асирда советрин халкьарин кьилел атай виридалайни чIехи мусибат 1941-1945-йисарин Ватандин ЧIехи дяве хьана.

Гьар са вахтунин турари атIузва
кьацIар, -
Дерин биришри чуькьвезва беден.
Жем хьанвай къене а къати цIаяр
Алатдайд я жал рикIелай меген...

РикIи кIвалахзамай кьван рикIе хуьх, гьихьтин къиметдалди къазанмишайди ятIа къе чун яшамиш хьунин бахт.

Гъалибвал мукьва авуник **Т.О. ОСМАНОВАН** пайни ква.

Т.О. Османов 1914-йисуз Агъа СтIалдал дидедиз хьана. 1937-йисуз Дагъустандин индустриальный техникум куьтягьайдалай гуьгъуьниз ада райондин жуьреба-жуьре идарайра техник - эцигунардайди яз кIвалахна.

1939-йисуз адаз СССР-дин Яракьлу Къуватрин жергейриз эвер гана. И йисан февралдилай 1941-йисан июлдалди Киевда Кирован тIварунихъ галай Краснознаменный артиллериядин училищеда кIелна. Куьтягьайла, лейтенантдин чинда аваз, ада 1943-йисан апрелдалди Ватандин ЧIехи дяведин женгера иштиракна. Ленинграддин патарив, Волховский фронтда сифте взводдин командир, гуьгъуьнлай минометный батареядин командирдин заместитель, командир хьана. Залан хер хьуникди ам 1943-йисан августдиз фронтдай хтана.

Рагьметлу апая икI суьгьбетдай: 1943-йисан июндин вацра залан хер хьайила, ам кьейибурун жергеда тунвай. Бахтунай хьиз, Фаина лугьудай са медсестрадиз адал чан аламайди акуна ва куьмекна. Аапая вичин чIехи рушал Фаина тIвар гьавиляй эцигна.

1943-йисан сентябрдилай пенсиядиз фидай вахт жедалди Т.О. Османова Герейханован тIварунихъ галай совхозда прорабвилин, сифтегьан партийный организациядин секретарвилин, СтIал Сулейманан тIварунихъ галай колхоздин председателвилин къуллугъар тамамарна.

Гьар гьи къуллугъдал хьанатIани, ада вич низамлу, инсандин дерди-баладикай хабар кьадай, халкьдиз вафалу кас тирди къалурна.

Ам са шумудра КПСС-дин райкомдин, Герейханован тIварунихъ галай совхоздин парткомдин членвиле, хуьруьн Советдин депутатвиле хкяна. Адан лайихлувилер Яру гъед ордендалди, ругуд медалдалди, гьурметдин грамотайралди къейднава.

Ватандин ЧIехи дяве советрин вири халкьар патал лап четин ва зурба имтигьан хьана. Ахьтин завалрай уьтквемвилелди экъечIай халкьарин дуствал, садвал эбеди хьун лазим тир. Гьайиф хьи, къе я а уьлкве, я ахьтин дуствал амач. Тарих еке тербиячи ва акьулдин чешме я. Адакай тарс хкудна кIанда.

Хив райондин агьалияр 1941-1945-йисара

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ, тарихчи, журналист

Хив райондай пехъи душмандихъ галаз дяве тухуз 1800 кьегьал фена.

Абурун арада гвардиядин капитан, Дагъустандин атлуйрин эскадрондин командир Абдулазизов Абдулазиз, кьве сеферда Баркалладин ордендиз лайихлу хьайи Абумислимов Гьамид (Хив), викIегь разведчик, кьве сеферда Баркалладин ордендин сагьиб Балакеримов Шамил (Кашанхуьр), кьве сеферда Баркалладин, Яру Пайдахдин орденрин иеси Казбеков Нажмудин, душмандин хура дагъ хьиз акъвазай шаир-аскер Митаров Багьаудин (Къванциг), летчик-истребитель Мегьамедов Абдулвагьаб (ЦIинитI), Цналрин хуьряй Берлиндиз кьван фена, Рейхстаг къачудайла игитвилелди чан гайи муаллим - яру аскер Велиханов Нямет, тIвар-ван авай снайпер, вишералди фашистар тергай Сефербегов Абдула (Чуьвек), Брестдин къеле хвейи Гьажитаев Герей (Хив), КПСС-дин Дагобкомдин сад лагьай секретарь хьайи М-С.И.Умахановахъ галаз дяведа санал "ГъвечIи чил" хуьн патал къати женгера хьайи ва, гуьгъуьнлай Берлиндиз кьван фена, душман кукIварай Рамазанов Шабан (ЗахитI) ва хейлин масабур авай.

Вишералди чи районэгьлияр-дяведин иштиракчияр Ватандин ЧIехи дяведин йисара гьукуматдин чIехи орденриз, медалриз, грамотайриз лайихлу хьана.

"Вири фронт ва гъалибвал патал" лишандик кваз районэгьлийри, ян тагана зегьмет чIугваз, оборона мягькемарунин кIвалахра иштиракна. 3000 зегьметчиди Дербентдин, Буйнакскдин, Хасавюртдин патарив еке хандакIар эгъуьнна ва аэродромар туькIуьрна.

1942-йисан ноябрдин-декабрдин варцара Хив райондай 300 касдикай ибарат тир зегьметдин колонна, кьиле ВКП(б)-дин Хив райкомдин секретарь Юсуфов Рамазан ва политрук Митаров Багьадин аваз, Буйнакск шегьердин патарив фашистрин вилик пад кьун патал къаналар, окопар туькIуьриз фена.

КIвалах лап четинди тир ва ам лопаткайралди, кацайралди, лумаралди авуна кIанзавай. Гьабурни бес жезвачир.

Чпин вилик эцигнавай везифаяр вахтунда ва хъсан ери аваз кьилиз акъудай чи райондин зегьметчийриз ДАССР-дин Совнаркомдин Яру Пайдах ганай.

Дяведиз фейи чпин стхаяр, рухваяр, гъуьлер, бубаяр чкадал аламай вахари, сусари, дидейри, бубайри, аялри эвезна. Абуру, ял ядай йикъар авачиз, никIера тум цаз, гад кIватIиз, алаф гьазуриз кIвалахна, малдарвилин хел вилик тухуз, оборона мягькемариз, гъалибвилик чпин лайихлу пай кутуна.

Райондин агьалийри дяведин йисара техил майваяр, як, чIем, ниси ва маса шейэр фронтдиз рекье туна. Юкъуз чуьлда, фермайра кIвалахиз, йифериз чими шейэр храз, аскеррив агъзурралди гуьлуьтар, бегьлеяр, шарфар, маса парталар агакьарна.

Районда дяведин заем кхьинин ва пул оборонадин министерстводин фондуниз агакьарунин кIвалахарни тешкиллувилелди тухуз хьана.

Дяведин сифте йисан заемдин план 1.328000 манат яз, са куьруь вахтунда 2.092700 манат кIватIна, рекье туна. Гьа икI сад, кьвед, пуд, кьуд лагьай облигацияр кхьинин планар 150-200 процентдин тамамарна. Райондин школайрин педколлективри чеб кьиле аваз пионеррин, комсомолрин бригадаяр, звенояр тешкилна, колхозра гад кIватIунин, алаф гьазурунин, мал-къара хуьнин крара активдаказ иштиракна. Фронтдин фондуниз школьникри жикIияр, дарманрин набататар, металлолом гуз хьана. Школайра гуьлуьтар, бегьлеяр, шарфар храдай кружокар тешкилна. 1942-1943-кIелунин йисуз Хъукьварин хуьруьн ирид йисан школадин аялри 8310 жуьт гуьлуьтар, бегьлеяр храна, фронтдиз рекье туна.

Хив райондин агьалийри кIватIай пулдин такьатар, багьа шейэр фронтдин фондуниз хушуналди гана. Гьа икI, танкар акъудун ва Шамилан тIварунихъ галай танкарин колонна туькIуьрун патал Хиврин хуьруьн Кирован тIварунихъ галай колхоздин председатель Эскендар Гьуьсейнова - 5000, Ленинан тIварунихъ галай колхоздин колхозчияр тир Абдулазизова - 7000 манат, Исрафилова - 3000 манат, гьа и колхоздин председатель Селимханов Рамазана - 120000 манат, КьванцIилрин хуьруьн колхозникар тир Агьмедова - 5000 манат, Рагьимханова - 4000 манат, Яргилрин хуьруь - 48000 манат, Ляхлярин хуьруь - 45000 манат, КьванцIилри - 73 000 манат, Кашанхуьруь - 170000 манат, цналвийри 48000 манат ганай.

Ватан хуьз райондай дяведиз фейи 1800 кьегьалдикай 1100 касдилай виниз къати женгера телеф хьана. Абурун виридан тIварар райондин центрадин юкьни-юкьвал Гъалибвилин 70 йисаз бахшна туькIуьрнавай памятникдин - мемориальный комплексдин чинал къизилдин гьарфаралди кхьенва.

Райондин агьалийриз Гъалибвал патал женг чIугур вири игитар истеклу я. Гьамишалугъ рикIера амукьун патал районда абуруз 16 памятник-обелискар эцигнава ва райондин тарихдин РикIел хкунин ктабда абурун пак тIварар кхьенва. Гзаф школайриз, куьчейриз дяведин иштиракчийрин тIварар ганва.

Вири школайра стендарпипIер туькIуьрнава. Райцентрадал алай ва хуьрерин школайрин музейра гьунарлу аскерриз кьилди чкаяр ганва. Гьар йисуз Гъалибвилин сувариз вири районэгьлийри, анрал кIватI жез, дяведа чанар гайи кьегьалар рикIел хкиз, абурун руьгьериз икрамзава.

Гьич са касни, гьич са затIни рикIелай алудзавач.

РикI дяведи атIай диде

Гуьзел МЕЖИДОВА, Курхуьруьн 2-нумрадин юкьван мектебдин лезги чIалани литературадин муаллим, Россиядин Федерациядин просвещенидин отличник, Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим

ДИДЕ! Дидедин рикI гьуьл я. Адан сирерай садан кьилни акъатдач. Пашман тирла, ада эл ширда, шад тирла, адан хурук са затIни акъваздач. Адак лувар акатда. Адаз дуьнья къужахда кьаз кIан жеда. Къуй чи дидейрихъ гуьгьуьлар ачух йикъар гзаф хьурай. Къе ихтилат ийизвай диде 107 йисуз яшамиш хьана. Ам эхиримжи нефесдалди вилер ракIарал алаз кьейи **Абидат диде** я. Адахъ кьве хвани пуд руш авай. Уьмуьрдин юлдаш Мурцали вахтсуздаказ къакъатай Абидата вичин вад аялдиз дидевални ийизвай, бубавални. Адалай веледриз хъсан тербия гуз алакьна. ЧIехи руш Айишатни гъвечIи руш Хатунагъа агьваллу хизанриз кьисмет хьанвай ва абурухъ чпин хизанар авай. Кьулан руш Нигерхалум са етим гададиз кьисмет хьана. ЧIехи хва Мерзеханаз кьве руш авай: Эрзини Шекер. Мерзехан кьакьан буйдин, гафунал кIеви итим, чатун устIар тир. Хуьруьн майишатдиз герек къвезвай кьван алатар адан гъилелай физвай.

ГъечIи хва Гьажибуба агакьнавай гада тир. Ада майишатда кIвалахзавай. Гьажибубадиз балкIандаллаз чамарар ийизни кIандай. Са сеферда КIварчагъ дереда балкIанраллаз къугъунрин акъажунра Гьажибуба гъалиб хьанай ва адаз гапур багьишнай. Абидат дидедин мурад и веледни эвленмишун тир. И кар патал абурун хизанди кьве шешелда авай лезги чIулав пIинияр кьурурнавай. Абур Абидат дидеди хунун шешелра тунвай, вучиз лагьайтIа кьурай пIинияр чIарчIин шешелда тун адет тушир. Зул хъуьтIуьхъ элкъвейла, Мерзехан пIиниярни гваз Бакудиз рекье гьатна. Стхадин сусаз пек - партал къачуна, ам хуьруьз хтана. Мехъерал вил алай хизан шад ва бахтлу тир. Амма Абидат дидедин рикIик са гьихьтин ятIани кин квай. Винидихъ лагьайвал, дидедин рикIиз нивай килигиз хьана кьван? Дидедин рикIикай хабар кьадай кас авачир. Гьам хизанар, гьамни мукьва - кьилияр мехъерин къайгъуда авай эхир.

ТIурфан акъатдайла, тIебиатди, адет яз, фадамаз хабар гуда: гьава дегиш жеда, цавал циф акьалтда, цIайлапанар, къукърумар яда. Амма и залум тIурфан акъатдайла, хабар гудай я тIебиат хьанач, я инсанар. Экуьнахъ фад ахвар гзаф ширин береда Ватандал тIурфан акьалтна! Дяве! И залан хабарди вири къарсурна. Ватан хуьз гьазур хьунин буйругъ Курхуьруьвни агакьна. Гъиле яракь кьаз жедай кьванбур вири фронтдиз рекье гьатна. Абурукай сад Абидат дидедин гъвечIи хва Гьажибубани тир. Хва къапудай экъечIай декьикьадилай Абидат дидеди вичи вичиз сабур гудай. Ада мукьвал-мукьвал тикрардай: "Виридан балаярни фена, зи - балани". Хейлин вахтунда Гьажибубадикай са хабарни авачир. Са нянрихъ варцел почтальон атана ва Абидат дидедиз эверна. Тади кваз къецел экъечIай ам почтальондин чиниз килигна. Почтальондин гъиле пуд пипIен чар авай. Адан хъвер квай чин акурла, Абидат дидедин рикIиз регьят хьана. Экуьнахъ гьаятдиз атай керекулдини хабар ганвай. ИкI лагьанай: "Хийир хабар заз, керекул, кьелен хабар ваз, керекул". Хтул Эрзидиз эверна, адав чар кIелиз туна. Ана кхьенвай: "Чан зи играми диде, куьн гьи гьал я? Зи хтул Эрзи гьи гьал я? Хтайла, зунни ам чуьнуьх - муьнуьх къугъвада. Гзаф гафар кхьиз жезвач. Им за йифиз кхьизвай чар я. Бажи, заз ви гъилин иситIа кIан хьанва. Жез хьайитIа, ракъура. Де куьн сагърай. Гьажибуба".

Чар кIелна куьтягьайла, Абидат дидедилай яргъи ухьт алахьна ва адак теспача акатна. Ам посылкада твадай иситIадин, ичин патарин, чуьхверин цIиргъерин, хъипи хутарин, кIерецрин, чIулав лезги пIинийрин ва маса затIарин къайгъуда гьатна. Вири гьазур хьайила, посылка рекье туна.

Йикъар, варцар къвез алатзавай. Дидедин вил рекьел алай, ада хцин чар вилив хуьзвай. Гьа и арада Абидат дидедин чIехи хва Мерзеханни дяведиз фена. Адаз я йикъан кьарай, я йифен ахвар амачир. КIвале амайбур Абидат диде, Мерзеханан свас Сарайхалум ва адан кьве руш тир.

Гьажибубадилай нубатдин чар I944-йисан гатуз агакьна. Ана кхьенвай: "Бажи, зал ви посылка агакьна, ви чан сагъ хьуй. Чун Польшада ава. Инай гьиниз тухудатIа, чидач. Саламар лагь виридаз. Гьажибуба". Гьажибубадиз вичин чIехи стха Мерзеханни фронтдиз фенвайдакай хабар авачир. Им хцин эхиримжи чар тирди Абидат дидедин хиялдизни къвезвачир. Йис акъатна, дяве куьтягь хьана. Чан аламайбур яваш -яваш чпин ватанрихъ элкъвезвай. Амма Гьажибубадикай са ван - сесни авачир.

Мирзехан 1943-йисуз телеф хьана. Ингье Абидат дидеди вичив хва телеф хьайидакай хабар агакьай вахт гьикI рикIел хкизватIа:

- Са юкъуз чи варцел хуьруьн чавуш атана ва заз Кьасумхуьруьн военкоматдай эвернавайдакай хабар гана. Къалабулух акатна рикIик. Са вил ахварни ийиз тахьанвай зун, ГатIунрин тама авай кIвачин рехъ кьуна, Кьасумхуьрел агакьна. Са итимди зун кабинетдиз тухвана ва ацукьун теклифна. Завай са гафни лугьуз, пIуз-пIузал гъиз жезвачир, сивяй кьур акъатнавай. Столдихъай формаяр алай са итим къарагъна ва ада лагьана: "Куьне кьве хвани дяведиз ракъурна, диде. Ватандин рекье чан гун, адаз вафалу хьун - им итимвал, игитвал я". Мад ада вуч лагьанатIа кьиле гьатнач, зун къах хьана амукьна. Гьа и арада маса са итимди зав къатуна тунвай кьве метр чит вугана ва къецел кьван рекье туна. Галтад жез, галтад жез зун ГатIунрикай физвай шуькIуь рекьиз акъатна. Им нисинлай алатнавай вахт тир. Рекье кас-мас авачир. Гьа и тама зи шелриз рехъ ачух хьана..."

Хуьруьн куьчейра гьалтзавай инсанри Абидат дидедин гьал гьиссзавай, адаз сабур гузвай. Яраб залум дяведи кармашай дидейрин рикIер, хизанар дуьньяда гьикьван аватIа!..

Гъалибвилин сувар Бут-Къазмайрал

Желил ЖЕЛИЛОВ

Мегьарамдхуьруьн райондин Бут-Къазмайрин хуьре Гъалибвилин 70 йисан юбилейдин сувар **"Эбеди полк"** лишандик кваз кьиле тухвана. Школадин муаллимри, аялри, хуьруьнвийри дяведай тахтай ва хтана рагьметдиз фейи чпин бубайрин, стхайрин, мукьва-кьилийрин суьретар гваз суварин мярекатда иштиракна.

Школадин директор Г.Абдуллаева ва хуьруьн кьил Р.Урдуханова дяведин ва зегьметдин ветеранриз вири жемятдин патай сувар тебрикна ва абурув юбилейдин медалар вахкана. Мярекатдал рахай далу патан ветеранар тир А.Шагьмарданова, С.Исмаилова, М.Гьасанова, Р.Сафаралиева, А.Велимурадова, И.Саидова, Х.Юлчиева, Гь.Гьуьметова вири коллективриз чухсагъул малумарна. Гьевескаррин десте еке концерт гана.

Вичин дахдин суьрет гъиле аваз акъвазнавай математикадин тарсар гузвай Агьмедова Къизилгуьл муаллимди икI лагьана:

- И шикилдай аквазвайди зи буба Эмиргьемзе Жабраилович Жабраилов я. Ватандин ЧIехи дяве башламиш жедалди, зи бубади кьилин образование къачуна, Кьурагь райондин Кьуьчхуьррин хуьруьн школада тарихдин тарсар гана.

1941-йисуз ам гуьгъуьллудаказ фронтдиз фена ва ада Курскдин къекъуьндал къизгъин женгера иштиракна. Кьве сеферда зи буба какахьай дяведа хьана. Днепр вацIалай элячIдайла, бомбайрин хъиткьинрик акатна, адал залан хер хьана. 8 сятда зи дахди, хур галчIуриз, вич фронтдин цIарцIив агакьар хъувуна. Гуьгъуьнлайни гъилерални кIвачерал залан хирер хьанвай ам госпиталдиз аватна. Дах хейлин медалризни орденриз лайихлу хьана. Фронтда ам партиядин жергейризни кьабулна. 1943-йисуз инвалид яз хуьруьз рахкурна. Ада вичин кIвалах школада давамар хъувуна. Гуьгъуьнлай ада хуьруьн Советдин, ахпа колхоздин председателвиле кIвалахна ва жемятдин арада гьуьрмет къазанмишна. Ада вичин уьмуьрдин юлдашни галаз вад гададизни са рушаз тербия гана, абур кIвачел акьалдарна. Эхиримжи йисара зи буба Бугъдатепедиз куьч хьана. Гьанани ада вичин муаллимвилин пеше давамар хъувуна. 1967-йисуз гъилерик, кIвачерик гуьллейрин кIусар кумай ам рагьметдиз фена. Рагьмет хьуй вичиз, дяведин цIаяра кьейи вири ветеранриз. За жуван дидедал, бубадал, Ватандал дамахзава. Мад чаз садрани дяведин цIаяр тахкурай.

Гвардиядин сержант

Рамазан БАЛАБЕГОВ

Хивдай тир Ибрагьимов Абдурашид Ибрагьимович 1940-йисан июндин вацра Ватандиз къуллугъиз армиядиз тухванай. Я адаз, я адахъ галаз санал армиядиз тухвай гьич садазни са йисалай дяве башламиш жедайдакай, гьелбетда, хабарни авачир. Дагъви Ленинграддин патарив гвай артиллериядин 40-полкуниз акъатнай.

Ватандин ЧIехи дяведин сад лагьай югъ ада Белоруссиядин Кобрин шегьерда къаршиламишна. Ахпа ам Пинск шегьердиз артиллериядин 204-полкуниз ракъурна. Дяве куьтягьдалди А.Ибрагьимова и полкунин кьушунра къуллугъна.

Женгинин сад лагьай награда - Яру Гъетрен орден Ибрагьимов Абдурашидаз 1941-йисуз Москвадин патарив кьиле фейи женгерай ганай. Ибрагьимов наводчик яз хьайи батареяди са женгина душмандин 5 танк тергна. Баркалладин пуд лагьай дережадин орден А.Ибрагьимоваз душмандин женгинин яракьар авай склад терг авурла ганай.

Машгьур полководец Г.К. Жукова 1945-йисан 3-ноябрдиз гвардиядин сержант А.Ибрагьимоваз ганвай чухсагъулдин чарче кхьенва: "Дяведин рекьераваз вун чIехи ва залан мензилриз фена. Амма вуна иштиракай женгер гьакIанбур хьанач. Душман вичин магъарада кукIварна, Гъалибвилин Пайдах Рейхстагдал хкажнава. Ватандиз вафалудаказ къуллугъ авунай за ваз чухсагъул малумарзава. Гила ви вилик дяведин яракь зегьметдин яракьдалди эвездай месэла акъвазнава. ЦIийи карда вахъ агалкьунар хьурай!"

Гвардиядин сержант Абдурашид Ибрагьимоваз дяведа къалурай игитвилерай винидихъ тIвар кьур наградайрилай гъейри Ватандин дяведин II дережадин орден, "Дирибашвиляй" ва мадни 17 медаль, Верховный Главнокомандующий И.В.Сталинан къул алай чухсагъулдин 12 чар гана.

1945 лагьай йисан ноябрдин вацра дяведай - Германиядай хайи хуьруьз хтай Абдурашид Ибрагьимов ислягь зегьметдал машгьул хьана. Ада туьквенчивиле, складчивиле, Хиврин хуьруьн Кирован тIварунихъ галай колхозда, ахпа "Хивский" совхозда рабочий яз кIвалахна.

Ислягь девирда чIугур зегьметдай А.Ибрагьимоваз 1976 лагьай йисуз "Зегьметдин ветеран" медаль гана.

Дяведин ва зегьметдин ветеран, гьайиф хьи, чи арада амач. Амма ада чи Ватандин аслу туширвал патал чIугур зегьметар къенин ва гележегдин несилри рикIелай ракъурдач.

Конкурсдиз

Дирибаш муаллимдикай

Заира АЛИЕВА

Гьуьрметлу "Лезги газетдин" редакция! Квез и чар кхьизвайди Сулейман-Стальский райондин НуьцIуьгърин хуьруьн юкьван школада 10-классда кIелзавай **АЛИЕВА Заира** я.

Чаз, аялар ятIани, чи уьмуьрда гзаф суварар авайди якъин чизва.

Амма Гъалибвилин сувар чаз пара кIанда, Гъалибвилин сувар зурба тарих ва мана-метлеб авай сувар я. Эхиримжи вахтара "Лезги газетдин" чинрай Ватандин ЧIехи дяведа чи бубайри-дидейри абадвал, азадвал, бахтлу уьмуьр патал, чпин чанарни гьайиф татана, немсерин фашистрихъ галаз чIугур женгера къалурай игитвилерикай кхьизва. И кардик зунни шерик жезва.

Ватандин ЧIехи дяведа чи райондай 3930 касди иштиракнай ва абурукай чан аламаз 2098 кас хтанай. Зи хайи гъвечIи хуьр тир НуьцIуьгъай 71 кас дяведиз фенай, 22 кас хтанай. Гьар йисан 9-майдиз чи кьегьалар рикIел хкун патал чна обелискдал цуьквер эцигзава ва митинг тухузва.

И мукьвара НуьцIуьгърин хуьруьн юкьван школада чIехи классра кIелзавай аялрин арада "Боевой листок" конкурс кьиле фенай. Нетижаяр кьурла, чи 10-классди сад лагьай чка кьуна. "Боевой листокда" чи хуьруьнви, гзаф йисара муаллимвиле кIвалахай, дяведин иштиракчи **АСКЕРОВ Юнусан** уьмуьрдикай кхьенвай.

Аскеров Юнус 1916-йисан 5-мартдиз дидедиз хьана. Адан буба Аскер фяле тир. Диде Фатима 1934-1938-йисара дишегьлийрикай сифте яз хуьруьн Советдин председатель хьанай. Юнусан вад йис тирла буба рагьметдиз фена, хизан чIехи стха Кериман хивез аватнай. 1929-йисалди Юнуса батраквиле ва колхоздин данарбанвиле кIвалахнай. Хуьре 5-класс куьтягьай ада Дербентдин педучилищеда кIелна. 1935-1940-йисара Юнус Аскерова Вини Хъартасрин, Ивигрин, Экенрин ва НуьцIуьгърин хуьрерин школайра кIвалахнай. 1940-йисан 27-февралдиз адаз Яру Армиядин жергейриз къуллугъ ийиз эвернай. Ада Румыниядиз мукьва тир советрин сергьятра къуллугънай. Дяве башламиш хьайила, Юнуса къуллугъзавай кьушунар Румыниядин сергьятдилай Прут вацIалай элячIна, душмандиз ягъунар кьаз-кьаз, Моздокдал кьван кьулухъ чIугуниз мажбур хьанай. 1945-йисан 9-майдал кьван Юнус муаллимди Моздок шегьердин кIаник, Новороссийск, Куропаткино, Ростов, Могилев, Витебск, Невель ва маса шегьерар, хуьрер азад авунин женгера иштиракнай. Юнус муаллимди Варшава азад авунин, "Данцигдин коридорда" душман терг авунин, Одер вацIалай элячIун патал тухвай женгера уьтквемвал къалурна. Ам Торгау шегьердал кьван агакьнай, ахпа ада Берлин къачунин женгера иштиракнай. 9-майдиз дяве куьтягь хьана, амма Юнус Аскеров 30-ноябрдал кьван армияда амукьнай.

Дяведин женгера адал кьуд сеферда хирер ва са сеферда ам контузия хьанай. Ю.Аскеров Яру Гъетрен, Баркалладин пуд лагьай дережадин орденрин, "Женгера лайихлувилерай", "Дирибашвиляй", "Кавказ хуьнай", "Варшава азад авунай", "Берлин къачунай" медалрин сагьиб тир.

Хайи хуьруьз хтайла, школада муаллимвиле, Кьасумхуьруьн райфинотделда госдоходрин кьилин инспекторвиле, ахпа мад хуьруьн школадин директорвиле кIвалахнай. Пенсиядиз фейилани, ам школадикай къерех хьаначир. Гьар йисуз 9-майдиз дявейра телеф хьайи кьегьал рухвайриз бахшна эцигнавай обелискдин вилик ада Ватандин ЧIехи дяведикай ихтилатардай.

1979-йисан 30-майдиз Юнус муаллим рагьметдиз фена. Адан хва Аскеров Асамудина, чи хуьруьнви дяведин игитриз бахшна, "Бубад сурал цуьквер эхциг" шиир туькIуьрна.

Текивийри кутур пай

Кургъли ФЕРЗАЛИЕВ

Ватандин ЧIехи дяведа къазанмишай зурба гъалибвилик Докъузпара райондин Текийрин гъвечIи хуьруьни лайихлу пай кутуна. Малум тир делилралди, и хуьруьн 34 агьалиди дяведин цIаяра иштиракна. Абурукай 19 касдиз элкъвена хкведай кьисмет хьанач, абуру чпин чанар Ватандин азадвални гъалибвал патал къурбандна. Текийрин хуьряй дяведа иштиракайбурун жергеда Гуьлбала Агъашеринов, Къезенфер Агъаларов, Вейсел Агъаларов, Ризван Агъаширинов, Ибрагьим Абдиев, Алхас Азаев, Эмирсултан Алимурадов, Пирбудагъ Агьмедов, Сулейман Азаев, Расул Бабаев, Расул Бабиров, Азиз Гьасанов, Мутагьир Гьасанов, Тагьир Гьасанов, Гьажикъаиб Гьасанов, Абдулвагьаб Исламов, Абдурагьман Исламов, Гъафур Магьсумов, Гьажимегьамед Магьмудов, Серкер Мингьажев, Мегьамед Меликов, Саидагьмед Мусаев, Балали Мирземетов, Серкер Мирземетов, Къази Наврузов, Сефтер Наврузов, Ризабег Садикьов, Саидали Керимов, Шагьмир Пирметов, Ярмет Пирметов, Ибрамхалил Чигалиев, Жамалдин Чигалиев, Эфсел Эмирбегов ва Пирмет Юзбегов авай.

ТIварар кьунвайбур жуьребажуьре орденриз, медалриз лайихлу хьана. Гъалибвилик пай кутур гьар са аскердин тIвар тарихдин чинра мидаим яз амукьда.

Дербентдин 2000 йис

Къадим шегьердиз СтIал Сулейманан райондин патай

Хазран КЬАСУМОВ

Малум тирвал, 2015-йисан 15-сентябрдиз Дербентдин 2000 йис тамам хьун сувар хьиз къейдда, юбилейдин серенжемар 2018-йисалди давам жеда.

Юбилейдиз гьазурвал акунин карда са жерге чIехи компанийри ("Группа "Сумма" ОАО, "Рычал-су" ОАО, "Дербентдин газ квай чехиррин завод" ОАО, "Дербентдин коньякрин комбинат" ОАО, Азербайжан Республикадин "Ата Холдинг РУС" ООО), Государстводин Думадин депутатри, Федерациядин Советдин членри, гзаф кьадар министерствойри, организацийри, карханайри, Дербентдин руководстводи иштиракзава.

Дагъустан Республикадин Гьукуматдин къарардин бинедаллаз, Дербентдин объектар, куьчеяр гуьнгуьна хтун, анагар аваданламишун патал республикадин муниципалитетриз тапшуругьар ганва. РД-дин Кьиблепатан территориальный округдин муниципалитетар, гьабурукай яз Сулейман-Стальский районни, чпихъ галкIурнавай объектрал кIвалахар тухунив эгечIнава.

Алатай гьафтеда райондин кьил **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВ**, администрациядин, талукь организацийрин пешекарар ва райондин СМИ-рин векиларни галаз, нубатдин сеферда къадим Дербент шегьердиз фена, райондихъ галкIурнавай чкайрал кIвалахар тухузвай гьалдихъ галаз таниш хьана.

- Дербент неинки са Дагъустандинни Керферпатан Кавказдин, гьакIни вири Россиядин дамах я, - лагьана Нариман Шамсудиновича. - Тарихдин, алакъадин ва географиядин жигьетдай Дербент лезги халкьдиз, чIехи шаир СтIал Сулейманан тIвар алай райондин агьалийриз гена мукьва я. Аквазва хьи, къадим шегьердин кьил яз, халкьдин кьегьал хва Имам Музамудинович Яралиев кIвалахдив эгечIайдалай гуьгъуьниз шегьерда хъсанвилихъ, аваданвилихъ, мублагьвилихъ еке дегишвилер кьиле фена, и кар давам жезва. 2000 йисан юбилейдиз гьазур жезвай шегьердиз ва адан агьалийриз къе вири Дагъустандин, Россиядин куьмек герек я. Чи райондин организацийри, кьилдин ксари чпин пайни кутазва. Вири и кIвалахар шегьердин агьалийриз къулайвилер тешкилунихъ рекье тунва, и кар важиблу я. Каспийдал алай къеле тир Дербент шегьердихъ ва адан агьалийрихъ генгвал хьурай!

Шегьер къе эцигунрин майдандиз элкъвенва, рекьерни куьчеяр гегьеншарзава, аваданламишзава, къелемар акIурзава, объектар "жегьил" хъийизва...

Ингье чун шегьердин 345-ДСД-динни генерал Саидован куьчеяр гьалтзавай хивел алай куьчеда вад мертебадин 12 "б" ва 18 "б"-нумрайрин чIехи ва гегьенш кIвалерин вилик квай гьаятда ава. Инал эцигунрин кIвалахар кьиле физва.

Райондин кьил Н.Абдулмуталибов пешекарарни галаз эцигунарзавай чкадал

- КIвалерин вилик квай и чIехи гьаят цIийикIа туькIуьр хъувун, аваданламишун чи райондин руководстводи вичин хивез къачунва, - лугьузва райадминистрациядин кьилин заместитель **Лацис ОРУЖЕВА**. - КIвалахрив эгечIна са шумуд югъ я. Санлай къачурла, гьаят аваданламишунин кIвалахриз 3 миллион манат пул акъатда. Гуьрчег, вири жуьредин къулайвилер авай гьаят чи райондин патай Дербент шегьердин агьалийриз суварин хъсан савкьат жеда.

Кьуд патахъай хкаж хьанвай 5 мертебадин кIвалерин вилик квай майдандал кIвалахар "СМУ "Реставратор" ООО-дин махсус бригадади тамамарзава. Чун адан генеральный директор **Н.УЛУГЪАЕВАХЪ** галазни таниш хьана.

Райондихъ галкIурнавай гьаятдин акунар

- **Нариман Вердиевич, чаз вуна сакьве гаф куь организациядикай, кIвалахар кьиле физвай гьалдикай лагьанайтIа кIанзавай.**

- Чиди Дербент шегьерда кардик квай эцигунрин организация я, - лагьана Н. Улугъаева. - Эцигунрин кIвалахар чна республикадин маса шегьерра ва районрани тухузва. Гила асул вири къуватар къадим Дербентдин юбилейдихъ галаз алакъалу кIвалахар тамамарунал желбнава. Алай вахтунда кIвалерин гьаятдин чиле плитаяр твазва, ана инсанар ацукьдай чкаяр туькIуьрзава, мукьвал йикъара кIвалерин вилик квай гъвечIи майданрал ва гьаятдиз къвезвай рекье асфальт цада. КIвалахар мадни ава.

- **Квезни чизвайвал, и гьаят къайдадиз гъун, аваданламишун СтIал Сулейманан тIварунихъ галай райондин хиве ава. Куь карханадиз райондин руководстводин патай куьмек, дикъет авани?**

- Гьам Дербент шегьердин кьил Имам Яралиевахъ, гьам Сулейман-Стальский райондин кьил Нариман Абдулмуталибовахъ галаз чи араяр гьуьрметдинбур, ихтибардинбур я. Нариман Шамсудинович чи патав мукьвал-мукьвал къвезва, чна тамамарзавай кIвалахдал гуьзчивал тухузва. И дикъетди, адан меслятри чаз екез куьмек гузва.

КIвалерин гьаят гегьеншди я. Нариман Вердиевича чаз лагьайвал, анин яргъивал 57, гьяркьуьвални 20 метр я. Чаз акурвал, инал бес кьадар накьв, къум, эцигунрин материалар гьанва, гьаятдин саки са паюна чиле плитаяр тунва, тротуарар туькIуьрнава, саки 100 къелем цанва, яргъивилел 7, гьяркьуьвилел 3 метр алаз кьве "беседка" эцигнава...

Зун гьаят къайдадиз хкун патал кIвалахар тухузвай чкадал шегьердин агьалияр тир са шумуд касдихъ галазни таниш хьана.

- Зун и кIвалера яшамиш жез саки 30 йис я, - лагьана **Ризван АТАЕВА**. - Къайдадик квачир гьаятда къекъуьн лап четин жезвай, ацукьна ял ягъуникай гьич рахунни герек къвезвач. ХъуьтIуьн вахтунда ва марф-кьеж хьайила, гьаят, яд акъвазна, халис уьлендиз элкъвезвай. Гила ам цIийикIа туькIуьр хъийизва, аваданламишзава. Чна, агьалийри, Дербент шегьердин, Сулейман-Стальский райондин руководителриз ва эцигунар кьиле тухузвай устIарриз чухсагъул лугьузва.

Ихьтин разивилин келимаяр шегьерэгьлияр тир Сергей Терехова, Айгуьл Рагьимовади, Назим Гьайбулаева ва масабуруни лагьана.

- Чи кIвалера гьафтейралди яд жезвайди тушир, - зун вич яшамиш жезвай 5-мертебада авай кIвализ тухуналди ва крандай авахьзавай гьамга хьтин михьи яд къалуруналди, лагьана чаз **Селим ВЕЛИЕВА**. - Гила, стха, корпусра авай вири кIвалера кьуьд-гад, йиф-югъ гьам къайи, гьам чими яд ава. И карни шегьер юбилейдиз гьазур хьунин кIвалахар кьиле тухунихъ галаз алакъалу я.

Гьайиф хьи, чи райондихъ галкIурнавай гьаятда "СМУ "Реставратор" ООО-ди эцигунринни аваданламишунин рекьяй тухузвай кIвалахар "серийдик" кутазвай са карни ава. Амни, Н.Улугъаева лагьайвал, кIвалера яшамиш жезвай са бязи ксари чпин гаражрик, салариз физвай чкайрик кутунвай ракьун варар къайдадиз хкун тавунихъ, абур чIуру гьалда аваз хьунихъ галаз алакъалу я. Шир алатнавай, патахъ хьанвай ва муьрхъуь кьунвай ракьун варари, жагъунри гьаят мешребсуз къалурзава.

Чун шагьид хьайивал, неинки 345-ДСД-дин, генерал Саидован куьчейра ва чун фейи кIвалерин гьаятда, гьакI санлай шегьердин амай куьчейринни рекьерин сеть цIийикIа туькIуьр хъувунин, яшайишдин хилен объектар къайдадиз гъунин, кIвалерин вилик квай чкаяр аваданламишунин, шегьердин михьивилин гьал хъсанарунин кIвалахар тешкиллувал аваз кьиле физва.

Малум хьайивал, гъиле авай гьаят аваданламишунин кIвалахар куьтягь хьайила, райондин руководстводихъ къадим Дербент шегьерда маса объектрал кIвалахрив эгечIдай къаст ава.

"Плотинайри гьикI женг чIугунай"

РУСГИДРО ОАО-ДА

Жасмина САИДОВА

Тахминан 1 агъзур школьник ва студент ЧIехи Гъалибвилин 70 йис тамам хьунихъ галаз алакъалу яз тешкилнавай "Плотинайри гьикI женг чIугунай" проектдихъ галаз таниш хьана. И кардикай чаз РусГидродин Дагъустандин филиалдин пресс-къуллугъдин векил Мегьамед Гьамзатова хабар гана. Малум хьайивал, проектдихъ галаз танишарунин мярекатар Дагъустан Республикадин школайра, колледжра ва вузра "Баркаллувилин тарсарин" сергьятра аваз тухвана.

РусГидро компанияди "Плотинайри гьикI женг чIугунай" проект гьазурунин макьсад акьалтзавай несилдиз гидроэнергетика гьикI арадал атайди ятIа, сад лагьай ГЭС-ар гьикI эцигайди ятIа ва Гъалибвал мукьва авунин карда абуру гьихьтин роль къугъванатIа, гьадакай суьгьбетар авун, чирун я.

Проект телевизионный 15 сюжетдикай ибарат я, абур мартдин вацралай инихъ LifeNews тв-каналдай гьар арбе йикъан нянин сятдин 8-даз къалурзава. Ватандин ЧIехи дяведа Гъалибвал къазанмишунин кардик кьетIен пай кутур плотинайрикай, станцийрикай ва гидроэнергетикрикай тамам делилар махсус сайтдайни - **www. hidro1945.ru** - жагъуриз жеда.

"Плотинайри гьикI женг чIугунай" проект гегьенш аудитория фикирда кьуна гьазурнава: ГЭС-рин къуллугъчияр, илимдин пешекарар, тарихдин муаллимар-краеведар, плотинайрин патарив гвай шегьеррин агьалияр, акьалтзавай несилар.

"Чал чи бубайрин ва чIехи бубайрин крар давамарун ихтибарнава. Дяведин йисариз дурум гуз хьайи гидроэлектростанцийри икьван чIавалди кIвалах давамарзава, агьалийриз михьи энергия гьасилзава.Чун патал и станцияр адетдин производстводин объектар туш. Гьелбетда, цIийи жуьредин станцияр "ветеранар" тир ГЭС-рилай гужлуни я, абуру фикирни артух желбзава. Амма и кардин себеб ам я хьи, чна, гьайиф хьи, бетондикайни гьулдандикай тир чи "ветеранрин" лайихлувилер мукьвалмукьвал рикIел хкизвач. Гъалибвилин юбилей и нукьсан арадай акъудун патал лап хъсан себеб я", - малумарна "РусГидро" ОАО-дин Генеральный директор - правленидин председатель Евгений Дода.

Презентацийрин вахтунда школайра ва вузра кIелзавай жегьилри ветеранрин-энергетикрин суьгьбетрихъ яб акална, гидроэнергетикадин хилез талукьарнавай викторинайра иштиракна. Дагъустандин государстводин технический университетда, Каспийскдин энергетический ва инженерный колледжра проектдин сифтегьан серийрихъ галаз гележегдин энергетикар таниш хьана. Махачкъаладин гуманитарный гимназияда кIелзавай аялри "Баркаллувилин тарсара" активнидаказ иштиракна, викторинайра гидроэнергетикадин хиляй хъсан чирвилер авайди къалурна. Эхиримжи викторинада иштиракай вири аялриз РусГидродин Дагъустандин филиалдин патай ктабар ва маса пишкешар гана.

Конкурсдиз

Халисан устад

БАГЪМАНЧИВИЛИН ЙИС

Эйзудин ДЕМИРБЕГОВ, ДаркIуш-Къазмайрин хуьр, географиядинни биологиядин муаллим

2015-йис Дагъустанда Багъманчивилинди яз малумарнава. Багъманчивал лезги районра агьалийриз къазанжияр гъизвай хилерикай сад я. Ам вилик тухун патал чахъ гьавадин къулай шартIар, девлетлу чилер, ятар ава.

И йикъара зун Агьа СтIал-Къазмайрин юкьван школадин директор, химиядинни биологиядин муаллим, агроном **БАБАЕВ Абдурагьман Шамсудиновичаз** мугьман хьана. Ам районда тIвар-ван авай муаллим, Президентдин грантдин сагьиб, РФ-дин образованидин гьуьрметлу работник я.

А.Бабаева 1971-1976-йисара Волгограддин педагогвилин институтдин биохимиядин, 1981-1986-йисара Дагъустандин хуьруьн майишатдин институтдин агрономвилин факультетар куьтягьна, чирвилер авай пешекар яз кIвалахзава. Зегьметдиз килигна ам Гьуьрметдин грамотадизни лайихлу хьана. Сулейман-Стальский районда кьиле фейи тарар обрезка авунин конкурсда А.Бабаева сад лагьай чка кьуна.

И мукьвара ада Махачкъалада хуьруьн майишатдин академиядин учебный майишатда кьиле тухвай конкурсдани иштиракна. Иниз Дагъустандин цIусад райондай хуьруьн майишатдин пешекарар атанвай. Конкурсдин кьуд комиссиядизни - ректор З.Жамбулатов кьиле авай комиссия, хуьруьн майишатдин министерстводин комиссия, плодоводстводай илимдинни ахтармишунрин институтдин комиссия, учебный майишатдин комиссия - Абдурагьман Шамсудиновича гьвечIи кIалубрин тарар обрезка авунин къайдаяр бегенмиш хьана. Нетижада ам 1-чкадиз лайихлу хьана ва адаз пишкеш яз "Самсунг" телевизор, "Лап хъсан обрезчик" диплом, "Дагъустандин багъманчи" лагьай тIвар гана.

За Абдурагьман муаллимдивай, биолог-агроном яз ,вичин тежрибадикай ихтилат авун тIалабна.

- Советский хуьрелай Сардархуьруьз кьван чахъ багъларикай менфят къачудай хъсан шартIар ава, - лагьана ада. - Мегьарамдхуьруьн, Къаякент, Дербент районра чна багълар кутуна, пуд йисан къене обрезкаяр авуна. Алай йисуз Сулейман-Стальский райондин вири школайра теплицаяр туькIуьрнава. Анра школайрин аялриз гузвай хуьрекриз вегьедай хъчар, чичIекар, редискаяр ва маса шейэр цанва. Зегьметдин тарсар теплицайра тухузва. Чна школадин участокда думбул хутарин 140 къелем цанва. Заз хсуси къелемлух ава. Ана ичин, чуьхверин, машмашрин, шефтелрин, пIинидин, хурмадин ва маса емишрин къелемар ава, къизилгуьлерни битмишарзава.

"Ашагастальский" совхозда къелемчивиле кIвалахуникди и рекьяй заз еке тежриба хьана. Хел кутуна жезвай къелемдилай цилер цана хьайи къелемар хъсан я. Абурухъ шагьдамар жеда.

ЧIуру калина (лацу цуьквер) хилер чилик кутаз гзафарда.

КIерецар сентябрдиз, хъуьруьшдай акъатнамазди, цана кIанда. Ноябрдиз кIерецар, цIирер ахъайна, гатфарал вил алаз акъваззава.

Емишрин цилер цадалди вилик вацIун къумадик кутуна тада. Декабрь-январь варцара абур чилик кутада. ЧIуру емишрин ири цилер цана кIанда, куьлуь цилерикай зайиф къелемар жеда. Чилик кутур цилер кьиферикай дарманралди хуьда.

Севооборотдиз фикир гана кIанда. Куьгьне багъ хьайи чкадал, севооборот тавуна, багъ кутуна виже къведач. Вучиз лагьайтIа ана азарар хьун мумкин я. Техил, маса набататар цана кIанда, я тахьайтIа кьуьгъвер яз тур.

Ичер хъуьтIуьн шафран, айдеред, симеренка, голден, делишест…, шир алай чуьхверар, вильямс, лесная красавица чи дереда хъсан бегьер гузвай сортар я.

Къелемар гудайла, къени тарцелай атIанвай цуьрцвер, чими авуна, яд хьиз хьанвай парафиндик пинцетдалди кутуна хкудда. Парафиндик кутур цуьрцвериз я къаювай, я ракъинивай зиян гуз жедач.

Эгер чна 100 гр цик са чайдин тIур вирт хуькуьрна, ахпа къелем гузвай къени цуьрцвер адак кутуна, тIур гайитIа, ам арадал къведа.

Къелем гунилай тIур гун регьят я, тIурар гзаф, гьатта са юкъуз 300 тIурни гуз жеда.

АскIан тандин тарарин багълариз дарман ягъиз ва, герек аватIа, кьурай ва герек авачир хилер атIуз, бегьер кIватI хъийиз регьят я. И жуьредин тарарин емишрал хирерни жедач, багълари 3-4 йисалай бегьер гуда. Ихьтин тарар ящикра кIвалени цаз жеда.

Хурмайрин багъларизз, аммиакдин селитра кьадар вегьез, мукьвал-мукьвал яд гана кIанда.

Багълар кутадалди вилик, агрохимикри къелемар акIурзавай накьвадик микроэлементар кватIа ахтармишна кIанда.

Чкадин ва минеральный миянардай шейэр кьадар вегьин герек я.

Аммиакдин селитра вегьедай вахт гатфар я. Миянардай шейэр январь-февраль варцара тарари ишлемишиз башламишдалди чилик кутуна кIанда. Чил миянардай шей вегьейла, яд гун виже къведач, ци миянарзавай шей яргъариз тухуда, гьавиляй ам яд гайидалай кьулухъ вегьин лазим я.

Эгер чкадин миянардай шейэр вегьенватIа, гьа йисуз азотный миянардай шейэр вегьемир. Фит, калийный, фосфорный миянардай шейэр зулуз вегь. И жигьетдай 3-4 йисуз гьял хьанвай кьук хъсанди яз гьисабзава. Кьук лап тарцин пуназ вегьин герек туш, дувулрив агакьдайвал вегь.

Тарарин пунариз пер ядайла, 15 сантиметр деринвал бес я, гзаф дериндиз ягъайтIа, дувулар кьатI жеда.

Тарцин герек авачир хел атIудайла, илисна тандивай атIун виже къведач, тандиз тади гуда, гьавиляй атIузвай хилекай са тIимил чка туна кIанда. ЯцIу хел атIудайла, хилен кIаникайни кьацI атIана кIанда, тахьайтIа хилехъ галаз тандилай пад алатда. Жегьил къелемрин герек авачир хилер гатун вахтунда атIутI. Къелем фад арадиз къведа, атIай чкайризни чкал хкведа.

ХъуьтIуьз штамбдин чкал кьве пад жезва. И кардин вилик пад кьун патал аниз кireж ноябрдиз ягъа.

Багълара чIижерин куьнуьяр эциг. ЧIижери маяламишайла, тарари бегьер гзаф гуда.

Чилин винел алай бегьерлу къат къачуна кIандач.

Багъларин чIехи майданриз дарманар трактордалди ягъа, гъили яна кьиле фидач.

Зегьметдин тарсара чIуру къелемриз къелемар, тIурар гуз чирна кIанда.

Къелем гудайла, гьардаз вичвичиз гун хъсан я. Эгер маса къелем, месела, жумундаз чуьхверин къелем гайитIа, бегьер хъсанди жедач, дад пис жеда.

Эхиримжи вахтара бегьердин суварар тIимил хьанва. Районра ярмаркаяр тешкилна кIанда, аялри школада, кIвале гьасилай яр-емиш къалурдайвал. Хуьруьн майишатдал аялрин рикI жедайвал.

ТIенгирар

КЪАЦУ АПТЕКА

Башир ШИХМУРАДОВ, Теймур ГЬАБИБОВ

Гьикьван тIарам тIвар ганватIа аку урусри: "мать-и-мачеха". Чи чIалал абуруз мад ламра япарни лугьуда. Пешериз килигайла, винел патал къайи мичIи къацувал ва кIаник патални памбагдин хъуьтуьл яргъан алай хьтин и набататар хайини тахайбур хьиз акваз жеди. Амма кIамарин, гуьнейрин рагъ акьадай патара, рагъ вич хьтин хъипи цуьквер ахъайна, абурув гвай дамах акурла, тахай дидедикай гьич хабарни авачирбур хьиз аквада. Са акунар гьич, абурухъ халкьдиз фадлай хабар авай хийирлу гьайбатарни ава. Са кIус гьаваяр ачух хьанмазди, жив цIрай чкайрал гатфарин сифте цуькверикай сад яз ракъинин нурар чкIайди хьиз экъечIда. Пешер хъсандиз чими хьайила хкатда. Гару яргъариз тухвай тум чилихъ галукьнамазди, гьа юкъуз экъечIиз башламишда. "Къуй чун мадни гзаф хьурай! Чакай инсанрин нефесдин, жигеррин азарар, бронхит, астма, стIалжем, чахутка, руфунин са бязи азарар, хирер, иринлухар ва хамунин маса азарар сагъардай куьмек ава" лугьуз, шадвалзавайди хьиз жеда, абур дуствилелди мублагьдиз экъечIзавайвал акурла. Цуьквер абурун исятда кIватIиз жеда. Набататриз зиян тежедайвал вири атIана виже къведач, пешерни майдиз ва я гатун сифте кьилерай кIватIда. Экуьнахъ рагъ экъечIдайла, чигни аламаз, цIийи варз алукьай сифте йикъара кIватIун меслят къалурзава. Пешинин тум 5 сантиметрдилай яргъиз атIумир. Кьурурнавай пешер ва цуьквер картондин кьватийра 3 йисалди хуьз жеда.

Таза пешерикай хкуднавай миже нерин хилериз 2-3 стIал йикъа 3 сеферда вегьейтIа, ида хумаяр хкатуниз куьмекда.

АСТМАДИ, жегьил-кьуьзуь лугьун тавуна, инсанар гзаф гьелекзава. Гатфариз кьурурнавай цуьквер регьвена, 12 г ргана, гьар юкъуз ишлемишиз жеда. Адан къуват мадни еке жеда, эгер адак 12 г регьвенвай машмашрин хвехверин гъуьрни какадарайтIа.

Чуьхвена михьнавай пеш, **СВАХ ТIАЗ,** дакIунвай чкайрални эцигиз жеда.

Хур тIазвайла, тIенгиррин памбаг алай пад эцигиз жеда.

Аялдик **БРОНХИЙРИН АСТМА** квайла, кьурурнавай 40 пешинал 0,5 л эрекь илична, са йифен къене тада. Ахпа сифте нянихъ са пеш далудал, юрфарин арада эцигда. Кьвед лагьай йифиз хурудал са пеш эцигда. Пешер куьтягь жедалди икI авун давамарда. ЧIехибурузни хъсан я.

УЬГЬУЬДИ ТАДИ ГУДАЙЛА, югъди сиве таза ва я кьурурнавай пеш аваз къекъвез жеда.

ТIенгиррихъай **"ЯРГЪИ РУШАЗНИ"** (опоясывающий лишай) кичIе я . Лап таза пешер атIана, серг хьиз, миже хкатдалди гатада. Гьам тIазвай чкайрал эцигда. КутIуннани кIанда.

ФАД ИРИНАР АКЪАТУН патал буьвелрални тIенгиррин пешер эцигна кутIуниз жеда.

Нера **РИНИТ** азар авайла, таза миже экъуьрайла, хъсан жеда.

ХУКВАДИК, РАТАРИК рехне квайла, **ЦИСТИТ** акатайла, 20 г пешерал ва я цуьквералл 1 л ргар яд илична, 2 сятда тада. Йикъа 4 сеферда 100 г хъваз жеда.

КЬИЛ ТIАЗВАЙЛА, пелел таза пешер эцигиз жеда. Жигеррик **ЧАХУТКА КВАЙЛА**, шекерни акадарна, таза пешерин миже хъун меслятзава. **ДУРКIУНРИН ТIАЛРИЗ, ЦВАРАДИН КУРКУРДИЗ** мижеди куьмекда. Ам йикъа пудра, хуьрек тIуьрдалай кьулухъ, хуьрекдин са тIуруна авайди хъвада.

ТРОМБАР авай чкайрал хуьрекдин 3 тIуруна авай куьлуь авунвай пешерал 1 стакан ргар яд илична, 30 декьикьада туна, ахпа компрессар эцигайтIа, азарлудаз фад регьят жеда.

Эгер жуван гьаятда, сала са пIипI ихьтин хийирлу набататрив вугайтIа, къацу аптека гьамиша куь патав жеда. Аллагьди квез сагъвал, гзаф къулайвилер гурай.

Санлай 10 проект гъиле кьунва

Байрам АБДУЛАЕВ

Мегьарамдхуьруьн районда инвестицийрин санлай са шумуд проект уьмуьрдиз куьчуьрмишзава. КІвалахар кьиле физвай тегьер ахтармишун патал и йикъара райондиз Дагъустандин Гьукуматдин Председателдин заместитель **Шарип ШАРИПОВ,** РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министрдин заместитель **Шамил БАХАРЧИЕВ** мугьман хьана.

Муниципалитетдин мулкунал гъиле кьунвай проектрикай рахадайла, "Мегьарамдхуьруьн район" МО-дин кьил **Фарид АГЬМЕДОВА** къейд авурвал, къенин юкъуз районда хуьруьн майишатдиз инвестицияр желб авун патал серенжемар кьабулзава ва санлай 10 майдандал инвестпроектар уьмуьрдиз куьчуьрмишунин кІвалахар гъиле кьунва.

Сифтени-сифте делегация Оружба хуьруьз мугьман хьана. Ина 230 гектар чилел АПК "ЭкоПродукт" ООО-дин зурба проект - къушчивилин комплекс эцигунин кІвалахар тамам жезва. Республика вилик тухунин кар алай "Нетижалу АПК" проектдин программадик акатзавай ам тамамдаказ кьилиз акъудайла, комплексди йиса 4,5 агъзур тонн вечрен як гьасилдайвал я. Алай вахтунда ина комплексдик акатзавай 12 дарамат эцигнава, лазим тадаракар, маса къачуна, чкадал агакьарнава.

Заводдин векилрихъ галаз рахадайла, Ш.Шарипова комплексди кІвалах башламишдай вахт яргъал вегьин тавун ва объект ишлемишиз алай йисан 1-июлдиз вахкудайвал авун тІалабна.

Ада малумарайвал, и проектда республикади вичел къачунвай мажбурнамаяр (къурулушдин объектрихъ галаз алакъалу) тамамдаказ кьилиз акъуднава.

"Асул коммуникацияр чкадив агакьарнавайди фикирда кьуна, заз инвесторривай абуру чпи ийизвай кІвалахдик тади кутун тІалабиз кІанзава", - лагьана ада.

Вице-премьер мугьман хьайи кьвед лагьай объект "Гранит" ООО-ди инвестициярни желб авуна Азадогъли хуьре эцигзавай балугъар гьялдай завод тир. Йиса 100 тонн продукция акъуддай гужлувал жедай и кархана 7 гектар чилел эцигзава. Алай йисан сентябрдиз ина заводдин сад лагьай корпус ишлемишиз вахкуда. Багьа жинсерин балугъар туьретмишун патал лазим вири шартІар ава.

Шарипован гафаралди, им республикада муьштерийрин патай еке игьтияж авай къизил балугъар туьретмишдай сад лагьай кархана жеда.

"Алай вахтунда республикада ва уьлкведа балугъчивилин хел вилик тухун патал еке кІвалах тухузва. Ихьтин макьсаддалди махсус программани кьабулнава. И карханадивай программадик экечІайтІа ва государстводин патай талукь тир куьмек къачуртІа жеда", - къейдна ада.

И юкъуз мугьманар "Гранит" ООО-дизни фена ва анин кьиле авай Загьидин Агьмедова абур майишатдихъ галаз танишарна. Ина 4 гектар чилел фад бегьердал къведай багъ, 15 гектарда уьзуьмлухар кутунва, ацадай 100 кал патал тевлеяр эцигнава. Бут-Къазмайрин хуьре лагьайтІа, Искендер Сафаралиева 40 тонн майваяр ва емишар гьакьдай гьамбархана эцигнава.

"Чи районда тахминан 6 гектар чилел теплицайрин майишатар тешкилнава. ГьакІни район багъманчивилинбурукай сад я, ина 5,4 агъзур гектар багълар ава. Багъманчивилин йисуз чна цІийи багълар кутун фикирда кьунва, алай вахтунда 6 гектарда фад бегьердал къведай багълар, 2,2 агъзур гектарда уьзуьмлухар кутунва. Четин месэла гьазуран суьрсет хуьз жедай гьамбарханаяр тахьунихъ галаз алакъалу я. Амма гьеле исятда чахъ районда заготовительный базаяр ачухиз кІанзавай инвестор ава. Эгер и фикир кьилиз акъатайтІа, им райондин агьалийриз гьазуран продукция маса гунин карда еке куьмек жеда", - къейдна Фарид Агьмедова.

Мегьарамдхуьруьн районда хьунин нетижаяр кьадайла Ш.Шарипова къейд авурвал, муниципалитетдихъ АПК-дин са жерге хилер вилик тухун патал еке мумкинвилер ава, районда санлай са шумуд проект кьилиз акъудзавайвал акурла, и кар мадни якъин жезва. "Чаз ина акур крари инсанар чахъ инанмиш хьанвайдакай шагьидвалзава. Абуру Дагъустандин Кьили тайинарнавай кар алай месэлаяр дериндай гьиссава. Ихьтин ксар майдандиз акъудна, абуруз райондин хуьруьн майишат ва санлай республикадин экономика кІвачел ахкьалдарунин карда куьмек гана кІанда", - алава хъувуна ада.

Эцигунардайбурун выставка

"ДАГСТРОЙЭКСПО-2015"

Жасмина САИДОВА

Къе, 21-майдиз, Махачкъалада Р.Гьамзатован тІварунихъ галай Милли библиотекадин дараматда регионрин уртах ва маса уьлквейрин карханайрин иштираквални авай эцигунринни архитектурадин махсус "ДАГСТРОЙЭКСПО-2015" выставкадин кІвалах башламишна. Дагъустанда къвердавай йигиндаказ виликди физвай эцигунрин хилез талукьарнавай и выставка республикада им кьвед лагьай сефер я тешкилнавайди.

Мярекатдин тешкилатчи тир республикадин выставкайрин "Дагъустан-ЭКСПО" центрадин директор **Мегьамед САРУГЬЛАНОВА** саласа юкъуз хьайи пресс-конференциядал хабар гайивал, выставкада иштиракун патал уьлкведин жуьреба-жуьре регионрай 50-далай артух карханайрин векилри чпин продукция гъанва. ИкІ, эцигунардай хилез итиж ийизвай ксариз ина Дагъустан Республикадин, Москвадин, Санкт-Петербургдин, Ростовдин, Калугадин ва Липецкдин областрин, Ставропольский ва Краснодарский крайрин, Кеферпатан Кавказдин республикайрин ва маса регионрай, гьакІни Китайдай ва Туьркиядай тир карханайрин продукциядихъ ва технологийрихъ галаз таниш жедай мумкинвилер тешкилнава.

"ДАГСТРОЙЭКСПО" выставкадин генеральный спонсор и йисуз дагъустанвийрин фадлай таниш "Трон-Кнауф" кархана яз малумарнава. Журналистрин суалриз жавабар гудайла "Трон-Кнауф" компаниядин маса гунихъ галаз алакъалу отделдин руководитель Мурат Расулова къейд авурвал, компанияди выставкадин сергьятра аваз эцигунрин зурба карханайрихъ галаз цІийи икьрарар кутІунуник еке умудар кутунва. "Чи компанияди алатай йисуз хьайи сад лагьай выставкадани иштиракайди я. Ихьтин мярекатар, чна гьисабзавайвал, муьштерийрин вилик чи продукция акъудун патал лап хъсан майданар я. Инал гьар са карханадихъ авай мумкинвилерикай хабар, пешекаррихъ галаз рикІик квай месэлаяр веревирд авурдалай кьулухъ жуван кар виликди тухудай рекьер жагъурдай мумкинвилерни ачух жезва", - малумарна ада.

Выставкадин модератор ва пленарный заседанийрин тешкилатчи алишверишдинди тушир "СКФО-дин эцигунардайбурун гильдия" СРО кархана я. Гильдиядин генеральный директордин заместитель **Дибир ШАГЬБАНОВА** малумарайвал, "элкъвей столдин" сергьятра аваз чпи-чпин кІвалах гуьнгуьна твадай карханайри (СРО) цІийи шартІара кІвалахунин месэлаяр веревирдда, пленарный заседание лагьайтІа эцигунрин хиле арадал атанвай ва къенин юкъуз хциз акъвазнавай месэлайриз талукьарда.

Пресс-конференциядал РД-дин алишверишдинни промышленный палатадин (ТПП) вице-президент Александр Шевченкоди малумарайвал, эцигунрин выставкада маса уьлквейрин карханайрини иштиракун патал ТПП-ди виликамаз еке кІвалах тухванва. "Чна къунши уьлквейрай тир компанийри выставкада иштиракун патал виликамаз рахунар кьиле тухванвай. Маса уьлкведин векилар ихьтин мярекатриз атун патал хейлин ихтиярар къачуна кІанзава. И кІвалах чна авунва. Дагъустандин базардиз эхиримжи вахтара еке итиж ийизвай Туьркиядин ва Китайдин карханайрин продукция чи республикадин муьштерийриз выставкадин экспозицийрилай аквада. Мярекатдиз къвез кІанзавай карханаяр мад авай. Амма, бязи себебар аваз, вири агакьнач. Алукьдай йисуз, умудлу я, и мярекат чавай мадни гегьенш майданра аваз тухуз жеда", - къейдна А.Шевченкоди.

РикІел хкин, "ДАГСТРОЙЭКСПО-2015" 24-майдалди давам жеда. Выставка ачухунин мярекат къе нисинин сятдин 12-даз, "Алай аямдин рекьер ва Дагъустан Республикадин эцигунардай комплекс вилик тухунин мумкинвилер" темадай пленарный заседание нисинин сятдин 2-дан зураз башламишда.

Куьруьн хабарар

ЦІийи багълар кутунва

ЧИ КОРР.

РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министерстводай хабар гузвайвал, Дагъустанда гатфариз багълар кутунин кІвалахар тамам жезва. И гатфарихъ республикадин хуьруьн майишатдин зегьметчийри санлай къачурла 919 гектардин майданда цІийи багълар кутунва.

Малум хьайивал, пландин бинедаллаз, и гатфарихъ 577 гектарда къелемар цун лазим тир, амма багъманчивиле зегьмет чІугвазвайбурун алахъунар себеб яз, план артухни алаз ацІурнава. Иник фад бегьердал къведай жуьредин багъларни акатзава. ИкІ, фикирда кьунвайди 25 гектар тиртІани, алай вахтунда республикада 111 гектардилай артух майданра фад бегьердал къведай жуьредин багълар кутунва.

Дагъустандин тІебиатдин шартІар багъманчивал вилик тухун патал къулайбур я. Иллаки къулай шартІар Кьиблепатан Дагъустанда ва са жерге дагълух районра ава. Инра, еке харжияр тавуна, емишрин виниз тир бегьерар къачудай мумкинвилер ава. Гьаниз килигна, и хел Дагъустандин агропромышленный комплексда важиблубурукай сад я ва ам "Нетижалу АПК" проектдикни кутунва. И кар фикирда кьуна, алай йис багъманчивилинди язни малумарнава, къейднава министерстводин пресс-къуллугъдин малуматда.

Санлай къачурла, алай йисуз 1,6 агъзур гектардин майданра цІийи багълар кутун фикирда кьунва. Алатай йисуз гележегдин багълар патал къелемар 1 агъзурни 168 гектардин майданра цанай. Алай вахтунда республикада анжах 26 агъзур гектар багълар ава, абурукай бегьер гъизвайбурун кьадар 20 агъзур гектардилай артух я.

Гатфарин магьсулар

Дагъустандин хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбуру алай йисан гатфарихъ, эхиримжи делилралди, фикирда кьунвай майдандин 61 процент тешкилзавай чилел гатфарин магьсулар цанва, хабар гузва РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министерстводи.

Гатфарин магьсулар 116,7 агъзур гектардин майданра цанва. Санлай къачурла, алай йисуз 191 агъзур гектарда гатфарин магьсулар цун пландик кутунва.

Эхиримжи делилралди, 1 агъзурни 427 гектарда къуьл, 8 агъзурни 897 гектарда мух, 2 агъзурни 330 гектарда гергерар, 10 агъзурни 708 гектарда гьажибугъдаяр, 23 агъзурни 479 гектарда гзаф йисара экъечІдай векьер, 4 агъзурни 862 гектарда ракъинин цуьквер, 21 агъзурни 370 гектарда майваяр, 13 агъзурни 191 гектарда картуфар, 23 агъзурни 132 гектарда са йисуз экъечІдай векьер ва 5 агъзурни 511 гектарда бахчайрин культураяр цанва.

Гатфарин магьсулар цунин серенжем виридалайни нетижалудаказ Сулейман-Стальский, Къайтагъ, Сергокъала, Къизилюрт, Рутул ва маса районра кьиле физва.

Баркаллу зегьметдин сагьиб

Фарид ВАГЬАБОВ,
РД-дин лайихлу муаллим,
Советский хуьр

"КІвалахдик квачир мишер муьрхъуь кьада" - и гафар мукьвал-мукьвал тикрарда гьамишалугъ зегьметдал рикІ хьайи агъсакъалар тир Къурбанов Къурбана, Абдурагьманов Элифа, Къинъяза, СейтІуев СейтІуди ва маса ветеранри ял ягъиз хуьруьн кимел ацукьай береда. *"Зегьмет инсандин мешреб я"*, - лугьузва зур асирда школада муаллимвиле кІвалахай Ш.Асварова. *"Зегьметди инсандиз гьуьрмет, баркалла гъида"*, - лугьузва, пенсиядиз экъечІайлани, трактордал кІвалахай зегьметдин ветеран Н.Ферзалиева.

И хъсан ихтилатрал алава хъувуна, заз лугьуз кІанзава: инсандиз адан алакьунриз килигна къимет гуда. Зи къенин суьгьбетни гьа ихьтин алакьунар авай касдиз талукьарнава.

ВЕЛИЕВ Низам 1935-йисуз Ахцегь райондин Ялцугърин хуьре лежбер Мегьамедвелидин кесиб хизанда 1-майдиз дидедиз хьана. Адаз бубадин тавазвилер яргъалди акунач. Ватандин ЧІехи дяве башламишай 1941-йисуз, чандин бегьем сагъвал авачир чІехи итим яз,фронтдиз тухваначтІани, Мегьамедвели буба гуьгьуьллудаказ зегьметдин фронтдиз фена. Анани адавай яргъалди кІвалахиз хьанач, азарлу тирвиляй хуьруьз рахкурна ва 1941-йисан эхирра ам рагьметдиз фена. Текдиз амукьай хендеда Зилфи дидедин хизанда сад-садалай гъвечІи 4 аял авай. ЧІехи рушан анжах 11 ва гъвечІи гададин 3 йис хьанвай. Вири четинвилериз, азиятриз таб гана, эхна, кьил агъузнач, хуьре авай масабурни вири адан хизандиз ухшарбур тир. Сада-садаз, фронтдизни куьмекарна, аяларни чІехи авуна. Им, гьелбетда, четин кар тир.

Низаман чІехи вах Шагьсенема дидедиз вичелай алакьдай вири куьмекар гудай, гуьлуьт - чивек храдай, мал-къарадиз килигдай ва гатуз магьледа авай чІехи гадайрихъ галаз кІелер, данаяр хуьдай. Ирид йисан школа акьалтІарайдалай кьулухъ Велиев Низама Фрунзедин тІварунихъ галай колхозда кІвалахна, дидедизни куьмекар гана.

1953-йисуз виридахъ галаз Зилфи дидедин хизанни арандиз куьч хьана, Советский хуьре ери-бине кутуна.

Яшар хьана, армиядин жергейриз фейилани, Низама буржи дагъвидиз хас къайдада, командиррин патай баркалла алаз тамамарна.

- Чаз урус чІал бегьем чидачир, - рикІел хкизва зегьметдин ветеран Низама. - За алахъна урус чІал чириз хьана. Гъиле гьатай урус газет афар

Низам Велиев

хьиз жедалди кІелдай. Командирди гайи тарсарни хуралай чирдай.

Са зур йисалай ялцугъви Низамакай чешнелу аскер хьана. Вичел ихтибарнавай женгинин яракь, техника чирунин, низам хуьнин рекьяй ам тафаватлу тир. Хъсандиз къуллугъ авунай Н.Велиев са шумуд грамотадиз, частунин пайдахдин патав шикил ягъуниз, отпуск гуниз лайихлу хьана.

Низам кьадар-кьисметди Красноводск шегьердиз акъудна. Ина ада пуд йисуз эцигунрал рабочийвиле кІвалахна, ам зегьметда лигим хьана.

Низаман кайвани Гьафизат. "ХъуьтІуьн гьазурвал гатамаз авуна кІанда", - лугьузва ада

1962-1963-йисара Красноводск шегьердин алакъадин профтехучилищеда кІелна, радио, телефон ва алакъадин маса тадаракар хъсандиз чирна. Училище куьтягьайла, Низам Дербентдин ЭТУС-диз кІвалахал хтанай. Анай Мегьарамдхуьруьн райондин ЛТУ-диз монтер-связиствиле ракъурна. Ада ина пенсиядиз экъечІдалди (1998-й.) саки 35 йисуз намуслудаказ кІвалахна.

Четинвилерикай ихтилат кватайла, Низама икІ суьгьбетна:

- А вахтунда Мегьарамдхуьруьн райондин Гъепцегьар, Бут-Къазмаяр, ЦІийи хуьр, Усурар, Советский, ЦІелегуьнар, Хъартас-Къазмаяр ва автобаза зи гуьзчивилик квай. И хуьрерин идарайра ва агьалийрин кІвалера са агъзурдав агакьна радиоточкаяр, 200-далай виниз телефонар авай. Кьуьд-гад талгьана, марфадиз, живедиз килиг тавуна, линийри кІвалахна кІанзавай.

Сим кьатІ хьанвай чка, замыкание авай участок жагъурун патал са шумуд шалмандиз акьахиз эвичІдай. Заз улакь ганвачир, я захъ ам къачудай такьатни авачир. КІвалахдин вахтни а кьил авачирди тир. Югъ-йиф талгьана, кІвалахдай. Гьавиляй телефон, радио гьамиша къайдадикни квай. Са сятдани хуьрер райондихъ галаз алакъа авачиз тадачир. Радиодихъ (а йисара телевизорар авачир), телефондихъ халкьдин игьтияж авай, абур чарасуз герек тир. Жуван гуьзчивилик квай гьи хуьруьз фейитІани, заз чпин радио, телефон туькІуьр хъувун тІалабдайбур гзаф жедай. За садазни ваъ лугьудачир...

Гила виридан жибинра телефонар ава. Виликан телефонрин я симер, я шалманар амач. И мублагь девирда халкь радиодин сесиникайни магьрумнава.

Низаман шикилди са шумуд йисуз Дербентдин ЭТУС-дин гьуьрметдин доскада мягькем чка кьуна, адаз 30-далай виниз 1962-йисуз Дербентдин ЭТУС-дин гьуьрметдин грамотаяр, пулдин премияр гана, чухсагъул малумарна. Зегьметдин ветеран Н.Велиев 4 сеферда "Коммунизмдин зегьметдин зарбачи" лагьай тІварцІиз лайихлу хьана.

Яргъал йисара са рехнени квачиз райондин алакъадин идарада монтер-связиствиле зегьмет чІугунай Н. Велиеваз 1981-йисуз III ва 1986-йисузни II-дережадин "Зегьметдин баркалла" орденар гана.

Жемятдин патай лайихлу гьуьрмет къазанмишнавай Н.Велиев чІехи хизандин кьил, пуд хцин буба ва ругуд хтулдинни 2 птулдин чІехи бубани я.

Гьуьрметлу Низам стха, ваз 80 йисан юбилей мубаракрай! Къуй гьамиша хизанда шадвал, вахъ чандин сагъвал, кІубанвал хьурай!

Дустагъдин хуьрекар

Незвай шейэрилай инсандин сагъламвал аслу я гьавайда лугьузвач

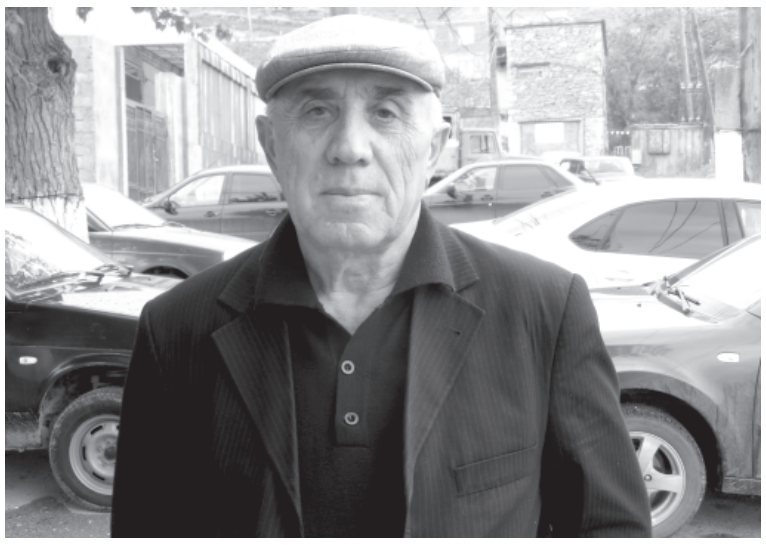

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Кар атІанвайбуруз дустагъра хъсан, менфятлу хуьрекар гузвач лугьудай ванер-сесер гзафбурухъ галукьна жеди. Амма сад ава ван хьун, садни - вилериз акун. Мукьвара РД-дин УФСИН-дин сагъар хъийидай ва дуьз рекьел хкидай 4-нумрадин идарадиз фейила (ЛИУ №4), чун гьакъикъат масад тирдан чІалахъ хьана.

Къейд ийин хьи, Дагъустандин дустагъра авай начагъбур вири ина ава. Алай вахтунда абурун кьадар саки 200-дав агакьзава. АкьалтІай четин гьалда авайбур ЛИУ-дин къене кардик квай чахуткадиз акси больницада къаткурнава. Лагьана кІанда, больницада неинки азадвиликай магьрум хьанвайбуруз, гьакІни Чечен ва Кеферпатан Осетия-Алания республикайрин чахуткадик начагъ агьалийризни медицинадин рекьяй куьмекзава. Эхиримжи йисара сагъламвал мягькемар хъийидай идара цІийи дарманралди, тадаракралди таъминарнава. И карди сагъар хъувунин кІвалахдин ери хкажнава. Колонияда кар атІузвайбурухъ медицинадин тежриба авай, пешекар къуллугъчийрин коллектив гелкъвезва.

- ЛИУ-да хуьрекар гьазурунин, гунин кІвалах талукь къанунрал асаслу хьана тешкилнава, - лугьузва столовойдин заведующий **Мегьамед ФЕРЗИЕВА** *(шикилда)*. - Хуьрекар гьазурун патал кар атІанвайбурун жергейрай кІуьд кас хкянава. Абур датІана зи гуьзчивилик ква. Лагьана кІанда, недайхъвадай суьрсет ЛИУ-див вахтвахтунда агакьзава. Хуьрекар кесиб я лугьуз жедач. Кар атІанвайбуруз йикъа пуд сеферда тІуьн гузва. Ина гузвай хьтин хуьрекар, белки, къенин юкъуз бязи хизанра авач жеди, - давамарзава вичин суьгьбет М.Ферзиева.

- Дустагъда ацукьнавайбуруз куьне гьихьтин хуьрекар гузва? - хабар кьуна за адавай.

- Экуьнахъ шур, чІем, фу, ширин чай, югъ арадай физ гьардаз са кака, нисинихъ жими хуьрек, вечрен як, жуьреба-жуьре хапІаяр, балугърин консервияр, миже, фу, нянин тІуьнални хапІа, нек ва фу гузва. Хуьрекрин патахъай дустагъда ацукьнавайбурун патай са наразивални авач, - лугьузва столовойдин заведующийди.

Мегьамед Алибеговичакай майишатдин рекьяй 4-нумрадин ЛИУ-дин начальникдин заместитель Азимуллагь Гьажикеримовича ингье вуч лугьузватІа: "Мегьамед халу, чна адаз гьакІ лугьузва, гзаф къени, мергьяматлу инсан я. Вичел тапшурмишнавай везифаярни ада чІехи жавабдарвилелди, намуслувилелди кьилиз акъудзава. Ада чахъ галаз кІвалахиз хейлин йисар я. И девирда ада вичелай нарази жедай гьич са кардизни рехъ ганач. Гьавиляй адахъ коллективдин арадани еке гьуьрмет ава...".

Гьакъикъатдани, 4-нумрадин ЛИУ-да чаз тІуьн-хъунин патахъай арза-ферзе ийидай са нукьсанни акунач. Ашпазрал махсус парталар ала, столовойда михьивал хуьзва, къаб-тІур чуьхуьзвай, хуьрекар гьазурзавай шартІарни кутугайбур я. Инин руководстводи хабар гайивал, дустагъда авайбур жуьреба-жуьре азарар квайбур тирвиляй хуьрекар гьазурунин кардиз иллаки кьетІен фикир гузва. Незвай шейэрилай инсандин сагъламвал аслу я гьавайда лугьузвач.

Са кьве гаф Мегьамед Ферзиевакай вичикай. Ам 1948-йисуз Хив райондин Кашан хуьре дидедиз хьана. КьванцІила юкьван школа акьалтІарна. Дербентда хуьруьн майишатдин техникумда кІелзавай йисара адаз Советрин Армиядин жергейриз эвер гана. Кьве йисуз Ватандин вилик намуслувилелди буржи тамамарайдалай кьулухъ М.Ферзиева техникумда кІелунар давамарна. Техникум акьалтІарай жегьил пешекарди Махачкъалада 14-нумрадин училищеда мастер яз кІвалахна. Са кьадар вахт арадай фейила, ам прапорщикарни мичманар гьазурдай Одессадин школадик экечІна. 1974-1994-йисара ада Дагъустанда военный кьушунра жуьреба-жуьре къуллугъар кьиле тухвана. 1994-йисалай Мегьамед Алибеговича 4-нумрадин ЛИУ-да столовойдин заведующий яз кІвалахзава.

» Кар атІанвайбуруз йикъа пуд сеферда тІуьн гузва. Ина гузвай хьтин хуьрекар, белки, къенин юкъуз бязи хизанра авач жеди

понедельник, 25 мая

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:10 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Реальное ЖКХ. Коммунальная оплата.
18.40 Путешествие в Люксембург.
19.00 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильм
08.10 Х/ф «Пугачев»
10.10 «Здоровье нации»
10.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Х/ф «Невеста из Парижа»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Таинственная находка»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05. ru» в прямом эфире
17.40 В/ф «Бизнес и медицина»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» «Чтобы помнили...» Открытие памятников ветеранам ВОВ в Табасаранском и Хивском районах
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Знак качества»
21.45 «Круглый стол»
21.20 «Педагогическое сопровождение»
21.45 «Кунацкая»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Вы не все сказали, месье Фарран»
02.40 Д/ф «Малочисленные народности Северного Кавказа. Ногайцы»
03.05 Х/ф «Сайонара»
05.40 Х/ф «Таинственная находка»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 "Сегодня вечером".
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Взрослые дочери". (16+).
23.25 "Вечерний Ургант". (16+).
0.00 "Познер". (16+).
1.00 Ночные новости.
1.15 "Время покажет". (16+).
2.05 "Наедине со всеми". (16+).
3.00 Новости.
3.05 "Модный приговор".
4.05 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Загадка судьбы". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Между нами девочками". (12+).
23.50 "Шифры нашего тела. Печень". (12+).
0.50 "Большой африканский разлом". (12+).
1.50 Т/с "Я ему верю". (12+).
2.50 Т/с "Закон и порядок 20". (16+).
3.50 "Комната смеха". (12+).
4.45 "Вести. Дежурная часть". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+)
9.00 "Солнечно. Без осадков с А. Беляевым".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
14.30 "Все будет хорошо!"
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.50 "Спето в СССР". (12+).
2.50 "Дикий мир".
3.05 Т/с "Операция "Кукловод". (16+).
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.20 Х/ф "Наградить (посмертно)". (12+).
10.05 Д/ф "Любовь Соколова. Без грима". (12+).
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 "Постскриптум".
12.55 "В центре событий".
13.55 "Линия защиты".
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Городское собрание". (12+).
16.00 Т/с "Инспектор Льюис". (Великобритания).
17.30 "События".
17.50 Т/с "Инспектор Льюис". (Великобритания).
18.20 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Дорога в пустоту". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "На руинах перемирия". Спецрепортаж.
23.05 Д/ф "Враг по расчету"
0.00 "События. 25-й час".
0.30 "Повелитель мозга. Сергей Савельев".
1.35 Х/ф "Назад в СССР".
5.20 Д/ф "Надежда Румянцева. Во всем прошу винить любовь..." (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Д/с "Хроника победы".
6.35 Х/ф "Ринг". (12+).
8.35 Т/с "Грач" (16+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Грач" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Грач" (16+).
13.30 Т/с "Русский перевод"
18.00 Новости дня.
18.30 Д/ф "Особое оружие. Географы - великой победе" (6+).
19.15 Т/с "Государственная граница". Фильм 5. "Год сорок первый". (12+).
22.10 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 "Военная приемка". (6+)
3.30 Х/ф "Пятнадцатая весна". (12+).
5.25 Д/с "Невидимый фронт".

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
6.00 "Секреты древних красавиц". (16+).
7.00 "Следаки". (16+).
7.30 "Званый ужин". (16+).
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
11.00 "Документальный проект": "По приказу богов"
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы".
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Документальный проект": "Расплата за успех"
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 Х/ф "Секс в большом городе". (США). (16+).
23.00 "Новости 24". (16+).
23.25 Т/с "Череп и кости".
0.20 Х/ф "Секс в большом городе". (США). (18+).
3.00 "Семейные драмы".
4.00 "Не ври мне!" (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30-17.40 Т/с "Последнее путешествие Синдбада"
12.00,15.30,18.30 "Сейчас".
19.00-19.40 Т/с "Детективы. Добрый доктор".
20.20 Т/с "След. Козни генетики". (16+).
21.10 Т/с "След. Мы с тобой одной крови".
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След. На краю".
23.15 "Момент истины".
0.10 "Место происшествия. О главном". (16+).
1.10 "День ангела".
1.35-5.10 Т/с "Детективы. Добрый доктор". (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: Обед за 30 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы.
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Кризисный менеджер
13.00 Присяжные красоты.
14.00 Т/с "Женский доктор"
17.40 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Дыши со мной".
21.00 Т/с "Дом у большой реки". (16+).
23.45 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Пусть говорят". (Россия - Украина). (16+).
2.20 Т/с "Дыши со мной".
4.20 Д/с "Звездные истории". (16+).
6.00 Джейми: обед за 30 минут. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Мелодрама "Мелодия мечты". (16+).
8.30 "Секреты индийской кухни" (12+).
9.00 "Биография кумиров" "Джон Абрахам".
9.30 "Путешествие по Индии" "Манду, Махешвар". (12+).
10.00 Комедия "Простаки".
12.10 Мелодрама "Вторая жена". (16+).
15.10 Драма "Росчерки судьбы". (16+).
17.15 "Секреты индийской кухни" (12+).
18.10 Драма "Земля отцов"
21.00 Драма "Мольба".
23.35 "Секреты индийской кухни" (12+).
0.10 Драма "Остров".
3.10 Комедия "Салон связи"

КУЛЬТУРА

7.00 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель". Спецвыпуск. Иосифу Бродскому посвящается...
11.15 Х/ф "Полторы комнаты, или Сентиментальное путешествие на родину".
13.25 Д/ф "Хранители Мелихова".
13.55 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).
14.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Январь" ("У камелька"). Исполняет П. Осетинская.
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Михаил Булгаков. Черный снег". Фильм 10.
15.40 Х/ф "Веселые ребята".
17.15 Концерт на Красной площади, посвященный Дню славянской письменности и культуры.
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Январь" ("У камелька"). Исполняет П. Осетинская.
19.35 "Сати. Нескучная классика..." с А. Нетребко и Ю. Эйвазовым.
20.15 "Спокойной ночи, малыши!"
20.30 "Правила жизни".
20.55 "Тем временем".
21.40 Д/с "Валентин Курбатов. Нечаянный портрет".
22.10 Д/с "Завтра не умрет никогда". "Умные" лекарства и "Запчасти" для тела".
22.35 П.И. Чайковский. "Времена года. Январь" ("У камелька"). Исполняет П. Осетинская.
22.45 "Новости культуры".
23.05 Д/ф "Навести и нажать". (США). (16+).
1.05 Марис Янсонс и Симфонический оркестр Баварского радио. Концерт в Москве.
1.40 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).
2.40 Д/ф

вторник, 26 мая

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шолтавысы» (на ногайском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:10 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Дорожный патруль
18.40 К Дню российского предпринимательства. Торгово-промышленая палата РД
19.00 За и против. Молодежный дискуссионный клуб
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» «Чтобы помнили...» Открытие памятников ветеранам ВОВ в Табасаранском и Хивском районах
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 «Круглый стол»
10.10 «Знак качества»
10.30 Х/ф «Весенний поток»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Вдохновение»
13.20 «Педагогическое сопровождение»
13.45 «Кунацкая»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Дети капитана Гранта»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Наследие ислама»
17.10 Х/ф «Праздник Святого Йоргена»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» Памяти общественного деятеля Магомеда Абуева (12+)
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.00 «Золотой мустанг»
22.00 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Оксюморон»
23.50 В/ф «Антология антитеррора»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Лимонадный Джо»
02.35 Д/ф «Ньянготом»
03.25 Гала-концерт «Душа Дагестана»
04.40 «Золотой мустанг»
05.20 Х/ф «Праздник Святого Йоргена»
06.40 «Наследие ислама»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Взрослые дочери". (16+).
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!" (16+).
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Взрослые дочери". (16+).
23.35 "Вечерний Ургант". (16+).
0.10 Ночные новости.
0.25 "Структура момента". (16+).
1.25 "Наедине со всеми". (16+).
2.20 "Время покажет". (16+).
3.00 Новости.
3.05 "Время покажет". (16+).
3.15 "Модный приговор".
4.15 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия". (12+).
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Загадка судьбы". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Между нами девочками". (12+).
23.50 "Дом, где хранится телевидение". (12+).
0.50 "Русский след Ковчега завета". (12+).
1.50 Т/с "Я ему верю". (12+).
2.50 Т/с "Закон и порядок 20". (16+).
3.50 "Комната смеха". (12+).
4.45 "Вести. Дежурная часть".

НТВ

6.00 "Кофе с молоком".
9.00 "Солнечно. Без осадков с А. Беляевым".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
14.30 "Все будет хорошо!"
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.55 "Главная дорога". (16+).
2.35 "Квартирный вопрос".
3.40 "Дикий мир".
4.00 Т/с "Операция "Кукловод". (16+).
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.15 Х/ф "Свой парень".
9.35 Х/ф "Как выйти замуж за миллионера" (12+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Как выйти замуж за миллионера" (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 Д/ф "Враг по расчету". (16+).
16.00 Т/с "Инспектор Льюис". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
17.50 Т/с "Инспектор Льюис". (Великобритания). (12+).
18.20 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Дорога в пустоту". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Осторожно, мошенники!" (16+).
23.05 Д/ф "Хрущев против Берии. Игра на вылет".
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Х/ф "Кремень". (16+).
4.35 "Мой герой". (12+).
5.25 "Простые сложности".

ЗВЕЗДА

6.00 Д/с "Хроника победы".
6.40 Х/ф "Без права на ошибку". (16+).
8.45 Т/с "Русский перевод"
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Русский перевод"
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Русский перевод"
13.30 Т/с "Русский перевод"
18.00 Новости дня.
18.30 Д/ф "Особое оружие. Географы - великой победе" (6+).
19.15 Т/с "Государственная граница". Фильм 6. "За порогом победы". (12+).
22.10 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 Х/ф "Май". (16+).
2.50 Х/ф "Праздники детства". (6+).
4.35 Х/ф "Спасите наши души". (16+).

REN TV

5.00 "Не ври мне!" (16+).
6.00 "Секреты древних красавиц". (16+).
7.00 "Следаки". (16+).
7.30 "Званый ужин". (16+).
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Документальный проект": "Кольца судьбы". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы".
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Документальный проект": "На дне". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 Х/ф "Секс в большом городе 2". (США). (16+).
23.00 "Новости 24". (16+).
23.25 Т/с "Череп и кости".
0.20 Х/ф "Секс в большом городе 2". (США). (18+).
3.10 "Семейные драмы".
4.00 "Не ври мне!" (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Т/с "Последнее путешествие Синдбада"
11.40 Т/с "Последнее путешествие Синдбада"
12.00 "Сейчас".
12.30 Т/с "Последнее путешествие Синдбада"
13.25 Т/с "Последнее путешествие Синдбада"
14.25 Т/с "Последнее путешествие Синдбада"
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Детектив "Выстрел в спину". (12+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы. Три угла". (16+).
19.40 Т/с "Детективы. Ростовщик". (16+).
20.20 Т/с "След. Любимая девушка". (16+).
21.10 Т/с "След. Мантра смерти". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След. Юбилей".
23.10 Т/с "След. За тремя зайцами". (16+).
0.00 Комедия "Солдат Иван Бровкин". (12+).
1.45 Детектив "Выстрел в спину". (12+).
3.40 Т/с "Детективы. Три угла". (16+).
4.20 Т/с "Детективы. Ростовщик". (16+).
5.00 "Право на защиту. Мужская месть". (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: Обед за 30 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы.
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Кризисный менеджер. (16+).
13.00 Присяжные красоты.
14.00 Т/с "Женский доктор". (16+).
17.40 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Дыши со мной".
21.00 Т/с "Дом у большой реки". (16+).
23.45 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Пусть говорят". (16+).
2.20 Т/с "Дыши со мной".
4.20 Д/с "Звездные истории". (16+).
6.00 Джейми: обед за 30 минут. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Мелодрама "Ловелас".
9.00 "Биография кумиров" "Каджол". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Бхопал, Санчи".
10.00 Х/ф "Долгожданный".
12.10 Боевик "Принц моих грез". (16+).
15.15 Драма "Под свист пуль". (16+).
18.10 Драма "Вкус дружбы".
21.00 Драма "Компенсация". (16+).
23.30 "Секреты индийской кухни" (12+).
0.10 Комедия "Принц и Диана". (16+).
3.10 Драма "Тишина". (16+)

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Т/с "Расследования комиссара Мегрэ". "Танцовщица "Веселой мельницы" .
11.55 Телеспектакль "Мегрэ колеблется" .
13.25 "Пятое измерение".
13.55 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).
14.55 П.И. Чайковский. "Времена года. Февраль" ("Масленица"). Исполняет А. Синчук.
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Михаил Булгаков. Черный снег". Фильм 11.
15.40 Д/ф "Александр Менакер. Рыцарь синего стекла".
16.20 "Сати. Нескучная классика..." с А. Нетребко и Ю. Эйвазовым.
17.00 Д/ф "Автопортрет в красной феске. Роберт Фальк".
17.45 Марис Янсонс и Симфонический оркестр Баварского радио. Концерт в Москве.
18.20 Д/ф "Пьер Симон Лаплас".
18.30 Д/с "Влюбиться в Аркутику".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Февраль" ("Масленица"). Исполняет А. Синчук.
19.35 "Искусственный отбор".
20.15 "Спокойной ночи, малыши!"
20.30 "Правила жизни".
20.55 "Игра в бисер" с И. Волгиным. "Александр Вампилов. "Старший сын".
21.40 Д/с
22.35 П.И. Чайковский. "Времена года. Февраль" ("Масленица"). Исполняет А. Синчук.
22.45 "Новости культуры".
23.05 Х/ф "Отчаянные романтики"
0.00 "Наблюдатель".
1.00 Юрий Темирканов и Оркестр де Пари. Концерт в Париже.
1.40 Д/ф "Музейный комплекс Плантен-Моретюс. Дань династии печатников".
1.55 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).

среда, 27 мая

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время- Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Маданият» (на аварском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:10 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Документальный фильм
18.35 Сказки моего детства Ибрагимхалил Супьянов
19.00 Парламентский вестник
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» Памяти общественного деятеля Магомеда Абуева (12+)
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 «Оксюморон»
10.00 Х/ф «Земля Чато»
11.55 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.30 «Золотой мустанг»
14.30 Время новостей Дагестан
14.50 Х/ф «Драгоценный подарок»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Сорочинская ярмарка»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Открытие памятника в ДГПУ, работникам образования-участникам ВОВ
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Парламентский вестник»
21.00 «Час размышлений»
21.30 В/ф «Дорогами Дагестана. Аваро-Кахетинская дорога»
22.00 «Жилой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Сансет бульвар»
02.50 Опера Ширвани Чалаева «Маугли»
04.30 «Час размышлений»
05.05 Д/ф «Тридцатилетние» Семен Расторгуев
05.30 Х/ф «Сорочинская ярмарка»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Взрослые дочери". (16+).
14.25 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет". (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Наедине со всеми". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!" (16+).
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Взрослые дочери". (16+).
23.35 "Вечерний Ургант".
0.10 Ночные новости.
0.25 "Политика". (16+).
1.25 "Наедине со всеми".
2.20 "Время покажет". (16+).
3.00 Новости.
3.05 "Время покажет". (16+).
3.15 "Модный приговор".
4.15 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия". (12+).
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Загадка судьбы".
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Между нами девочками". (12+).
22.55 "Специальный корреспондент". (16+).
0.35 "Генерал Кинжал, или Звездные часы маршала Рокоссовского". (12+)
1.40 Т/с "Я ему верю". (12+).
2.40 Т/с "Закон и порядок 20". (16+).
3.35 "Комната смеха". (12+).
4.45 "Вести. Дежурная часть". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком".
9.00 "Солнечно. Без осадков с А. Беляевым". (12+).
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
14.30 "Все будет хорошо!" (16+).
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2". (16+).
21.30 Футбол. "Днепр" (Украина) - "Севилья" (Испания). Лига Европы УЕФА. Финал. Прямая трансляция.
23.40 Т/с "Ментовские войны". (16+).
1.35 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
3.30 "Дикий мир".
4.00 Т/с "Операция "Кукловод". (16+).
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Детектив "Круг".
10.00 Д/ф "Александр Пороховщиков. Чужой среди своих". (12+).
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Крутой". (16+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 Д/ф "Хрущев против Берии. Игра на вылет". (12+).
16.00 Т/с "Миссис Брэдли". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
17.50 Т/с "Миссис Брэдли". (Великобритания). (12+).
18.20 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Дорога в пустоту". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Линия защиты".
23.05 "Хроники московского быта. Наряды кремлевских жен". (12+).
0.00 "События. 25-й час".
0.20 "Русский вопрос". (12+).
1.10 Х/ф "Наградить (посмертно)". (12+).
2.55 Х/ф "Внимание, цунами!" (12+).
4.35 "Мой герой". (12+).
5.30 "Простые сложности". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Д/ф "Триумф и трагедия северных широт".
6.55 Х/ф "...И другие официальные лица".
8.45 Т/с "Русский перевод" (16+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Русский перевод" (16+).
11.10 Т/с "Русский перевод" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Русский перевод" (16+).
13.35 Т/с "Ледниковый период" (16+).
18.00 Новости дня.
18.30 Д/ф "Война командармов". "Чуйков против Паулюса" .(12+).
19.15 Т/с "Государственная граница". Фильм 7. "Соленый ветер". (12+).
22.10 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 Х/ф "Служу Отечеству!" (16+).
2.55 Х/ф "На пути в Берлин". (12+).
4.40 Х/ф "Зося". (6+).

REN TV

5.00 "Не ври мне!" (16+).
6.00 "Секреты древних красавиц". (16+).
7.00 "Следаки". (16+).
7.30 "Званый ужин". (16+).
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Документальный проект": "Бесы для России". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы". (16+).
15.00 "Семейные драмы". (16+).
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Документальный проект": "Лимита". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 Х/ф "Мальчишник 2: Из Вегаса в Бангкок". (США). (16+).
22.00 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости 24". (16+).
23.25 Т/с "Череп и кости". (США). (18+).
0.15 Х/ф "Мальчишник 2: Из Вегаса в Бангкок". (США). (18+).
2.15 "Смотреть всем!" (16+).
3.00 "Семейные драмы". (16+).
4.00 "Не ври мне!" (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Боевик "За последней чертой". (16+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Боевик "За последней чертой". (16+).
13.15 Боевик "Обратный отсчет". (16+).
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Детектив "Государственный преступник". (12+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы. Плата за смех". (16+).
19.40 Т/с "Детективы. Ничего святого". (16+).
20.20 Т/с "След. Пламя". (16+).
21.15 Т/с "След. Страшная сказка". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След. Чужой почерк". (16+).
23.10 Т/с "След. Мамина дочь". (16+).
0.00 Комедия "Иван Бровкин на целине". (12+).
1.55 Детектив "Государственный преступник".
3.50 Боевик "За последней чертой". (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: Обед за 30 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы.
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Кризисный менеджер. (16+).
13.00 Присяжные красоты. (16+).
14.00 Т/с "Женский доктор". (16+).
17.40 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Дыши со мной". (16+).
21.00 Т/с "Дом у большой реки". (16+).
23.40 Одна за всех. (16+).
0.30 Х/ф "Чудеса в Решетове". (12+).
2.30 Т/с "Дыши со мной". (16+).
4.30 Д/с "Звездные истории". (16+).
6.00 Джейми: обед за 30 минут. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Драма "Земля отцов". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Аджай Девган". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Колката". (12+).
10.00 Драма "Будь, что будет". (16+).
12.10 Драма "Остров". (16+).
15.10 Комедия "Салон связи". (16+).
18.10 Мелодрама "Как сердце подскажет". (16+).
21.00 Драма "Сын бога".
0.10 Мелодрама "Ну что, влюбился?" (16+).
3.10 Мелодрама "Забытая жена". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Т/с "Расследования комиссара Мегрэ". "Танцовщица "Веселой мельницы" .
11.55 Телеспектакль "Мегрэ колеблется" .
13.25 Д/ф "Пьер Симон Лаплас".
13.30 "Красуйся, град Петров!" "Петергоф. Фермерский дворец".
14.00 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).
14.55 П.И. Чайковский. "Времена года. Март" ("Песнь жаворонка"). Исполняет Э. Кунц.
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Михаил Булгаков. Черный снег". Фильм 12
15.40 Д/ф "Александр Иванов-Крамской. Битва за гитару".
16.20 "Искусственный отбор".
17.00 "Больше, чем любовь". Вальтер и Татьяна Запашные.
17.45 Юрий Темирканов и Оркестр де Пари. Концерт в Париже.
18.20 Д/ф
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Март" ("Песнь жаворонка").
19.35 "Абсолютный слух".
20.15 "Спокойной ночи, малыши!"
20.30 "Правила жизни".
20.55 "Власть факта". Холодная война в океане.
21.40 Д/с
22.35 П.И. Чайковский. "Времена года. Март" ("Песнь жаворонка").
22.45 "Новости культуры".
23.05 Х/ф "Отчаянные романтики"
0.00 "Наблюдатель".
1.00 Валерий Гергиев и Всемирный оркестр Мира. Гала-концерт в симфоническом центре Чикаго
1.55 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).

четверг, 28 мая

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:10 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Репортаж с сессии НС РД
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Открытие памятника в ДГПУ работникам образования-участникам ВОВ
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 Х/ф «Два мула для сестры Сары»
11.30 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Час размышлений»
13.30 В/ф «Дорогами Дагестана. Аваро-Кахетинская дорога»
14.00 «Жилой мир»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Майская ночь, или Утопленница»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Кругозор»
17.10 Х/ф «Девушка спешит на свидание»
18.25 Обзор газеты «Хlакьикьат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги гlамалги заманги» Фермерское хозяйство в с. Дарада-Мурада Гергебильского района
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт» в прямом эфире
21.10 «Прогулки по музею»
21.50 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
22.00 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Колеса»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Топкапи»
03.00 «Прогулки по музею»
03.25 Х/ф «Великий Руперт»
05.55 Х/ф «Девушка спешит на свидание»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Взрослые дочери". (16+).
14.25 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет". (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Наедине со всеми". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!" (16+).
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Взрослые дочери". (16+).
23.35 "Вечерний Ургант".
0.10 Ночные новости.
0.25 "На ночь глядя". (16+).
1.20 "Время покажет". (16+).
2.15 "Наедине со всеми".
3.00 Новости.
3.05 "Наедине со всеми". (16+).
3.15 "Модный приговор".
4.15 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Вести". (12+).
9.15 "Утро России". (12+).
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия".
12.55 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Загадка судьбы".
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Между нами девочками". (12+).
22.55 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
0.35 "Волынь-43. Геноцид во "Славу Украине". (16+).
1.40 Т/с "Я ему верю". (12+).
2.40 Т/с "Закон и порядок 20". (16+).
3.40 "Комната смеха". (12+).
4.45 "Вести. Дежурная часть". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+)
9.00 "Солнечно. Без осадков с А. Беляевым".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
14.30 "Все будет хорошо!" (16+).
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2". (16+).
21.30 Т/с "Ментовские войны". (16+).
23.20 "Анатомия дня".
0.00 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
2.00 "Дачный ответ".
3.05 Т/с "Операция "Кукловод". (16+).
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 Х/ф "Застава в горах". (12+).
10.05 Д/ф "Военная тайна Михаила Шуйдина". (12+).
10.55 "Доктор И..." (16+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Мымра". (12+).
13.30 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Хроники московского быта. Наряды кремлевских жен". (12+).
15.55 Т/с "Миссис Брэдли". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
17.50 Т/с "Миссис Брэдли". (Великобритания). (12+).
18.20 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Дорога в пустоту". (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Красный таран". Спецрепортаж. (12+).
23.05 "Советские мафии. Волшебники Изумрудного города". (16+).
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Д/ф "Фальшак". (16+).
2.15 Х/ф "Флаги на башнях".
4.05 "Осторожно, мошенники!" (16+).
4.40 "Мой герой". (12+).
5.30 "Простые сложности". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Д/ф "Мартин Борман. В поисках золотого наци" (16+).
7.10 Х/ф "Я служу на границе". (6+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Ледниковый период" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Ледниковый период" (16+).
13.35 Т/с "Ледниковый период" (16+).
18.00 Новости дня.
18.30 Д/ф "Война командармов". "Чуйков и Паулюс против Гитлера" .(12+).
19.15 Т/с "Государственная граница". Фильм 8. "На дальнем пограничье". (12+).
22.10 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
0.55 Х/ф "Тихая застава". (16+).
2.40 Х/ф "Летняя поездка к морю". (12+).
4.25 Х/ф "С любимыми не расставайтесь". (12+).

REN TV

5.00 "Не ври мне!" (16+).
6.00 "Секреты древних красавиц". (16+).
7.00 "Следаки". (16+).
7.30 "Званый ужин". (16+).
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Великие тайны предсказаний". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы". (16+).
15.00 "Семейные драмы". (16+).
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Документальный проект": "Родня". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 Х/ф "Мы - Миллеры". (США). (16+).
22.00 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости 24". (16+).
23.25 Т/с "Череп и кости". (США). (18+).
0.20 Х/ф "Мы - Миллеры". (США). (18+).
2.20 "Чистая работа". (12+).
3.15 "Смотреть всем!" (16+).
4.00 "Не ври мне!" (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Боевик "В полосе прибоя". (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Боевик "В полосе прибоя". (12+).
13.05 Боевик "Американ-бой". (Украина). (16+).
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.55 Детектив "Без особого риска". (16+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы. Девочку вызывали?" (16+).
19.40 Т/с "Детективы. Кровавые выходные". (16+).
20.20 Т/с "След. Запчасть".
21.10 Т/с "След. Игры мажоров". (16+).
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След. Ахиллесова пята". (16+).
23.10 Т/с "След. Ярость 13".
0.00 Драма "Не могу сказать "прощай". (12+).
1.45 Боевик "Без особого риска". (16+).
3.20 Боевик "В полосе прибоя". (12+).
5.00 "Право на защиту. Новая жизнь". (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: Обед за 30 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы. (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.00 Кризисный менеджер. (16+).
13.00 Присяжные красоты.
14.00 Т/с "Женский доктор". (16+).
17.40 Одна за всех. (16+).
18.05 Т/с "Она написала убийство". (16+).
19.00 Т/с "Дыши со мной". (16+).
21.00 Т/с "Дом у большой реки". (16+).
23.45 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Чужие души". (16+).
2.20 Т/с "Дыши со мной". (16+).
4.20 Д/с "Звездные истории". (16+).
6.00 Джейми: обед за 30 минут. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Драма "Вкус дружбы". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Рани Мукхерджи". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Бхубанешвар". (12+).
10.00 Драма "Банда". (16+).
12.10 Комедия "Принц и Диана". (16+).
15.10 Драма "Тишина". (16+).
18.10 Триллер "Скажи что-нибудь". (16+).
21.00 Мелодрама "Грустная история". (16+).
23.30 "Секреты индийской кухни" (12+).
0.10 Боевик "Лицемер".
3.10 Мелодрама "Игры двух сердец". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Т/с "Расследования комиссара Мегрэ". "Цена головы" .
12.00 Телеспектакль "Мегрэ у министра" .
13.15 Д/ф "Бордо. Да здравствует буржуазия!" (Германия).
13.30 "Россия, любовь моя!" "Легенды и обычаи карел".
14.00 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).
14.50 П.И. Чайковский. "Времена года. Апрель" ("Подснежник"). Исполняет П. Нерсесьян.
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Михаил Булгаков. Черный снег". Фильм 13.
15.40 Д/ф "Настоящая советская девушка".
16.05 "Абсолютный слух".
16.50 "Эпизоды".
17.30 Валерий Гергиев и Всемирный оркестр Мира. Гала-концерт в симфоническом центре Чикаго.
18.30 Д/с "Влюбиться в Арктику".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 П.И. Чайковский. "Времена года. Апрель" ("Подснежник"). Исполняет П. Нерсесьян.
19.35 "Черные дыры. Белые пятна".
20.15 "Спокойной ночи, малыши!"
20.30 "Правила жизни".
20.55 "Культурная революция".
21.40 Д/с "Валентин Курбатов. Нечаянный портрет".
22.10 Д/с "Завтра не умрет никогда". "Битва за умы".
22.35 П.И. Чайковский. "Времена года. Апрель" ("Подснежник"). Исполняет П. Нерсесьян.
22.45 "Новости культуры".
23.05 Х/ф "Отчаянные романтики" (Великобритания).
0.00 "Наблюдатель".
1.00 Сэр Саймон Рэттл и Берлинский филармонический оркестр. Концерт в Берлине.
1.45 "Pro memoria". Хокку.
1.55 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).
2.50 Д/ф "Франческо Петрарка".

пятница, 29 мая

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:10 Вести-Северный Кавказ
18.15 Реклама
18.20 Шаг к прекрасному. Махачкалинский центр эстетического воспитания
18.40 Территория общения
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги Гамалги заманги» Фермерское хозяйство в с. Дарада-Мурада Гергебильского района
08.00 Обзор газеты «Хlакъикъат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.25 Х/ф «Максимка»
10.55 «Вернисаж»
11.25 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джумамечети г. Махачкала
12.10 «Кругозор»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.30 «Колеса»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Похождения Насреддина»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Огни на реке»
18.05 «Наши дети»
18.30 Обзор газеты «цлдаш»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»Телеочерк «Садовод Магомед Изиев»(12+)
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Здоровье в прямом эфире
21.10 Пятничная проповедь в Центральной Джумамечети г. Махачкала
22.00 «Город молодых»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Сессия Народного Собрания РД
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Зеленые береты»
03.20 Х/ф «Охотники за кристаллом»
04.50 Д/ф «Смертельные искусства. Каратэ»
05.40 Х/ф «Огни на реке»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Взрослые дочери". (16+).
14.25 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет". (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Жди меня".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Человек и закон с А. Пимановым". (16+).
19.50 Телеигра "Поле чудес". (16+).
21.00 "Время".
21.30 "Клуб Веселых и Находчивых". Высшая лига. (16+).
23.45 "Вечерний Ургант". (16+).
0.40 Х/ф "Человек с железными кулаками". (18+).
2.20 Х/ф "Охота на Вероника". (16+).
4.10 "Модный приговор".
5.10 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
8.55 "Мусульмане". (12+).
9.10 "Под грохот канонад: "Синий платочек" против "Лили Марлен". (12+).
10.05 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.55 Т/с "Тайны следствия". (12+).
12.55 "Особый случай". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
15.00 Т/с "Последний янычар". (12+).
16.00 "Загадка судьбы". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
17.30 "Вести". (12+).
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
20.00 "Вести". (12+).
21.00 "Юморина". (12+).
22.55 Х/ф "Жизнь после жизни". (12+).
0.55 Х/ф "Мелодия любви". (12+).
2.50 "Горячая десятка". (12+).
3.55 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.00 "Кофе с молоком". (12+).
9.00 "Солнечно. Без осадков с А. Беляевым". (12+).
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
12.00 "Суд присяжных". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных". Окончательный вердикт. (16+).
14.30 "Все будет хорошо!" (16+).
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Говорим и показываем". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Инспектор Купер 2". (16+).
23.35 Т/с "Псевдоним "Албанец". (16+).
1.30 "Тайны любви". (16+).
2.25 "Дикий мир".
2.45 Т/с "Операция "Кукловод". (16+).
4.40 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.20 Х/ф "Демидовы".
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Двойной капкан". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Советские мафии. Волшебники Изумрудного города". (16+).
15.55 Т/с "Миссис Брэдли". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
17.50 Т/с "Миссис Брэдли". (Великобритания). (12+).
18.20 "Право голоса". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Дорога в пустоту". (16+).
22.00 "События".
22.30 Т/с "Дорога в пустоту". (16+).
0.10 Д/ф "Траектория судьбы". (12+).
1.50 Х/ф "Исчезнувшая империя". (12+).
3.55 "Петровка, 38". (16+).
4.10 "Тайны нашего кино". "Экипаж". (12+).
4.45 Д/ф "Признания нелегала". (12+).

ЗВЕЗДА

.6.00 Д/ф "Мартин Борман. В поисках золотого наци" (16+).
7.05 Х/ф "На пути в Берлин". (12+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Ледниковый период" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Ледниковый период" (16+).
13.45 Х/ф "О тех, кого помню и люблю". (6+).
15.25 Д/с "Автомобили в погонах".
18.00 Новости дня.
18.30 Х/ф "Ссора в Лукашах".
20.20 Х/ф "Из жизни начальника уголовного розыска". (12+).
22.15 Т/с "Колье Шарлотты"
23.00 Новости дня.
23.20 Т/с "Колье Шарлотты"
2.45 Х/ф "Развязка". (6+).
4.15 Х/ф "Найди меня, Леня!"

REN TV

5.00 "Не ври мне!" (16+).
6.00 "Секреты древних красавиц". (16+).
7.00 "Следаки". (16+).
7.30 "Званый ужин". (16+).
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Великие тайны исчезнувших цивилизаций". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Смерть им к лицу". (16+).
16.00 "Табор уходит в разведку". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
22.00 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 Х/ф "Парфюмер: История одного убийцы". (Германия - Франция - Испания - США). (18+).
1.45 Х/ф "Особь 2". (США). (16+).
3.30 "Смотреть всем!" (16+).
4.20 Т/с "Туристы". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Момент истины". (16+).
7.00 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Т/с "Профессия - следователь" (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Т/с "Профессия - следователь" (12+).
14.00 Т/с "Профессия - следователь" (12+).
15.30 "Сейчас".
16.00 Т/с "Профессия - следователь" (12+).
17.20 Т/с "Профессия - следователь" (12+).
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "След. Три секунды на правду". (16+).
19.45 Т/с "След. Народный целитель". (16+).
20.30 Т/с "След. Утопленница". (16+).
21.15 Т/с "След. Последняя воля". (16+).
22.00 Т/с "След. Мороз". (16+).
22.50 Т/с "След. Козни генетики". (16+).
23.35 Т/с "След. Смерть в прямом эфире". (16+).
0.20 Т/с "След. Игра на вылет". (16+).
1.05 Т/с "След. Эффект Андрея Чикатило". (16+).
1.55 Т/с "Детективы. Плата за смех". (16+).
2.35 Т/с "Детективы. Ничего святого". (16+).
3.15 Т/с "Детективы. Девочку вызывали?" (16+).
3.55 Т/с "Детективы. Кровавые выходные". (16+).
4.35 Т/с "Детективы. Утренняя пробежка". (16+).
5.05 Т/с "Детективы. Проезжая мимо". (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Экономь с Джейми. (16+).
7.30 Секреты и советы. (16+).
8.00 Одна за всех. (16+).
8.50 Д/с "Звездная жизнь". (16+).
10.50 Детектив "Мой генерал". (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Мелодрама "Повезет в любви". (16+).
22.45 Д/с "Звездная жизнь". (16+).
23.45 Одна за всех. (16+).
0.30 Триллер "Побочный эффект". (16+).
2.20 Мелодрама "Возвращение блудного папы". (12+).
4.15 Д/с "Звездные истории". (16+).
6.00 Экономь с Джейми. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Мелодрама "Как сердце подскажет". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Ом Пури". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Орисса". (12+).
10.00 Комедия "Время". (16+).
12.10 Мелодрама "Ну что, влюбился?" (16+).
15.10 Мелодрама "Забытая жена". (16+).
18.10 Драма "Непокорившийся судьбе". (16+).
21.00 Боевик "В поисках правды". (16+).
23.30 "Секреты индийской кухни" (12+).
0.10 Драма "Зов свободы". (16+).
3.10 Мелодрама "Любовь над облаками". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.20 Д/ф "Сотворение Шостаковича".
11.15 Т/с "Расследования комиссара Мегрэ". "Цена головы" .
11.55 Телеспектакль "Мегрэ у министра" .
13.05 Д/ф "Брюгген. Северный плацдарм Ганзейского союза".
13.20 "Письма из провинции". Город Губкин, Белгородская область.
13.50 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Михаил Булгаков. Черный снег". Фильмы 14 и 15.
16.05 Д/ф "Возраст души".
16.45 Д/ф "Дубровник. Крепость, открытая для мира".
17.00 "Царская ложа".
17.45 Сэр Саймон Рэттл и Берлинский филармонический оркестр. Концерт в Берлине.
18.30 Д/с "Влюбиться в Арктику".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Смехоностальгия". А. Райкин.
19.45 Д/ф "Томас Кук".
19.55 "Искатели". "Подводный клад Балаклавы".
20.40 "Линия жизни". Г. Писаренко.
21.35 Х/ф "Первый троллейбус".
23.00 "Новости культуры".
23.20 Х/ф "Мулен Руж".
1.20 "Паганини контрабаса". Сольный концерт Рено-Гарсиа Фонса во французском монастыре города Марсеволь.
1.45 "М/ф для взрослых".
1.50 Х/ф "Четыре танкиста и собака" (Польша).

суббота, 30 мая

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10:05 Реклама
10.10 Литературный ковчег
10.35 Парус надежды
10.55 Реклама
11:10 Местное время. Вести-Дагестан
14:20 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»Телеочерк «Садовод Магомед Изиев» (12+)
08.00 Обзор газеты «Елдаш»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «PRO Sport»
09.10 «Здоровье»
10.00 «Город молодых»
10.30 Д/ф «Жизнь без слез»
11.20 «Мой малыш» в прямом эфире
11.55 Фестиваль «Журавли над Россией»
14.10 Х/ф «Великий воин Албании Скандербег»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Д/ф «Малочисленные народности Северного Кавказа. Ногайцы»
17.35 «Здравствуй, мир!»
18.10 «Глянец»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 90 лет ветерану тыла ВОВ Балахалум Абасовой (С.Стальский район)
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Детская газета»
20.20 Мультфильм
20.40 «Интер-диалог»
21.20 «Молодежный микс»
21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Она Вас любит»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «300 спартанцев»
02.55 Д/ф «Малочисленные народности Северного Кавказа. Ногайцы»
03.20 Фестиваль «Журавли над Россией»
05.00 Х/ф «Великий воин Албании Скандербег»

ПЕРВЫЙ

5.50 Т/с "Страна 03". (16+).
6.00 Новости.
6.10 Т/с "Страна 03". (16+).
8.00 "Играй, гармонь любимая!"
8.45 М/ф.
9.00 "Умницы и умники". (12+).
9.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Смак". (12+).
10.50 Д/ф "Владимир Кузьмин. "Счастье не приходит дважды". (12+).
12.00 Новости.
12.15 "Идеальный ремонт".
13.10 "На 10 лет моложе". (16+).
13.55 Д/ф "Спасти ребенка". (12+).
15.00 Новости.
15.15 Праздничный концерт к Дню защиты детей "Взрослые и дети".
16.50 "Кто хочет стать миллионером?"
18.00 Вечерние новости.
18.15 Танцуй!
21.00 "Время".
21.20 "Сегодня вечером". (16+).
23.00 Мистер и миссис СМИ. (16+).
23.35 Х/ф "Танцуй отсюда!" (16+).
1.25 Х/ф "Перевал Миллера". (16+).
3.30 Х/ф "Жажда странствий". (16+).
5.15 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

4.55 Х/ф "Над Тиссой". (12+).
6.35 "Сельское утро". (12+).
7.05 "Диалоги о животных". (12+).
8.00 "Вести". (12+).
8.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
8.20 "Военная программа". (12+).
8.50 "Планета собак". (12+).
9.25 "Субботник". (12+).
10.05 "Освободители". "Пехота". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
11.20 "Укротители звука". (12+).
12.20 Х/ф "Непутевая невестка". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.20 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
14.30 Х/ф "Непутевая невестка". (12+).
16.15 "Субботний вечер". (12+).
18.05 Х/ф "По секрету всему свету". (12+).
20.00 "Вести в субботу". (12+).
20.45 Х/ф "Верни меня". (12+).
0.35 Х/ф "Чего хотят мужчины". (12+).
2.35 Х/ф "Только вернись". (12+).
4.15 "Комната смеха". (12+).

НТВ

5.35 Т/с "Пляж". (16+).
7.25 "Смотр".
8.00 "Сегодня".
8.15 "Золотой ключ".
8.45 "Медицинские тайны". (16+).
9.25 "Готовим с Алексеем Зиминым".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога". (16+).
11.00 "Поедем, поедим!"
11.50 "Квартирный вопрос".
13.00 "Сегодня".
13.20 Футбол. "Зенит" - "Локомотив". СОГАЗ. Чемпионат России по футболу 2014-2015. Прямая трансляция.
15.30 "Сегодня".
15.55 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Следствие вели..." (16+).
19.00 "Центральное телевидение с В. Такменевым".
20.00 "Новые русские сенсации". (16+).
22.00 "Ты не поверишь!" (16+).
23.00 Х/ф "Кома". (16+).
0.55 Т/с "Пляж". (16+).
2.55 "Дикий мир".
3.20 Т/с "Операция "Кукловод". (16+).
5.10 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

5.40 "Марш-бросок". (12+).
6.10 "АБВГДейка".
6.40 Х/ф "Застава в горах". (12+).
8.40 "Православная энциклопедия". (6+).
9.05 Д/ф "Короли эпизода. Фаина Раневская". (12+).
10.05 Х/ф "Волшебная лампа Аладдина".
11.30 "События".
11.50 "Тайны нашего кино". "Самая обаятельная и привлекательная". (12+).
12.20 Х/ф "Все будет хорошо!" (12+).
14.30 "События".
14.45 "Петровка, 38". (16+).
14.55 Х/ф "Сиделка". (16+).
16.55 Х/ф "Кремень. Освобождение". (16+).
21.00 "Постскриптум".
22.10 "Право знать!" (16+).
23.10 "События".
23.20 "Право голоса". (16+).
1.40 Д/ф "Враг по расчету". (16+).
2.30 Х/ф "Двойной капкан". (12+).
5.05 "Линия защиты". (16+).
5.35 Д/ф "Знахарь XXI века". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 М/ф.
6.20 Х/ф "Король Дроздобород".
7.40 Х/ф "Светлый путь".
9.00 Новости дня.
9.15 Х/ф "Светлый путь".
9.50 "Папа сможет?" (6+).
10.35 "Легенды цирка с Эдгардом Запашным". (6+).
11.05 Т/с "Грач" (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с "Грач" (16+).
15.50 Т/с "Государственная граница". Фильм 5. "Год сорок первый". (12+).
18.00 Новости дня.
18.20 Т/с "Государственная граница". Фильм 5. "Год сорок первый". (12+).
19.05 Т/с "Государственная граница". Фильм 6. "За порогом победы". (12+).
21.50 Т/с "Государственная граница". Фильм 7. "Соленый ветер". (12+).
23.00 Новости дня.
23.20 Т/с "Государственная граница". Фильм 7. "Соленый ветер". (12+).
0.50 Т/с "Государственная граница". Фильм 8. "На дальнем пограничье". (12+).
3.30 Х/ф "Весенние перевертыши".

REN TV

5.00 Т/с "Туристы". (16+).
9.40 "Чистая работа". (12+).
10.30 "Смотреть всем!" (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко". (16+).
17.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
19.00 Х/ф "Матрица". (США). (16+).
21.30 Х/ф "Матрица: Перезагрузка". (США). (16+).
0.00 Х/ф "Матрица: Революция". (США). (18+).
2.30 Х/ф "Особь 3". (США). (16+).
4.40 "Смотреть всем!" (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

5.50 М/ф: "Верлиока", "Верное средство", "Заяц Коська и родничок", "Опять двойка", "Незнайка учится", "Винтик и Шпунтик - веселые мастера", "Межа", "Лиса и дрозд", "Муха-Цокотуха", "Машенькин концерт", "Петух и краски", "Девочка в цирке", "Осьминожки", "Мальчик-с-пальчик".
9.35 "День ангела".
10.00 "Сейчас".
10.10 Т/с "След. Ахиллесова пята". (16+).
10.55 Т/с "След. Игры мажоров". (16+).
11.40 Т/с "След. Запчасть". (16+).
12.25 Т/с "След. Чужой почерк". (16+).
13.05 Т/с "След. Страшная сказка". (16+).
13.55 Т/с "След. Пламя". (16+).
14.35 Т/с "След. Юбилей". (16+).
15.20 Т/с "След. Мантра смерти". (16+).
16.05 Т/с "След. Любимая девушка". (16+).
16.55 Т/с "След. На краю". (16+).
17.40 Т/с "След. Мы с тобой одной крови". (16+).
18.30 "Сейчас".
19.00-0.50 Боевик "Меч" (16+).
1.45-7.00 Т/с "Профессия - следователь" (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Экономь с Джейми. (16+).
7.30 Секреты и советы. (16+).
8.00 Одна за всех. (16+).
8.10 Д/с "Звездная жизнь". (16+).
9.10 Киноповесть "Однажды двадцать лет спустя". (16+).
10.40 Детектив "Близкие люди". (Россия - Украина). (16+).
14.40 Мелодрама "1001 ночь". (Турция). (12+).
18.00 Д/с "Восточные жены". (16+).
19.00 Мелодрама "1001 ночь". (12+).
21.55 Д/с "Восточные жены". (16+).
22.55 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Синие как море глаза". (16+).
2.15 Мелодрама "Комната с видом на огни". (12+).
4.05 Д/с "Звездные истории". (16+).
6.00 Экономь с Джейми. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Триллер "Скажи что-нибудь". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Шармила Тагор". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Джайпур". (12+).
10.00 Комедия "Переполох на похоронах". (16+).
12.10 Боевик "Лицемер". (16+).
15.10 Мелодрама "Игры двух сердец". (16+).
18.10 Боевик "Раджпут". (16+).
21.00 Драма "Под дулом пистолета". (16+).
0.10 Мелодрама "Ом Шанти Осанна". (16+).
3.10 Драма "Покушение". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Библейский сюжет".
10.35 Х/ф "Первый троллейбус".
12.00 Д/ф "Олег Даль".
12.40 "Большая семья". М. Левитин.
13.35 "Пряничный домик". "Текстильные украшения".
14.05 Д/с "Нефронтовые заметки".
14.30 XII Международный фестиваль "Москва встречает друзей".
15.50 Спектакль "Ханума".
18.10 "Больше, чем любовь". Л. Макарова и Е. Копелян.
18.55 "Романтика романса".
19.50 Д/ф "На краешке войны. Юрий Никулин".
20.30 Х/ф "Когда деревья были большими".
22.00 "Белая студия".
22.40 Х/ф "Бешеный бык".
0.45 "Роберто Аланья. Страсть".
1.35 М/ф: "Со вечора дождик", "Дополнительные возможности Пятачка".
1.55 "Искатели". "Подводный клад Балаклавы".
2.45 Д/ф "Поль Гоген".

РАДИО

ИСЛЕН, 25-МАЙ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 26-МАЙ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 "Карчи Дагъустан".

АРБЕ, 27-МАЙ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 28-МАЙ
12.10 «Дагъустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».

ЖУЬМЯ, 29-МАЙ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 30-МАЙ
10.43 «Гьафтедин нетижяр».
10.50 Концерт.

ГЬЯД, 31-МАЙ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

воскресенье, 31 мая

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа

РГВК

07.00 Время новостей Дагестан
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 90 лет ветерану тыла ВОВ Балахалум Абасовой (С.Стальский район)
08.00 «Детская газета»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Она Вас любит»
10.30 «Здравствуй, мир!»
11.00 «Интер-диалог»
11.45 «Молодежный микс»
12.10 «Разумный взгляд»
12.55 «Наши дети»
13.20 «Красота 05.ru»
14.00 Х/ф «Не бойся, я с тобой!»
17.10 «Путь к триумфу»
18.45 Передача на чеченском языке «Вайнах» Празднование 70-летия Великой Победы в Новолакском районе
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 «Здоровье нации»
20.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 «Человек и право»
00.20 Х/ф «Ночные забавы»
02.40 Д/ф «Мурад Кажлаев. Ритмы и годы»
03.45 «Здоровье нации»
04.00 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
05.20 Х/ф «Аршин Мал Алан»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Т/с "Страна 03". (16+).
8.10 "Служу Отчизне!"
8.45 М/ф.
8.55 "Здоровье". (16+).
10.00 Новости.
10.15 "Непутевые заметки".
10.35 "Пока все дома".
11.25 "Фазенда".
12.00 Новости.
12.15 Т/с "Брак по завещанию. Возвращение Сандры". (16+).
18.00 "Точь-в-точь". Финал.
21.00 Воскресное "Время".
22.30 "Что? Где? Когда?" Летняя серия игр.
23.40 Х/ф "Стальная бабочка". (16+).
1.45 Х/ф "Омен". (16+).
3.45 "Мужское/Женское".

РОССИЯ 1

5.25 Детектив "Ларец Марии Медичи". (12+).
7.20 "Вся Россия". (12+).
7.30 "Сам себе режиссер".
8.20 "Смехопанорама".
8.50 "Утренняя почта". (12+).
9.30 "Сто к одному". (12+).
10.20 "Местное время. Вести - Москва". Неделя в городе. (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.20 "Россия. Гений места". (12+).
12.20 Фестиваль детской художественной гимнастики "Алина". (12+)
14.00 "Вести". (12+).
14.10 Х/ф "Лекарство для бабушки". (12+).
17.00 "Один в один". (12+).
20.00 "Вести недели". (12+).
22.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
0.35 Х/ф "Течет река Волга". (12+).
2.35 "Россия. Гений места".
3.30 "Планета собак". (12+).
4.05 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.05 Т/с "Пляж". (16+).
8.00 "Сегодня".
8.15 "Русское лото Плюс".
8.50 "Их нравы".
9.25 "Едим дома".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
11.00 "Чудо техники". (12+).
11.50 "Дачный ответ".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Я худею". (16+).
14.15 "Своя игра".
15.10 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
18.00 "Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю".
19.00 "Сегодня".
20.00 "Список Норкина".
21.05 Х/ф "Обмен". (16+).
0.40 "М-1. Лучшие бои".
1.45 Т/с "Пляж". (16+).
3.40 "Дикий мир".
4.00 Т/с "Операция "Кукловод". (16+).
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.20 Х/ф "Мымра". (12+).
8.00 "Фактор жизни". (12+).
8.30 Д/ф "Евгений Герасимов. Привычка быть героем". (12+).
9.20 Х/ф "Бармен из "Золотого якоря". (12+).
10.55 "Барышня и кулинар".
11.30 "События".
11.40 Х/ф "Вечера на хуторе близ Диканьки".
13.00 Х/ф "Баламут". (12+).
14.50 "Московская неделя".
15.20 Х/ф "Одиночка". (16+)
17.25 Детектив "Преступление в фокусе". (16+).
21.00 "В центре событий".
22.10 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (Великобритания).
0.00 "События".
0.15 Детектив "Расследование Мердока". (Канада). (12+).
2.10 Х/ф "Демидовы".
5.05 Д/ф "Александр Пороховщиков. Чужой среди своих". (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Х/ф "Кувырок через голову". (6+).
7.25 Х/ф "О тех, кого помню и люблю". (6+).
9.00 "Служу России".
9.55 "Военная приемка".
10.45 "Научный детектив".
11.00 Х/ф "Пограничный пес Алый".
12.25 Х/ф "Месть без права передачи". (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Х/ф "Месть без права передачи". (16+).
14.25 Х/ф "С Дона выдачи нет". (16+).
16.20 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
18.00 Новости. Главное.
18.45 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
21.55 Т/с "Телохранитель". "Недетский мир". Фильм 2. (16+).
23.00 Новости дня.
23.20 Т/с "Телохранитель". "Недетский мир". Фильм 2. (16+).
2.05 Х/ф "На дальних берегах". (6+).
3.55 Х/ф "Мужское лето".
5.35 Д/с "Хроника победы".

REN TV

5.00 "Смотреть всем!" (16+).
5.45 Х/ф "Хоттабыч". (16+).
7.40 Х/ф "Спиди-гонщик". (США). (12+).
10.10 Х/ф "Человек из стали". (США). (12+).
12.50 Х/ф "Матрица". (США). (16+).
15.20 Х/ф "Матрица: Перезагрузка". (США). (16+).
18.00 Х/ф "Матрица: Революция". (США). (16+).
20.20 Х/ф "Человек из стали". (США). (12+).
23.00 "Добров в эфире".
0.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
4.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.00 М/ф: "Осторожно обезьянки", "Кубик и Тобик", "Приключения Мурзилки", "Терем-теремок", "Кот в сапогах", "Капризная принцесса", "Последний лепесток".
10.00 "Сейчас".
10.10 "Истории из будущего" с М. Ковальчуком.
11.00 Комедия "За витриной универмага".
12.40 Х/ф "Золотая мина".
15.20 Драма "Не могу сказать "прощай". (12+).
17.00 "Место происшествия. О главном".
18.00 Главное.
19.30-23.20 Боевик "Меч" (16+).
0.20 Триллер "Домовой".
2.30 Боевик "Американбой". (Украина). (16+).
4.45 Д/с "Агентство специальных расследований". (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Экономь с Джейми. (16+).
7.30 Секреты и советы. (16+).
8.00 Одна за всех. (16+).
8.05 Мелодрама "Впервые замужем".
10.00 Мелодрама "Повезет в любви". (16+).
13.45 Мелодрама "Вышел ежик из тумана..." (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Мелодрама "Еще один шанс". (Украина). (16+).
22.30 Д/с "Звездная жизнь". (16+).
23.30 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама "Случайный попутчик". (16+).
2.20 Мелодрама "Так бывает". (16+).
4.10 Д/с "Звездные истории". (16+).
6.00 Экономь с Джейми. (16+).

ИНДИЯ

6.10 Драма "Непокорившийся судьбе". (16+).
9.00 "Биография кумиров" "Абхай Деол". (12+).
9.30 "Путешествие по Индии" "Агра". (12+).
10.00 Драма "Измены". (16+).
12.10 Драма "Зов свободы". (16+).
15.10 Мелодрама "Любовь над облаками". (16+).
18.10 Комедия "Фарцовщики". (16+).
21.00 Мелодрама "Сквозь время". (16+).
0.10 Комедия "Веселая семейка снова в деле". (16+).
3.10 Мелодрама "Рожденные летать". (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Праздники". День Святой Троицы.
10.35 Х/ф "Когда деревья были большими".
12.10 "Легенды мирового кино". А. Назимова.
12.40 "Россия, любовь моя!" "Корякские традиции".
13.10 Д/ф "Феномен Кулибина".
13.50 "Что делать?"
14.35 Д/ф "Антуан Лоран Лавуазье".
14.45 "Пешком..." От Москвы до Берлина.
15.15 Х/ф "Совершенно серьезно".
16.15 Д/ф "Из поздней пушкинской плеяды..."
16.55 "Заздравная песня". Вечер-посвящение Давиду Самойлову.
18.00 "Контекст".
18.40 "Роберто Аланья. Страсть".
19.35 "Линия жизни".
20.25 Х/ф "Обыкновенное чудо".
22.50 "Вена, Площадь Героев".
0.05 Х/ф "Совершенно серьезно".
1.00 "Больше, чем любовь". Л. Макарова и Е. Копелян.
1.40 М/ф "Про раков".
1.55 "Искатели". "Тамплиеры в Советской России".
2.40 Д/ф "Дрезден и Эльба. Саксонский канал".

СПОРТ с 25 ПО 31 МАЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30 "Панорама дня. Live".
8.30 Х/ф "Котовский". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой футбол".
12.05 Х/ф "Тайная стража". (16+).
15.25 "24 кадра". (16+).
15.55 Х/ф "Военная разведка. Северный фронт". (16+).
17.45 Х/ф "Военная разведка. Северный фронт". (16+).
19.40 "Большой спорт".
19.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. 1/2 финала. "Локомотив-Кубань" (Краснодар) - "Химки". Прямая трансляция.
21.45 "Большой спорт".
22.05 Х/ф "Котовский". (16+).
23.50 "Эволюция".
1.30 "24 кадра". (16+).
2.15 Профессиональный бокс.
4.05 Х/ф "Сармат". (16+).

ВТОРНИК

6.30 "Панорама дня. Live".
8.30 Х/ф "Котовский". (16+).
10.10 "Эволюция". (16+).
11.45 "Большой футбол".
12.05 Х/ф "Тайная стража". (16+).
15.25 "Полигон". Спецбоеприпасы.
15.55 Х/ф "Военная разведка. Северный фронт". (16+).
17.50 Х/ф "Военная разведка. Северный фронт". (16+).
19.40 "Большой спорт".
19.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. 1/2 финала. "Н. Новгород" - ЦСКА. Прямая трансляция.
21.45 "Большой спорт".
22.05 Х/ф "Котовский". (16+).
23.50 "Эволюция".
1.40 Профессиональный бокс.
4.05 Х/ф "Сармат". (16+).

СРЕДА

6.30 "Панорама дня. Live".
8.30 Х/ф "Котовский". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой футбол".
12.05 Х/ф "Тайная стража". (16+).
16.15 Х/ф "Вместе навсегда". (16+).
19.40 "Большой спорт".
19.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. 1/2 финала. "Локомотив-Кубань" (Краснодар) - "Химки". Прямая трансляция.
21.45 "Большой спорт".
22.05 Х/ф "Котовский". (16+).
23.45 "Эволюция". (16+).
1.20 "Диалоги о рыбалке".
1.50 "Язь против еды".
2.20 Профессиональный бокс. Александр Поветкин (Россия) против Майка Переса (Куба).
4.05 Х/ф "Сармат". (16+).

ЧЕТВЕРГ

6.30 "Панорама дня. Live".
8.30 Х/ф "Котовский". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой футбол".
12.05 Х/ф "Вместе навсегда". (16+).
15.30 "Полигон". Мины.
16.00 Х/ф "Охотники за караванами". (16+).
19.40 "Большой спорт".
19.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. 1/2 финала. "Н. Новгород" - ЦСКА. Прямая трансляция.
21.45 "Большой спорт".
22.05 Х/ф "Котовский". (16+).
23.50 "Эволюция".
1.30 "Полигон". Мины.
2.00 "Полигон". Спецбоеприпасы.
2.25 "Рейтинг Баженова". Война миров. (16+).
2.55 "Рейтинг Баженова". Законы природы. (16+).
3.25 Х/ф "Вместе навсегда". (16+).

ПЯТНИЦА

6.30 "Панорама дня. Live".
8.15 Х/ф "Путь". (16+).
10.10 "Эволюция".
11.45 "Большой футбол".
12.05 Х/ф "Заговоренный. Игла". (16+).
13.45 Х/ф "Заговоренный. Донор". (16+).
15.25 "За победу - расстрел? Правда о матче смерти".
16.20 "Гений русского дзюдо. Спорт и разведка".
17.10 Х/ф "Дружина". (16+).
20.35 Х/ф "Путь". (16+).
22.35 "Большой спорт".
22.55 Смешанные единоборства. Bellator. (16+).
1.30 "Эволюция".
3.00 "Человек мира". Бутылка с Мадейры.
3.55 "За кадром". Монако. Селфи с князем.
4.40 Профессиональный бокс. Александр Поветкин (Россия) против Майка Переса (Куба).

СУББОТА

6.30 "Панорама дня. Live".
8.20 "В мире животных".
8.50 "Диалоги о рыбалке".
9.20 Х/ф "Летучий отряд. Порт". (16+).
11.05 Х/ф "Летучий отряд. В тихом омуте". (16+).
12.50 "Большой спорт".
13.10 Х/ф "Военная разведка. Западный фронт". (16+).
15.05 Х/ф "Военная разведка. Западный фронт". (16+).
17.00 "Большой спорт".
17.25 Баскетбол. Единая лига ВТБ. 1/2 финала. "Химки" - "Локомотив-Кубань" (Краснодар). Прямая трансляция.
19.15 Х/ф "Военная разведка. Западный фронт". (16+).
21.15 Х/ф "Военная разведка. Западный фронт". (16+).
23.20 "Большой футбол с Владимиром Стогниенко".
0.10 Смешанные единоборства. (16+).
2.05 "Следственный эксперимент". Смертельный автограф.
2.35 "НЕпростые вещи". Ковер.
3.05 "НЕпростые вещи". Пробка.
3.35 "Максимальное приближение". Белград.
4.20 Смешанные единоборства. (16+).

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 "Панорама дня. Live".
8.15 "Моя рыбалка".
8.45 "Язь против еды".
9.15 Х/ф "Летучий отряд. Пятое дело". (16+).
10.55 Х/ф "Летучий отряд. Стертые следы". (16+).
12.40 "Большой спорт".
12.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. 1/2 финала. ЦСКА - "Н. Новгород". Прямая трансляция.
14.45 "Большой спорт".
15.05 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
17.05 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
18.55 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
20.55 Х/ф "Военная разведка. Первый удар". (16+).
22.50 "Большой спорт".
23.15 Смешанные единоборства. М-1 Challenge. (16+).
1.30 Спортивные танцы. Акробатический рок-н-ролл. Чемпионат России.
2.35 "ЕХперименты". Тихая вода.
3.05 "Опыты дилетанта". Травмы и реабилитация.
3.35 "Максимальное приближение". Тоскана.
4.00 Х/ф "Пыльная работа". (16+).

ТНТ с 25 ПО 31 МАЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30 Комедия "Кудряшка Сью". (США). (12+).
13.30 Т/с "Универ". "Кузя немой" (16+).
14.00 Т/с "Универ". "Саша-чудовище" (16+).
14.30-19.00 Т/с "Реальные пацаны". "День свадеб" (16+).
19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.30 Т/с "Интерны" (16+).
21.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 Т/с "Сладкая жизнь 2"
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката".
1.00 М/ф "Том и Джерри: мотор!" (12+).
2.40 Т/с "Хор". "Девочки (и мальчики) в фильме"
3.35 "Без следа 6" (16+).

ВТОРНИК

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". "Пульверизатор", 16 с. (12+).
7.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Будут травмы. Еще один краб-бургер" (12+).
7.55 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Мое величество. Рядовой и пряничная фабрика" (12+).
8.25 М/с "Турбо-Агент Дадли". "Мурлыкающий напарник / Братья по несчастью" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30-19.00 Т/с "Интерны" (16+).
13.30 Т/с "Универ". "Саша-чудовище" (16+).
14.00 Т/с "Универ". "Экстремальный секс" (16+).
19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.30 Т/с "Интерны" (16+).
21.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 Т/с "Сладкая жизнь 2" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Боевик "Игра в смерть". (США). (16+).
2.50 Т/с "Хор". "Вражда" (16+).
3.45 "Без следа 6" (16+).
4.35 "Без следа 6" (16+).
5.25 "Без следа 6" (16+).
6.15 Т/с "Женская лига. Банановый рай" (16+).

СРЕДА

7.00 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30-19.00 Т/с "Универ. Новая общага". "Звонки" (16+).
19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.30 Т/с "Интерны" (16+).
21.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 Т/с "Сладкая жизнь 2" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Драма "Со мною вот что происходит". (16+).
2.30 Т/с "Хор". "Запретный плод" (16+).
3.25 "Без следа 6" (16+).

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов". (16+).
11.30 Т/с "Физрук" (16+).
12.00-19.30 Т/с "Физрук" (16+).
13.30 Т/с "Универ". "Смертельный сон" (16+).
14.00 Т/с "Универ". "Игрушка" (16+).
19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.30 Т/с "Интерны" (16+).
21.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 Т/с "Сладкая жизнь 2" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Комедия "Шпана и пиратское золото". (США). (12+).
3.15 "THT-Club". (16+).
3.20 Т/с "Хор". "Падающая звезда" (16+).
4.10 "Без следа 6" (16+).
5.00 "Без следа 6", 16 с. (16+).
5.55 "Без следа 6" (16+).
6.40 "Женская лига. Лучшее". (16+).

ПЯТНИЦА

7.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "По опасней всех" (12+).
7.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Школа сквидварда для взрослых. Вкусное донесение" (12+).
7.55 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Твердая валюта. Ужас Мадагаскара" (12+).
8.25 М/с "Турбо-Агент Дадли". "Т.У.Р.Б.О тостер / В тесноте да не в обиде" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Школа ремонта". (12+).
11.30 "Холостяк 3" (16+).
13.00-19.00 Т/с "Универ". "Игрушка" (16+).
19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 "Comedy Woman". (16+).
21.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 "Comedy Баттл. Последний сезон". (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 "Не спать!" (16+).
2.00 Мелодрама "Монте-Карло". (Венгрия - США). (12+).
4.10 Т/с "Хор". "Сладкие грезы" (16+).
5.05 "Без следа 6" (16+).
5.55 "Без следа 5" (16+).
6.45 "Женская лига. Лучшее". (16+).

СУББОТА

7.00 "Comedy Club. Exclusive" (16+).
7.35 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Ананасная лихорадка. Пещеры чан" (12+).
8.00 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Стычка с тритоном" (12+).
8.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Тентокловидение. Я люблю танцевать" (12+).
9.00 Т/с "Деффчонки" (16+).
9.30 Т/с "Деффчонки" (16+).
10.00 "Дом 2. Lite". (16+).
11.00 "Школа ремонта". (12+).
12.00 Т/с "СашаТаня" (16+).
12.30 "Такое Кино!" (16+).
13.00 "Экстрасенсы ведут расследование". (16+).
14.30-16.30 Т/с "Интерны" (16+).
17.00 Боевик "Саботаж". (США). (16+).
19.15 "ХБ" (16+).
19.30 "ХБ", 16 с. (16+).
20.00 "Экстрасенсы ведут расследование". (16+).
21.30 "Холостяк 3" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
0.30 "Такое Кино!" (16+).
1.00 Х/ф "Восторг Палуза". (США). (16+).
2.40 Т/с "Хор" (16+).
3.35 "Без следа 5" (16+).
4.25 "Без следа 5" (16+).
5.15 Т/с "Женская лига. Банановый рай" (16+).
6.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Возвращение шифу" (12+).
6.30 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Настоящее время" (12+).

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 "THT.Mix" (16+).
7.35 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Болезнь роста. Вечный клей" (12+).
8.00 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Кто-то на кухне вместе с Сенди. Шпионаж" (12+).
8.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Жирные вкуснятинки. Губка - звезда телевидения" (12+).
9.00 Т/с "Деффчонки" (16+).
9.30 Т/с "Деффчонки" (16+).
10.00 "Дом 2. Lite". (16+).
11.00 "Сделано со вкусом" (16+).
12.00 "Перезагрузка". (16+).
13.00 Боевик "Саботаж". (США). (16+).
15.20 Боевик "Последний рубеж". (США). (16+).
17.30-19.30 Т/с "СашаТаня" (16+).
20.00 "Комеди Клаб". (16+).
21.00 "Однажды в России" (16+).
22.00 "Stand up" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". (16+).
1.00 Драма "Рассказы". (18+).
3.15 Т/с "Хор". "Удивительный Уандер" (16+).
4.05 "Без следа 5" (16+).
4.55 "Без следа 5" (16+).
5.50 "Женская лига. Лучшее". (16+).
6.00 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Терра котта" (12+).
6.30 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды". "Духовные сферы учителя Диня" (12+).

Программа гьазурайди - Насима Велибегова

Дербентдин 2000 йис

Кьуъзуъ тежер шегьер!

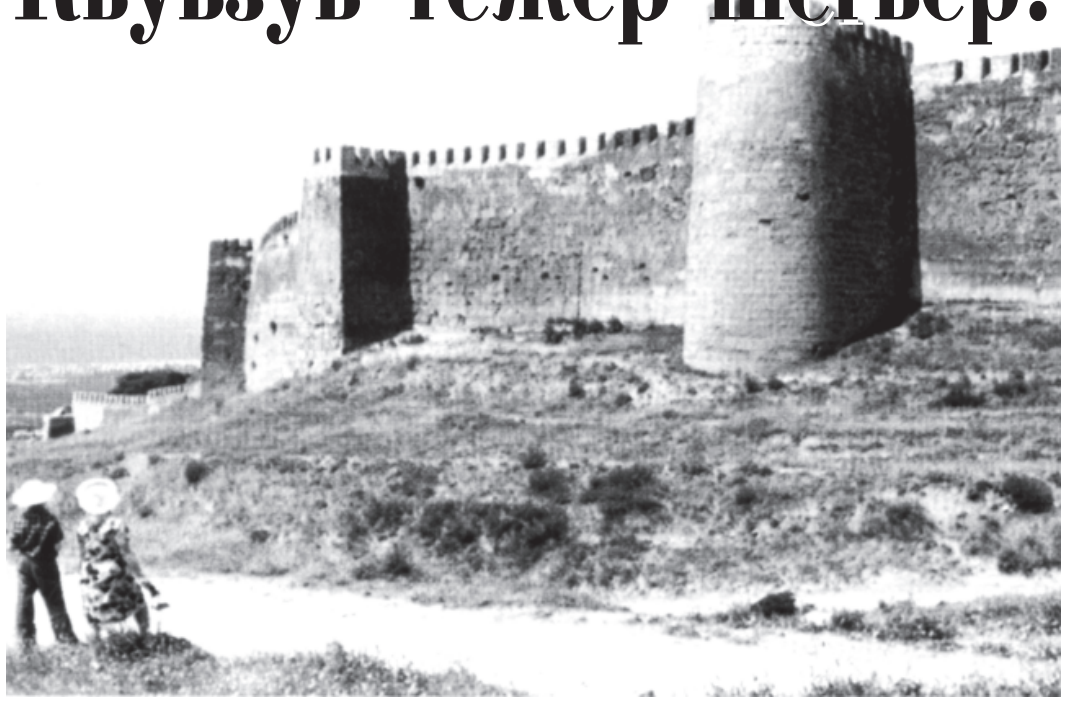

Мердали ЖАЛИЛОВ

Гъилевай йис къадим Дербентдин 2000 йис къейдзавайди я. Идахъ галаз сад хьиз, неинки шегьерда, гьакI республикада санлай а вакъиадиз чIехи гьазурвилер аквазва.

Чна лагьайтIа, гьеле алатай йисалай Дербент шегьердин тарихдиз талукь хейлин материалар гуз башламишна. Абурун жергеда сифте яз лезги чIалаз таржума авур лап къадим эсер "Дербент-наме" хроникани авай. Гьикьван документар, чарар-цIарар,тамам эсерар кIелайтIани, кхьин хъувуртIани, Дербентдин асас къамат, ам вуч ятIа, бажагьат чир жеда. Чешмеяр гзаф ятIани, саки мукьвал-мукьвал ана жезватIани, чаз Дербент чида лугьун четин я. ГьикI лагьайтIа, Дербентдихъ неинки къадимвал ава, гьакI вичин гьеле садавайни тамамвилелди ачухариз тахьай руьгьдин сиреррни.

Дербентвийри чпи лугьузвайвал, и шегьер яшлу жезва, амма кьуьзуь-садрани! Тарихда, низ чида, ам шумудра чукIурнатIа, низ чида, шумуд жуьре сиясатчийрини сердерри, чапхунчийрини зулумкарри ам чпин саягъда дегишариз, адак чпиз кIани хесетар, ивияр кутаз алахънатIа, амма Дербентдин руьгь садрани садазни муьтIуьгъ хьанач!

Тарихдин девирда "Дербент" лугьудай аламатдин руьгь, къамат, къилихринни адетрин кIватIал - "Дербентдин халкь" лугьудайдини арадал атана.

Иник 60-далай виниз жуьреба-жуьре чIаларин, динрин, адетрин, культурайрин векилар акатзава. Амма вирида санал чеб дербентвияр яз гьиссзава!

Дербентдин тарих ана гилалдини амай куьгьне цлара, къеледин варара, женгери арадал гьайи гелера, куьгьне мискIинра, кIвалера, куьчейра, гьавизра, булахра, кьуд пата экIя хьанвай къадим сурарин къванера, маса имаратрани ядигарра ама. Санлай иниз гьавиляй цавун кIаник квай музей лугьузва. Ачух музей. Вирибур гьи чIавуз хьайитIани кьабулиз ва гьакI рекьени хутаз жедай. Дербентдал гьейран тахьана, хъфей мугьман ва я сиягьатчи бажагьат ава.

Дербент-музей са шумуд жуьре кьилди-кьилди туькIуьр хьанвай музейрикай ибарат я.

Абур гьихьтинбур я? Гьихьтин терефрикай абуру къенин аямдин векилриз хабар гузва, ва я суьгьбетзава?

Чна эхиримжи вахтунда чапдай акъатнавай чешмейрикай ("Лезги газет", "Дагъустанда сиягьат" ктаб. ДКИ.1969, "Дагъустан" - сиягьатчияр патал махсус справочник" ва мсб.) менфят къачуна, Дербентдин музейрин гьакъиндай бязи баянар гузва.

И комплексдик-заповедникдик (махсусдаказ хуьзвай чкадик) акатзава:

- Археологиядин (ам Нарын-къеледа ава);
- Бестужев-Марлинскийдин кIвал (7-магьалда);
- Халкьдин гъилин-тупIун затIарин (прикладной искусстводи (М.Ризаеван куьчеда);
- Культурадинни яшайишдин (7-магьалда);
- Женгинин баркалладин (Дагъустандин 345-стрелковый дивизиядин тIварунихъ галай куьчеда);
- Дуьньядин культурайринни динрин тарихдин (Кьилин майдандал);
- TIебиатдин (Ленинан куьчеда). Идалайни алава, Дербент шегьерда архитектурадинни тарихдин федеральный метлебдин 38 ва республикадин метлебдин 154-дав агакьна памятникар ава.

Вири санлай ибур инсаният патал руьгьдин культура хуьзвай, виликди финиз куьмек гузвай, несилар ватандашар яз тербияламишзавай зурба къуват тушни бес!

Эхь, гьа кар фикирда кьуна, санлай Дербент шегьер, дуьньядин къадим имарат - ирс яз, ЮНЕСКО-дин къаюмвилик кутунва (2003-йис).

Гьавиляй и шегьердин юбилейни, чи государстводин чIехи мярекатрикай сад яз, вилик эцигнава, адаз гьазурлухвилин кIвалахарни гьакьван чIехи гуьзчивилик кутунва.

Дербент шегьер чIехи Россиядин чилел чи къадимлувал къалурзавай яржни тушни бес!

"Къирхлар" сурар

Дербентда къе кьиле тухузвай дегишвилери шегьер генани гуьзелди, акур гьар сад гьейранардайди ийизва.

И макъаладин метлеб чи кIелзавай ксари, иллаки аялри, муаллимрини алимри, журналистри ва писателри Дербентдикай хъсан материалар кхьин, Дербент-музей чи халкьдин лап зурба эменнийрикай сад яз, адаз ийизвай итиж мадни артухарун, адетдин инсанриз адан чIехи ва гьакьван муракаб кьисметдин тарих ачухариз куьмек гун я.

Инлай кьулухъ чна а ва маса материалрикайни менфят къачуда ва Дербент-музей чи кIелзавайбуруз мукьва ийиз алахъда.

Тарихдин гелер, ачухдай вилер...

(Д.Трунован "Экуьнихъди рехъ" ктабдай)

Къадим Дербент!.. Яраб адакай алатнавай асирра гьикьван затIар кхьенватIа! Сиягьатчийрини савдагарри, тарихчийрини полководецри, алимрини писателри... Къадим асиррай чахъ агакьнавай "Дербент-наме", чна кIус-кIус таржума ийиз, чи гилан девиррин газет кIелзавайбурув агакьарна. (2014-йисуз).

Амма чавай гьеле гуз тахьанвай затIар-хатIар, кхьинар, шикилар тIимил амач.

И сеферда чна квез чи девирдин писатель ва публицист Дмитрий Трунова Дагъустандин тарихдиз талукьарна кхьенвай "Экуьнихъди рехъ" ктабдай (ДКИ, 1962-йис) Дербент шегьердикай суьгьбетзавай бязи чIукар кIелун теклифзава. Абурай чаз къадим вахтарилай та Октябрдин инкъилаб жедалди чи халкьар фейи четин ва гьакьван баркаллу рекьерин хейлин уламар, яни тарихдин гелер аквазва. Абуру чун вужар ятIа чириз куьмекзава, чи вилерин экв артухарзава. Им гележег хуьн патални герек кар тирдал шак алач.

Твердин савдагардин "дафтарар"

Урус агьалияр Дагъустандин чилерал сифте яз мус атана? Гьи тарихчиди, гьи летописецди несилриз а кардин гьакъиндай шагьидвалдай кхьинар туна? Гьи алимдиз а документар (чешмеяр) жагъана?

Чаз чида хьи, X асирдин кьвед лагьай паюна Кавказдин вилик квай (Предкавказьедин) чилерал, яни хазаррин гъилик квай мулкарал Киевдин князь Святославан дружина атана.

ЦIуд йисар алатайдалай кьулухъ иниз Святославан хтул Удалой Мстиславан кьушунар атана. Амма абурукай садни Дагъустандив кьван агакьначир.

300 йис мадни алатайла, иниз Александр Невскийдин хва Андреян ва гьакIни Ростовдин, Белозорскдин, Ярославлдин князар тир Борисан, Глебан, Федоран кьушунар атана. Абур Кьиблепатан Дагъустандин чилерал кьван агакьна. Гьа ина, "Ракьун вараривай" (Дербентдивай) са тIимил яргъа хьиз, абуру са шумуд кIеле дявейралди къачуна. Летописра къейднавайвал, и кар 1299-йисуз кьиле фена!

Амма урусар иниз и чIавуз ваъ, хейлин фад атайди фикирда кьун лазим я. Идан гьакъиндай арабрин сиягьатчи-тарихчи Аль-Масудиди вичин кхьинра къейднава. Ада Каспий гьуьлелай Дагъустандин къерехрив лап гзаф кьадар гимийра аваз урусар (руссар) атайдакай кхьенва. Авторди къейднавайвал, руссар кьегьал инсанар тир, абуру Каспий гьуьлуьн къерехрив гвай чилер (шегьерар, хуьрерни квез), гилан Бакудив агакьна, кьуна, анра нафтIадин мяденрин иесивални авуна.

Мумкин кар я, Аль-Масудиди лугьузвай вахтунилай виликни, яни X асирдал къведалдини и чилерал урусар атана. Амма абурун гьакъиндай авунвай кхьинар амач.

Асирар алатайдалай кьулухъ чаз Дагъустандиз атай гьакъикъи урусрин тIварар чир жез гатIумна. Абурукайни сад Тверь шегьердай тир сиягьатчи ва савдагар Афанасий Никитин тир.

Урус савдагаррикай ам, сад лагьайди яз, Урусатдай, Волга вацIай яна, Каспий гьуьлел атана, анайни ам РагъэкъечIдай патан хейлин уьлквейра къекъвена.

Тарихда адан "дафтарар" пуд гьуьлелай фейи сиягьатчидин "кхьинар" яз гьатнава.

1466-йисуз Афанасий Никитин, са шумуд кас юлдашарни галаз, кьве гимида аваз, Каспий гьуьл галайвал эвичIдайла, Астрахандин патав абурал къачагъри гьужумна. Са гимида авай кьван девлет тарашна, гимичиярни залуквиле кьуна. Муькуь гими, Дагъустандин къерехриз мукьва хьанвайла, тIурфандик акатна, гьуьлуьн лепейри тахьай мисал авуна.

Чан аламукьай савдагарар къайтагъви Халил-Беган лукIвиле гьатна. ГьикI хьи, гьадан гимини гьа чIавуз гьуьлел алай.

Афанасий, гзаф амалдар ва чирвилерни авай кас яз, лукIвиляй фад экъечIна. Къайтагъай ам а чIаван чIехи шегьер тир Дербентдиз акъатна. Саки са йисуз Афанасий вичин юлдашарни лукIвиляй ахкъудиз алахъна. Эхирни и кар кьилиз акъатна, урус савдагарар элкъвена чпин ватандиз хъфена.

Афанасий лагьайтIа, Индиядиз кьван, Индийский океандив агакьдалди, шегьеррай шегьерриз физ, алишверишдал машгъул хьана. Элкъвена хкведайла, ада рехъ, Туьркиядай яна, ЧIулав гьуьлелай давамарна. ИкI адаз пуд гьуьл акуна. Гьелбетда, гьакьван важиблу кхьинарни туна.

Къенин аямдин несилар патал а савдагарди Дербентдикай, инин гьал-агьвалдикай, иллаки алишверишдин мумкинвилерикай авунвай кхьинрихъ еке метлеб ава. ГьикI хьи, Дербентдинни Урусатдин арада хьайи алакъайрикай тарихда сифте яз хабар гайиди гьа и савдагар я.

Генани важиблуди а кар я хьи, чаз сифте яз Ширвандинни (аник Дербентни акатзавай) Москвадин арада неинки алишверишдин, гьакI политический (яни государствойрин арадани дипломатвилин) алакъаяр гьеле XV асирдилайни вилик хьайиди чир жезва. А чIавуз Ширвандин кьиле Фаррух-Есар лугьудай кас авай. Ада Москвадин пачагь III Иванан патав вичин дипломатар (алакъаяр хуьдай векилар) рекье тунай. Жаваб яз Москвадай Ширвандани (гьакI Дербентдани) урус пачагьди векилар тайинарнай. Никитина сифте яз урус литературада Дербентдин патав кайтакьар (къайтагъвияр) тIвар алай халкь яшамиш жезвайдакай хабар гана.

Твердин савдагардин "дафтарар" "Пуд гьуьлелай сиягьат" тIвар алаз тарихда са шумудра чапдай акъудна. Ам урус чIалал Дагъустандикай суьгьбетзавай, вичихъ тарихдинни географиядин, литературадин жигьетдайни еке метлеб авай сад лагьай кIвалах-ахтармишун яз гьисабиз жеда.

(31-36-чинар)

Урус чIалай. Азад таржума - Мерд АЛИДИН

Халкьдин рикIе - эбеди экуь къамат

Шаир Байрам Салимов галамачиз са йис

Мердали ЖАЛИЛОВ

Вахтар, вацIарай ятар хьиз, акунатакуна алатна физва. Накьан бязи жегьилар къе агьилар хьиз дегиш жезва. Накьан къелемлух багъдиз элкъвена аквазва…

Амма накь чахъ галаз санал рахазхъуьрезвай, вичин сеслу чIаларалди кIелзавайбур руьгьламишзавай устад чи патав гумачиз йис алатнавайди чир хьайила, рикIел пашман гьиссерин луж элкъвезва.

Дагъустандин халкьдин шаир Байрам Наврузбегович САЛИМОВА чахъ, "Лезги газетдин" редакциядин къуллугъчийрихъ, галаз вичин уьмуьрдин лап эхиримжи йикъаралди алакъа хуьзвай.

Ада вичини ина яргъал йисара культурадин отделдин заведующий яз кIвалахайди, газетдикай адаз вичин багъри муг хьайидини рикIел хтайла, на лугьуди, чаз ам гилани, сивел вичиз гьамиша хас яз хьайи мили хъвер алаз, гъиле цIийиз кхьенвай эсеррин кIватIал аваз, "Ифей маша" - махсус рубрика давамариз къвезвайди хьиз жезва.

Гьайиф, ахьтин кар авач, устад ва чIехи дуст чахъ галамач. И йикъара (20-майдиз) шаир чавай къакъатна йис тамам жезва. И кар кьатIайла, рикIе чIехи шаирдин экуь къаматди вичин тегьерда къалабулух твазва. Ада чаз вичин насигьатдин гафар тикраразва: "Яшамиш хьухь, садазни регъуь жен тийирвал!"

Чна адан ктабар гъиле кьазва, чав гагь шарагар галай туртурдин рахун, гагь ахвариз фин тийизвай чинардин кушкуш, гагь катна физвай булахдин ширшир, гагь СтIуррин хуьруьн экуьнин шагьвар, гагь Шагьнабатдинни Шагь дагъдин серинар агакьзава. - Ваъ! - лугьузва чна. - Шаирар рекьидач! Абурун руьгьди датIана инсаниятдиз хци жез, михьи жез, чилел, цавал - вири алемдал ашукь жез чирзава, къуллугъзава. Гьа икI чпиз эбедивал къазанмишзава.

Байрам Наврузбегович Салимов 1929-йисан 5-майдиз Азербайжан Республикадин Къусар райондин СтIуррин хуьре дидедиз хьана.

Ам 1947-йисуз, Дербентдин педучилище куьтягьна, армиядиз фена, анани Высший военно-воздушно-десантный училище акьалтIарна, ада 1958-йисалди кьушундин частара офицер яз къуллугъна.

1958-1964-йисара ада газетда, журналда ва телевиденида отделдин заведующий, жавабдар секретарь ва редактор яз кIвалахна. 1964-йисалай ам СССР-дин писателрин Союздин член тир.

Шаирдин сифте шиир 1947-йисуз чап авуна, адалай инихъ Махачкъалада, Бакуда, Алма-Атада ва Москвада адан цIудралди ктабар лезги, урус чIаларалди чапдай акъатна.

Б.Салимован шиирар азербайжан, къазах, туьркмен, уйгур, эстон, белорус, фарс, испан, Дагъустандин халкьарин ва маса чIалариз таржума авунва.

Шаирди сатирадинни юмордин жанрдани кIвалахна. 1982-йисуз ам и рекьяй "Литературный газетдин" "Къизилдин дана" тIвар алай премиядин лауреат хьана.

Б.Салимов З.Ризвановахъ галаз санал кхьенвай ва сегьнейра эцигнавай "Дибироваз хъел къвезва", "Гюльшен", "Ашукь Лукьман" ва маса пьесайрин авторни я.

Шаирдин лап хъсан эсерар Дагъустандин школайрин учебникра гьатнава, адан чIалариз композиторри цIудралди авазар кхьенва.

Б.Салимова З.Ризвановахъ галаз санал Къубадин лезгийрин фольклор къайдадиз гъана, лезги халкьдин игитвилин эпос "Шарвили" кIватIна, туькIуьрна, кьилдин ктаб яз чапдай акъудна. Гила чахъ "Шарвили" эпосдин суварни хьанва!

Байрам Салимоваз 1994-йисуз Дагъустандин литература вилик тухунин карда хьанвай агалкьунрай "Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник" лагьай гьуьрметдин ва 1999-йисузни Дагъустандин халкьдин шаирвилин чIехи тIварар гана.

Шаирди лугьудай: "Умудди хуьзва дуьньядал инсан". Адан ирс чаз тунвай экуь умудар хьиз я. Садрани пуч тежер, рикIелай алудиз тежедай ирс…

И чинин материалар гуналди чаз мад сеферда адан хизандиз, ирссагьибриз хьанвай магьрумвал кьезилариз, умудрин рехъ генани гьяркьуь ийиз кIанзава.

Шаир Байрам Салимов чахъ галама, инлай кьулухъни ам чи руьгьдин дестекрикай сад яз амукьда!

Байрам САЛИМОВ,
Дагъустандин халкьдин шаир

Ви тIвар

Вал тIвар дидеди вичи эцигна,
Ви иервилиз, михьивилиз ви,
Кьегьалвилиз ви, чиниз килигна,
Килигна рикIин чIехивилиз ви.

Гьакьда дуьньяяр ви рикIе чIехи,
Дердерни гъамар алакьдай эхиз.
Хьанвай къад йисни тахьанмаз рехи,
Амма такур гьич садрани шехьиз.

Бахт... ГьикI лагьана эцигайди тир
Ихьтин тIвар дидеди кIанивиляй ви
Гьихьтин цавариз килигайди тир,
Жеда, лагьана вун икьван къени?

Гьар са затI хьана, бахт тахьай бенде,
Чам кьена мехъер ийизвай юкъуз,
Жуван бахтуна жув гьахьай бенде,
Гьа Бахт лугьудай тIвар ала лугьуз.

Къад йис я гила чIулав бахт гваз вун,
Амай мехъерин сифте юкъуз хьиз...
Туш бахтлуди вун за ваз гьикI лугьун,
Икьван йисара хвейи жув михьиз.

Вуч лугьузва...

Вуч лугьузва далдамдини зуьрнеди,
Экуьнахъ фад кьакьан къавал акьахна,
Ван чукIуриз Къубадизни Куьредиз,
Кьулан вацIун экуьн ванцик какахьна?

Лугьузва хьи, кьве жегьилни Ватандиз
Вафалу я, герек атай береда
Хуьдай адан тереф жуван виждандив,
Лезги халис къагьримандин жуьреда.

Лугьузва хьи, абурухъ жедай балаяр
Космонавтар жеда, фидай цавариз,
Алуддайбур чалай бела-къазаяр
Хайи чилел душман къведай чIавариз.

Лугьуда хьи, чи чилерин никIера
Жеда бегьер, хъуьредайвал лежберар.
Багъларани гьар са тарцин хилерал
Ичер яру, жумар хъипи, чуьхверар.

Лугьузва хьи, мад мехъерни мел жеда,
Мад кIваче звер жеда гьар са инсандин.
Гьар са хипен гуьгъуьна са кIел жеда,
Гуьгъуьна тай жеда гьар са балкIандин.

Пакадин югъ чаз хушдаказ хъуьреда,
КIанзавайди гьа им я гьар са касдиз.
Яшамиш жез азаддаказ дуьньяда,
Нефес къачуз гьар са касди азаддиз...

Рахазва булах

Рахазва булах йифди куш-кушиз,
Вич-вичихъ галаз, дагъларихъ галаз.
Вичин къайивал авахьзавай циз
Гуз, физ гьазур я ам гзаф яргъаз.

Какахьиз фена дили вацIарик,
Анайни фена гьуьлуьк какахьиз.
Йиферизни кваз физвач ахвариз,
Накьандалай къе зарбдиз авахьиз.

Гьа и булахдал атана сифте,
КIанидаз темен гайиди я за.
Алат тавунмаз гьатта са гьафте,
Мехъерарна, ам гъайиди я за.

Гьар садан шагьид я бахтлу хьайи
Гьа и булах, яд деринрай къвезвай.
Гатуз, хъуьтIуьз я са жуьре къайи,
Гьар садаз герек тир дарман жезвай.

Къуллугъдал ала гьамиша булах,
Кьилиз акъудиз буржияр вичин.
Рахазва булах, къени кваз дамах,
Са низ ятIани куьмекиз кIвачин.

Аял хъуьрейла

Аял хъуьрейла кьепIина гъвечIи,
Заз дагъларин син хъуьрей хьиз жеда.
Я им сад лагьай аял кIани чи,
КIвалера ракъар куькIвей хьиз жеда.

АцIай хьиз жеда рамагрив чIафар,
Лапагрив чIехи яйлахар, сувар.
Сарубугъдадин паласада твар
АцIай хьиз жеда, кьилеллаз шагьвар.
Дигмиш хьайи хьиз жеда багъда ич,
ЦипицIрини кваз ийиз гьерекат,
Акъатдач рикIяй ахьтин хъвер зи гьич,
Гъизвай чи кIвализ гьалал берекат.

Аял хъуьрейла кIвачерик зи звер,
РикIик гьерекат акат хъийида.
Гьам я гъизвайди зи пIузаррал хъвер,
Пашман зав шадвал ахгат хъийида.

Чан къуллугъ!..

Зун вахъ галкIана, зи къуллугъ багьа,
Гьеле на авур са затIни авач.
Къекъвезва зун, зи кьил кьуна цава,
Накьвадихъни гьич галукь тийиз кIвач.

КIанзава цавай физ заз вахъ галаз,
Вахъ галаз ийиз вири крар дуьз.
Аллагьди гайи хьиз и къуллугъ заз,
ХьайитIа хъсан я геждалди хуьз.

Кар я, вучда за акъатайтIа вун
Зи гъиляй, эхир авайди я кьван.
Кьилеллайбуруз фена вуч лугьун,
Анал къведатIа абуруз зи ван.

Зи къуллугъ, аман, яхъ на зун кIевиз,
Алакьзамай кьван ахъайдач вун за.
Вун гваз ийизва за зи кьил виниз,
ТахьайтIа вун, зал ранг къведа маса.

Вични са къуллугъ хуьревай чIехи,
Аллагь хьурай зи рекье вун галаз.
Гьич тахьайтIа кьил жедалди рехи,
Белки, амукьдач ахпа герек заз.

Кьеб

Ингье кьеб вилик ква зи лап куьгьне,
Кьве вишелайни артух я яшар.
Зунни хьайиди я адан къене,
Зани авуна гьисс адан тангар.

Гьа тангари заз ачухна цавар,
Ачухна рекьер уьмуьрдин четин.
Йифериз ийиз туна зав ахвар,
Йикъар атайла авуна секин.

Лай-лай ягъиз заз гьа-гьа тангари,
Дидедихъ галаз кIвалахна санал,
ТIвар фирай лугьуз гзаф яргъариз,
Тангарни диде алахъна санал.

Садазни регъуь жен тийидайвал,
Зун пака итим хьайи береда,
Чиниз са рехне къвен тийидайвал,
Тербия гана чпин жуьреда.

Ингье а кьеб мад ала къуллугъдал,
Мад тангар инихъ-анихъ ялзава.
Дидеди, чидай а тангарин чIал,
Куьгьне кьепIинин аявалзава.

Хьурай лугьуз мад са кьегьал чIехи,
Къадир авай и кьепIин, тангарин.
Авай къадир и чилерин рехи,
Къадир авай и векъи дагъларин.

Вуж хьун хъсан я?

Инсан хъуьреда, гьайван хъуьредач,
Инсанар шехьда, шехьдач гьайванар.
Фитне-къаргъишни гьайванрихъ жедач,
Жедач инсанрив жедай дуванар.

Амма хъуьремир лугьузва чаз къе,
Хъуьредай гьалдиз гъанвай хуьрни кIвал.
Шехьмир лугьузва, еке са уьлкве
БарбатI авуна, туна рикIе тIал.

Хьухь куьн гьайванар, лугьузва, вири,
Шехьдай чкадал шехьни тежедай,
Низ герек я куь уьмуьрдин ери,
Низ герек я кам куьне вегьедай.

Гьа акваз-акваз тарашна кIватIай
Девлетар чIехи уьлкведа гьарда,
Кьудкъанни цIувад, рехв хьиз яд атIай,
Ама, юкьвал кьван гьатна кьарада.

Я хъуьрез жезмач, я жезмач шехьиз,
Низ герек я ви гьарайни эвер,
Миллионри къе, ихьтин гьал эхиз,
Фадлай рикIелай алуднава хъвер.

Гила, куьне лагь, ихьтин девирда
Инсан хьун хъсан яни, тахьайтIа,
ЗатIни авачир вичин фикирда,
Жанавур вагьши, недай гьатайтIа?

Мегьамед ВЕДИХ

Гьарасатдин майдандал

(Романдай)

ВЕДИХОВ Мегьамед Вурдиханович (Мегьамед Ведих) 1956-йисуз Хив райондин КьванцIилрин хуьре дидедиз хьана. 1974-йисуз юкьван школа акьалтIарна. Армиядин жергейра авиамеханик яз къуллугъна. БАМ-дин Тында-Беркакит ракьун рекьел, Урусатдин жуьреба-жуьре шегьерра монтервиле, монтажниквиле, электриквиле, къванцин, харат устIарвиле ва маса хилера кIвалахна.

Эдебиятдал ва хайи чIалал рикI хьуни ам Москвадиз, М.Горькийдин тIварунихъ галай Литинститутдиз акъудна. Писатель Ф.Кузнецован семинарда кIелна. Перестройка башламишдалди республикадин лезги чIалал акъатзавай "Коммунист" газетдин редакцияда яшайишдинни экономикадин отделда корреспондент тир. Ахпа хайи хуьруьз хъфена. Колхоздин председателвиле, мектебда муаллимвиле кIвалахна. Гуьгъуьнлай Дербентда яшамиш хьана.

Мегьамед Ведих "Бахтлу хьухь, кIвал" (1988), "Кьуьд" (1994) ктабрин, "Сайана", "ЧIулавди", "Кьуьд", "Абас" повестрин, "Гьарасатдин майдандал" романдин, хейлин гьикаяйринни очеркрин автор я.

Агъадихъ чна автордин романдай чIук теклифзава.

...Йиф юкьвалай алатайла, кицIин ванци хуьр кьилелди къачуна: "А-а-ав-ав-ув-уввв..."

...Къув, хци аяз хьиз, чуьллера къекъвена: дагълар, кIамар, гьатта кьезил шагьварни кваз къаю кьурди хьиз чIагана. Цавун кIанел алкIанвай мичIи циферивайни яргъалди чIугур и сузадин къув эхиз хьанач, абур атIугъна, ахпа, чара акьалтIнаваз, алемдин ишигълаван кIус - варз туькьуьнна.

...Малум жезвай экуьнихъ галаз гьаятдиз ишелдин ванер чкIана. ПемпIеша мад "ав" чIугун хъувунач. Ам кьежена яд кIвахьиз, кIвачелай кьилелди зурзаз, кумадин вилик къах хьана амай...

* * *

Къацу векьерин юкьва, верши тарарин серинрик, кIвачерни агажна къатканвай Абас, са гъилни цIвелек кумаз, ксанмай. КьелечI, жими биришра ахварин гьекь акъвазна, са жизви яр къекъифнавай хъуькъверилай виниз цIвелехъди чIулав гъвечIи пепе элешмиш хьана физва. Ширин ахварик квай Абас чилин дериниз мукьуфдивди яб гуз къатканвайди хьиз аквазва. Тамун ценерикай къарагъзавай шагьварди, булахдин шуршурдин ванци кьуьзекан архайинвал хуьзвайтIани, хъуькъвелай физвай пепеди ам инжиклу ийизвай. ТIуьруькьуьм квал акатиз, адан чинин хам са жуьре зурзазва, къужади чин чIурзава.

Абасаз, чешмедин кьилел атана, гъилевай лашни хурук кутуна, вичиз дикъетдивди тамашзавай Байрамакай хабар авач. Лашунал алгъана, кIулни экъисна акъвазнавай Байраман яру кIвалакI хьтин чиниз генани цIай чкIизва. ЦIвелерикай гьекь физва. Кьуд пIипI алай хьтин пеле дерин биришар гьатдайвал, кьатIар кими, куьруь рацIамар тик хкажна ам, кьифрен тIеквендал вилер алкIана, гъаразра акъвазнавай кац хьиз киснава. Налугьуди адаз суст хьанвай Абасан мефтIеда юзазвай фикирни кваз чизва, адан цIару вилера ягьанатдин хъвер къугъвазва. Ам къужадиз акI килигзава хьи, гуя ксанвай Абас чилина гьатнавай ветI я, вични - къудратлу хуьшрекан. Чанда къуват амачир, леш хьиз экIя хьанвай къужадин суйдиз тамашуни Байрамаз гьяз гъизвай. Абасни, налугъуди, гьакъикъи есир я, ара-ара дерин нефес акъадариз, зурзунар алахьиз, хъуткIунзава. Низ чида, ксанвай къужадин бейнида вуч аватIа.

"Вавай жен вуч ийида? Ина векь ягъун ви кеспи туш, - фикирзава Байрама. - Вичин куц аку!"

Гуя къужади вичел алкIанвай Байраман вилерин туькьуьлвал гьиссна, рикIел туькьуьл акьалтайди хьиз, ам юзана. Сифте астааста сив жакьвана, ахпа муькуь къвалал элкъвена, Байрамаз далу яна.

Байрам кана... Адан чиниз яр, цIун мурз чкIана. ИкI адаз кар кьур кас мад хьайиди тушир.

Дугъриданни, вичизни хабар авачиз, Байраман цIару вилер шалварда гъутар хьиз экъис хьанвай яхун Абасан къалчахрилай цIуьтхуьнна. Мад инал акъвазуникай файда амач. РикI бейкефвили кузвай ада, хурукай лаш хкудна, агъурдиз камар къачуна.

Ваъ, Абаса и кар кьасухдай авуначир. Амма Байрама ам гьакI кьабулнай. Адаз къужадикай бегьем хъел атана. Вилерикай гьеле Абасан яхун къалчахар карагзамай ада, заландиз нефес къачуз, гъиле авай лаш ара-ара векьерихъ галукьариз, хъел гьабурулай вахчузва. Хуьруьхъди рехъ гьалзава. "Хиялрин деринвал аку. Вичин фикирар гьинай гьиниз фенватIа аку, - и чуьлдал Абасан бубайрин тIвар алайди кьатIана, вичи-вичик мурмурзава Байрама. - Рекьизмайди тушни кьуьзуь кафтIар! Лап фад яда вуна анай векь!" Хуьруьз мукьва жердавай Байрам вич-вичик дакIвазва.

Абасни ахварикай кватна. Яраб дуьньядихъ вуч хьанатIа?! Яраб Абасан кьилихъ вуч хьанатIа? Абасаз чириз кIан я. Ада яваш-диз, ахтармишзавайда хьиз, кьилелай кап алтадзава. Келле агъур я, сиверани цуькIуьн икьи ва туькьуьл хьанва. Абас хияллу я. Ам са кIвач качудна, муькуьдини виняйгъуз регьятдаказ гадарна, къулайдиз ацукьна. Фикирар ийиз гьа икI регьят тир.

Кьуд пад гуьлуьшан я. Цава рагъ цIразва. Секин я... Анжах таму асайишдаказ кушкушзава. Ваъ, и дуьньядихъни, Абасан кьилихъни са вуч ятIани хьанва. ТахьайтIа, таму икI кушкуш ийич. Абасан рикIини гьиссзава. Адак са гьихьтин ятIани гъалаба акатзава. Амма анжах адавай аннамишиз жезвач. Сиве гьатнавай туькьуьлвилин хъен чинал алкIана, къужади кьуд патаз мукъаятдаказ яб гузва, ина-ана вил экъуьрзава. И секинвилихъ яб акалзавай ам къвердавай малумсузвилиз аватзава.

Ингье Абасан цIранвай гъвечIи вилер чIехи ва экъис хьана. Налугьуди адаз са гьихьтин ятIани къариба затI акуна, адак теспачавал акатна. КIаник квай пIузни куьгьне шаламдин кIуф хьиз, куьрс хьана, ам, вичизни хабар авачиз, метIерал акьалтна, гарданни акъажна, кьил, тик кьуна килигзава. Абас вичин вилерихъ агъазвач. Абасаз аламат аквазва. Тамун ценерикай, кьил винелди кьуна, цекверин сел ахмиш жезва. Адал саки вад чIиб кьван гьяркьуьвал ала. Къужадиз адан я эвел, я эхир аквазвач. Ам гзаф гьяркьуь шуьтруь кашу хьиз галчIур жезва. Вилик акатай гьар са затI абурун сих жергейри басмишзава. Абасаз акI тир хьи, и патавай галчIур жезвай кашу гьашаратрин сих жергеяр ваъ, са гьихьтин ятIани битав са шей, са беден, са кьушун я.

ИкI дуьм-дуьз жергейра акъвазна, гьа сад хьтин еришда аваз гьич са кьушундивайни физ жеч. Цекверин кьушун физва. Чапхундиз гьерекатзавайбур хьиз. ГалчIур жезвай шуьтруь кашуди Абасан вилерин ишигъни, зигьинни вичихъ галаз тухузва. Вилерикай цIверекIар катзавай Абасан зигьинда абуру къайи квал твазва, налугьуди цеквери адан мефтIедилай гьерекатзава. Абурун еришри Абасан рикIни кваз къурзава.

Абасаз къурху я. Абаса мукъаятвалзава. Гьатта нефесни кваз чинеба къачуз чалишмишвалзава.

Им цекверин са гьакIан, адетдин гьерекат тушир. Налугъуди абур са гьихьтин ятIани иманди тупламишна, сих тир жергейра тунва. Ана акьалтIай жанлу къайда ава. Ам са зурба къуватдиз тешпигь я. Сих жергейрин жуьрэтлу гьерекатди къужа къурвахна, ивини кваз къана. КичIе я Абасаз. И кьушундин, адан къастлу гьерекатдин хура нивай акъвазиз хьуй. Бирдан цекверин сел ахмиш хьана алтIушайтIа, Абаса вучрай?! Ажуз хьанва къужа...

Цеквер цеквер я. Кар абурал алач. Кар алайди абур, икI тупламишна низамда туна, гьерекатдик кутур Иман тир. Ам Абасаз дерин сир я. Амма ам инал келледа тIал гьатдайвал, рехи рацIамарни пелен юкьваз кьван хкаж хьана, амай. И гьашаратрикай гьар сад а Иманди магълуб тежедай къуватдиз, къудратлу аскердиз элкъуьрнавай. Им гьакъикъатдани дерин сир я эхир.

Абас дуьнья акунвай, уьмуьр саки кечирмишнавай камалэгьли я. Амма адан са куьнайни кьил акъатзамач. Фикир кьуранва, бедендини цак акъудзава. Цекверин еришрин йигинвили адан зигьин муркIадин ккIалдиз элкъуьриз, девирдин бухлух кьатариз чIугвазвай. Са мус ятIани яргъал тир йисара кьиле фейи, рикI къарсурай вакъиайрин къайи гьиссерин къифле, гуя цIийи кьилелай элкъвена, Абасан рикIиз къупмиш хъхьанвай. Гьа вахтара хьиз, Абасан руьгьда къайи гьиссерин къув къекъвена, беденда фул тунва. Вучиз ятIани, Абасаз куьлуь шейэрикай еке кин авай. Гъуьлягъди ягьайдаз кашудихъай кичIе жеда, лугьузва эхир...

* * *

Гатфар и йисуз фад алукьна... Апрелдин сифте кьилер тиртIани, ракъини хъсандиз чими ийизва. ЧIурарани векь вижевайдиз хкаж хьанва, тамар-тарарни яваш-яваш къацу жезва. Цавун тагъда рагъ цIрана физва. Гьа ихьтин гуьлуьшан са юкъуз Абасан контурдиз шумал буйдин са аскер гьахьна. Аскердик эсиллагь тади квач. ПIузаррикай хьиз салам гана, яргъал тир сеферрин рекьера бизар хьана, эхирни хайи макандиз хтанвай къариба кас хьиз, ам, са къайгъуни амачиз, кIвач кIвачел вегьена, далу цлаз яна, Абасан вилик столдихъ ацукьна. Аста-аста гьерекатралди, кIанзни-такIанз лацу тупIар юзуриз, гимнастеркадин хуру ачухна, орденрив, медалрив са жизви ванер ийиз таз, къултухдай яйлух акъудна ва ам яр чкIанвай гарандив гуьцIиз башламишна. Аквадай гьалда, лацу яйлухди адаз бегьем лезет гузва. Вилерни вили шир янавай ракIарин гуьрцелдал алкIана, секиндиз адалди гарандиз туьмерзава. Расу, ярувал квай хьтин мег куьрс хьанвай пелел, къвердавай артух къулайвал жезвайбур хьиз, рацIамар буш ва яргъи жезва. ДакIун квай хьтин яру, тIветIвел чкIанвай чинайни бизарвал акъатзава. Гуя жегьилдин гардан ветIери кIаснава, чка-чкадилай къабарар хьиз яр къарагънава. Абурухъ яйлух галукьайла, адаз регьят жезва, гьатта нефесни кваз игьтиятлувилелди къачузва.

Абаса и касдин амалриз дикъетдивди фикир гузва. ТIветIвел квайди ятIани, жегьил вич акунриз рикIиз чими я. Амма колхоздин председателдиз ада са жуьре таъсирна. Абасан рикIе вучиз ятIани шаклувал гьатнава. Ам кисна адаз тамашзава. Абасаз ам гзаф сирлу кас хьиз аквазва. Ватанда алчах Гитлеран кьушунрихъ галаз къати женгер физвайла, уяхвал квадарун Абасаз кутугнавач. Гьич тахьайтIа, мукъаятвал Абасахъ кIани кьванди ава. Адан вилик квайди гьи ничхир я? Председателди и четин месэладай кьил акъудун лазим я. Абасахъ и тийижир касдин гимнастеркани кваз кьуна тупIалай ийиз ахтармишдай ния ава. Немсер атана Кавказдин юкьваз гьахьнавай береда и аскерни Абасан кьилел гьикI аватнай? Белки, ам тапан аскер я жеди. Ина тежедай кар авани кьван? Садра адан амалриз фикир це. А залумдин хци гьатта нефесни кваз, игис хьана, чинебадаказ къачузва...

Абасани куьтIзавач. Атанвайди вуж ятIани, ам гьеле мугьман я. Къуй ада ял ягъурай. И контурдани вижевай серин я.

Са кьадар вахт фейила, аскерди кагьулдиз къултухда гъил туна, анай са шумуд "бирбицI" акъудна ва абур, са гафни талгьана, Абасан вилик столдал эцигна. Налугъуди ам хиялри тухванва, вилер сана, фикирар са гьина ятIани авай фалчиди хьиз, вичи-вичик мурмурна.

- Зун ветврач я, - агъурдиз нефес акъадарна, гила са кьуьнтни столдин къерехда акIурна, са жизви алгъана, председателдиз мукьва хьана. - Куь колхоздиз рекье тунва.

Абасакни эсиллагь тади квач. Ада столдал вегьей чарариз са вил кьванни язавач. Ада гьеле аскердилай мажалдивди вил аладарзава. Жегьилдин дакIун квай хьтин, тIветIвелди куьлуь цуьк акъуднавай хъуькъвериз, ченейриз са жуьредин яру-шуьтруь рангунин чуру хъиткьинзава. Гьа чурудин рангунин мег пелел куьрс хьанвай, вили вилер авай и жегьилдихъ ихтибарвалдай жуьрэт Абасахъ авачир. Раханни Абасан хайи чIалалди ийизватIани, вуна садра ам гьи миллет ятIа лагь?! Шаклувал гъизвай делилар гзаф жезва. Абурукай виридалайни важиблуди вич и четин вахт, дяведин вахт тир. Инсанрикни еке къалабулух квай. Са кьадар вахт идалай вилик бомба хъиткьинарай хьтин зурба ванци хуьр къарсурнай. А юкъуз Абасаз хуьр уьцIей хьиз, кIвачерикай чил катай хьиз хьанай. Ахпа немсери райондиз бомба вегьена лагьай ванер халкьарин сивера гьатнай. Бомба, гьакъикъатдани, райондин патав аватнай. Инсанриз зарар хьаначир. Хуьрени гьар нянилай экуьналди къаравулчияр кьекъвезвай. Абуру экв къециз акъат тавун патал кIвалерин пенжерар жуфтдиз кIевиз тазвай... Абасан шаклувални бинесузди тушир эхир.

Абаса эхирни аскердин чарар столдилай къачуна, абура тIуб-вил экъуьриз башламишна. Ада гьар са гьарфни кваз дикъетдивди ахтармишна, гьар са гафунихъайни мукьуфдаказ ни чIугуна.

- Ви тIвар Имирали я ман? - эхирни суал гана ада.

- Эхь, - гьа са гафуналди жаваб гана аскердини. Аквадай гьалда, и кас гафаризни мискьиди я.

- Зи тIвар ваз чир хьун лазим я, эгер райондай чар гана, иниз рекье тунвайди ятIа.

- Вун колхоздин председатель Жаватханов Абас тушни?

Абаса, чарарилай вил алуд тавуна, гьакI кушкушна:

- Агьан... - ахпа чарарикай са вуч ятIани важиблуди жагъайди хьиз, са бубат ван хкажна, алава хъувуна. - Гьан, ингье...

Чарарикай са чар хкудна, ам адаз элкъуьриз-элкъуьриз килигна.

- Райондай ганвай чар гьа им тушни?

- Язва, - на хиялда, Имирали Абасан суалрикай икрагь хьанва, ам, Абасавай яргъа жезвайди хьиз, стулдин далудихъ агалтна. Кьил цлал эцигна, сив кьакьунна. Кьилни важиблувилелди са патал хьиз кьуна, къумрал, яхун пелен юкьни агажна, чар кIелзавай Абасаз вилерин пипIерай тамашзава.

- ВетIврач я лагьанай вуна? Тушни?

- Язва.

- Гьан, гьабур чаз гзаф герекзава.

Имирали, РагъэкъечIдай патан фронтда залан хирер хьана, яргъал вахтара госпиталра къатканвай кас тир. Са гьал сагъ хъхьайла, ам, дяве чIугуниз къабил яз амачир кас хьиз, кIвализ рекье тунай. Ахпани, вич пешекар хьуниз килигна, райондай Абасан колхоздиз, патал хуьруьз ракъурнай. А дарискъал вахтара яшамиш хьун патал са чкадал кьил эцигун гзаф важиблу кар тир. Гьукуматди дявейрай хтанвай инсанривай кьил хуьз хьун патал абурун патахъай къайгъуярни чIугвазвай. Гьа икI Имиралини Абасан колхоздиз акъатна...

“Чилин кьел…”

ЧИ МУАЛЛИМАР

Мердали ЖАЛИЛОВ

Ихьтин инсанриз “чилин кьел” я лугьуда. Ахьтинбур тахьайтIа, чил кьурада, уьмуьрди цуьк ахкъуддач, виликди хъфидач...

Хуьруьгви **АБДУЛКЕРИМОВ Магьмуд Абдулжелиловични** гьахьтин инсанрикай сад я. РД-дин лайихлу муаллим, РСФСР-дин просвещени-

дин отличник, “Зегьметдин кьегьалвиляй” медалдин, “Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай” ордендин сагьиб, вичи арадал гьанвай “Просвещение” тIвар алай мергьяматлувилин фондунин Президент - ингье гьикьван лишанлу яржар, тIварар адан хсуси тIварцIел алава хъжезватIа!

И йикъара адан 82 йис тамам хьанва. Ам хайи югъ эхиримжи ирид йисуз, яни Фонд арадал гьайидалай инихъ, Ахцегь районда просвещенидинни культурадин, экономикадинни яшайишдин рекьерай районди къазанмишнавай агалкьунриз килигунин, халкьдин вилик са гьихьтин ятIа гьахъ-гьисаб авунин сувар хьиз къейдзава. Юбиляр вич тебрик авунихъ галаз сад хьиз, ам кьиле авай Фондуни авунвай ва вилик акъвазнавай важиблу крариз къимет гузва, абур веревирдзава.

Фонд и хизанди чеб ва я чпин агьвал хкажун патал арадал гьанвайди туш эхир. Адан асул макьсад вуч ятIа адан тIварцIе ава - просвещение! Адан бинеда “экв” гафунин мана ава. Халкьдиз чирвилеринни культурадин, искусствадин, асайишдин экв гун - идалай чIехи метлеб жедани?!

Магьмуд Абдулжелиловичан камаллувални гьа кардикай ибарат я. Ада вичин вири уьмуьр акьалтзавай несилар савадлу авуниз багьишна. Муаллим яз, чIехи пай вахт-директор яз. Гила, пенсиядиз экъечIна, ял ядайла, адан тIалабуналди рухвайри - Абдулжелилани Османа (кьведни алай вахтунин лап бажарагълу карчияр ва пешекар тешкилатчияр я) чун рахазвай Фонд арадал гьана, ам чпин бубадин тIварунихъ яна.

Фондунихъ чи республикадин мектебриз материалринни техникадин, технологийрин рекьерай куьмек гун, бажарагълу аялриз ва студентриз кIелиз ва виниз тир пешекарвал къачуз куьмек гун, Фондунин стипендияр тешкилна, лап хъсан пешекар муаллимриз, литературадинни искусствадин бажарагълу векилриз чпин яратмишунар виликди тухуз, халкьдив агакьариз куьмек гун, хайи чIал, халкьдин хъсан адетар хуьн, дагъларин хуьрерин экономика хкажун, идалди чкадин агьалийриз кIвалахдай цIийи мумкинвилер тешкилун хьтин, мад ва мад къени ниятарни метлебар ава.

Мярекатдал рахай ксари (Фондунин вице-президент М. Алимов, Ахцегь райондин “Возрождение” фондунин президент Къ.Мамалиев, райондин кьилин заместитель А.Шуаев (ам и мярекатдин тамадани тир) ва масабур) къейд авурвал, алатнавай ирид йисан девирда “Просвещение” фондуни чи республикадин мектебриз 400 миллион манатдив агакьна къимет авай затIарин (компьюттерин, интерактивный классрин, цIийи технологийрин ва маса) куьмекар ганва.

Тарихда сифте яз Дагъустандин халкьдин шаир Хуьруьг Тагьиран яратмишунрин 2 томдикай ибарат ктаб, адан гуьгъуьнал алаз “Лезги шаиррин гевгьерар” - 20 печатдин листиникай ибарат чIехи ктаб ва маса затIар акъудна.

Хейлин такьатар Ахцегьрин хуьруьн къамат, адан паркар, стодионар, культурадин идараяр цIийи хъувун патал харжнава.

ЦIинин йисуз и Фондуни Хуьруьга чи республикада санани авачир “Просвещенидин центр” ачухнава. Адан къимет 40 миллион манатдилай артух я. Ина неинки чи просвещенидин ва образованидин (къадим вахтарилай инихъ) тарих, агалкьунар, хъсан адетар, документар раиж ийизва, гьакI акьалтзавай несилриз чирвилер гунин цIийи тадаракар, технологияр, программаяр къалурзава.

Куьрелди, ам икьван чIавалди тахьай хьтин музей я. Ам чпиз цIийи чирвилер къачуз кIани виридуруз герек чка жеда. Гьелелиг а чка тадаракламишунин кIвалахар давамарзава. Ина цIийи обсерваторияни ачухда. (Къимет 70 миллион манатдилай артух я).

Магьмуд Абдулжелиловича вичи лагьайвал, и йикъара ам Фондунин векиларни галаз Къули районда авай, ана Фондунин гьисабдай цIийи интерактивный класс ачухна.

“Просвещение” фондунин кIвалахриз куьмек гудай хейлин карчи ксар мадни майдандиз экъечIзава. Мярекатдал абурукай хейлинбурун тIварар кьуна: Газалиевар, Палчаевар, Сардаровар ва масабур. Гьа и Фонд себеб яз неинки Ахцегь районда, гьакI къунши районрани гзаф крарик юзун-гьерекат акатнавайдакай Фонд тешкилайбурукай сад, гила Ахцегь райондин кьил тир Осман Магьмудович Абдулжелилова, Докъузпара, Мегьарамдхуьруьн районрин кьилер тир Керимхан Саидагьмедович Абасова, Фарид Загьидинович Агьмедова, маса мугьманрини суьгьбетна.

Ахцегь райондин къамат, руьгь къалурзавай кьилин хуьр меркез я, - суьгьбетна чаз Осман Магьмудовича . - Сифте нубатда райондиз гьахьзавай сергьятдал гуьзел арка-таж хкажна. Адаз спонсорвал Нариман Газалиевич Газалиева авуна. Гила Советрин Союздин Игит Валентин Эмирован парк гуьнгуьна хутазва. Стхаяр тир Сардароври районда край чирдай тарихдин музейдин цIийи дарамат эцигун хиве кьунва. Спортдин майданар, стадион туькIуьрна куьтягьзава. Стхаяр тир Палчаеври Ахцегьа Джорджанни Дебернардидин куьгьне муьгъ ремонт авуна хуьн хиве кьунва. ЦIийи хейлин объектар, чкадин хаммал гьялдай цехар эцигиз гъиле кьунва. И крарин кьиле Ахцегь райондин “Возрождение” фонд (Президент Къ.Малалиев) акъвазнава. Куьрелди, крар бажармишиз, райондиз, халкьдиз къуллугъиз, куьмекар гуз алакьдай ксар саки гьар са хуьре чахъ гзаф авайди чир жезва. КIанзавайди абур кIватIун, диндирмишун, кардик кутун тир.

“Просвещение” фондунилай а кар алакьзава - чилел экуь гелер гзаф жеда.

Магьмуд Абдулжелиловича вич тебрикиз хтайбуруз сагърай лугьунихъ галаз санал виридаз мергьяматлувилин крарик къуьн кутуниз, халкьдин лап хъсан адетар хуьниз эвер гана. Гузвайдан гъил гьамиша ачух жеда, кесиб садрани жедач. ГьикI хьи, хъсан крари хъсан нетижаярни арадал гъизвайди я.

- Чи чIехи къайгъударвал аялар, жегьилар паталди я. Батхлу аялвили бахтлу гележегни таъминардайдал шак алач, - насигьат гана агъсакъалди.

Мярекатдал хейлин мугьманар ва юбилярдин дустар, мукьва-кьилияр, ученикар рахана. Абурун жергеда РД-дин Кьил Р.Гь.Абдулатипован векил яз хтай Тикрар Гамбулаевич, Крым Республикадай хтанвай векил-дагъустанви, ана Судебный департаментдин руководитель К.Гь.Куев, Ахцегьа авай погранчастунин командир М.В.Поддубный, Магьмуд муаллимдихъ галаз санал кIелай РФ-дин лайихлу энергетик Ф.С.Моллалиев, Москвадай хтанвай карчи Н.Г.Газалиев, райондин агъсакъалрин ва ветеранрин советрин руководителар, районрин управленийрин руководителар ва масабур авай.

Эхирдай чухсагъулдин гафар юбилярди вичи, адан рухвайри, рушари, уьмуьрдин юлдашди лагьана, рикIел хуьнин лишан яз, санал шикиларни яна.

И цIарарин авторди юбиляр ва хтанвай вири мугьманар “Лезги газетдин” редакциядин тIварунихъай тебрикна ва вичин шиирар кIелна.

Мярекат кьиляй-кьилди искусствадин устадри - Р.Къарибова, И.Улубегова, Ашукь Айдуна, масабуру гурлу авуна.

Зегьметди машгьур авур инсанар

ЧИ ХИЗАНАР

Роман ИСАЕВ

Инсанар ава чпел чан аламаз тIварар кьан тийидай, инсанар ава чеб дуьньядал аламачиз йисар, асирар фида, амма абурун тIварар рикIера амукьда.

Велибегов Семед - Шидибеган хва

зава. Адан юлдаш духтур я. Ихьтин мисалар мадни гъиз жеда. Эхь, бубади хциз гузвай виридалайни багьа савкьат хъсан тербия я.

Чи хуьруьнви Гьажиагьа Сталинграддин женгера телеф хьана. 1942-йисуз адан уьмуьрдин юлдашни рагьметдиз фена. Кьуд етим кьуьзуь бадедин хиве гьатна. Шидибег и бадедин стха тир. Ада вахахъ галаз санал Гьажиагьадин аяларни хвена, абуруз бубавална.

Зи рикIел рагьметлу Бегьер муаллимдин суьгьбет хквезва. “1941-йисан 22-июнь тир. Стхани дах ЧIехи Барза лугьудай уьруьшдиз векь ягъиз физ гьазур хьанвай. Радиодай чи Ватандал фашистри гьужумнавайдакай хабар гана. Райвоенкоматдай атанвай векилди цIемуьжуьд йисалай виниз авай жегьилар фронтдиз финин патахъай лагьана. Зи чIехи стха Семед майдандал экъечIна ва ада вич фронтдиз физ гьазур тирди малумарна. И арада Семедан патав зи дах атана. Ада Семедан гъил кьуна хкажна, ам къужахламишна ва лагьана: “Хайи Ватан патал жуван чанни гьайиф къвемир! Кьегьал хва яз, немсер тергна хъша”. Семед

Бегьер ва Зариза Велибеговар. (Хизандин архивдай)

Зегьметдин ветеран **ВЕЛИБЕГОВ Шидибега** вичин кайванидихъ галаз санал ругуд велед чIехи авуна ва абуруз дуьз тербия гана. Бегьер, Агьаверди, Семед, Гуьзелпери, Зарбаф, Нурхалум. Бегьеракай муаллим, Филерин СШ-дин директор, тIвар-ван авай инсан хьана. Ада вири уьмуьр хайи хуьруьз бахшна. Исятда ЦIийи Филерин хуьруьн са куьче Бегьер муаллимдин тIварунихъ янава. Велибегов Бегьер муаллимдикай “Лезги газетдиз” са шумудра макъалар акъатна. Адакай редакциядин литературадин отделдин редактор Мердали Жалилова очеркни кхьенай. Эхь, Бегьер муаллим чи милли газетдин кIеви дустни тир.

Агъавердидикай медицинадин илимрин кандидат хьана. Адан са хвани медицинадин илимрин кандидат я. Гуьзелперидин веледарни халис ватанпересар я. Са гададе духтур яз Махачкъалада кIвалахзава.

Нурхалуман пуд гададихъни кьилин образование ава.

Зарбафаз веледар хьанач. Амни чIехи къуллугърал хьайиди я. Велибегов Шидибег бубадин хтулар, птуларни лайихлу дережайриз акъатнава. Хтул Абдулмалика хуьруьн юкьван школа къизилдин медалдалди куьтягьна, ДГУ-дин физико-математический факультет акьалтIарна. Исятда ада хуьруьн администрациядин кьил яз кIвалахфронтдиз фейи юкъуз, адан суса гада хана. Амма стхадиз вичин аял акун кьисмет хьанач. Ада Ватан патал чан гана. Семедан свас маса хуьруьз гъуьлуьз хъфена. Адан хва чна етим яз тунач. Адакай чна, иллаки зи дахди, халис инсан авуна. Семедан хва Велибег хуьре, гьакIни школада виридан гъилерал-тупIарал алай, вирида гьуьрметзавай муаллим хьана. Ам пенсияда ава”.

Велибегов Шидибегаз вири хуьруьнбуру, гъвечIи-чIехида “буба” лугьудай. Эхь, ада хейлин етимриз бубавална, гьакI Гьемзегьадиз ва адан вах Заризадизни.

Буба Гьажиагьа ва диде рагьметдиз фена. И чIавуз Заризадин ирид йис тир. Шидибег бубади вичин вахахъ галаз санал Заризани шегьре рекьел акъудна. Кьисметди Заризани рагьметлу Бегьер муаллим сад авуна. (Бегьер муаллим Заризадин халудин, яни Шидибеган, гада жезва). Велибегова Заризадикай муаллим хьана. “Знак Почета” ордендиз лайихлу хьанвай Зариза Велибегова халкьдин образованидин отличник я. 1978-йисуз адакай Вирисоюздин муаллимрин съезддин делегат хьана.

Алай вахтунда Зариза Гьажиагьаевнади пенсияда аваз ял язава. ЯтIани ам школадивай къерех хьанвач, адаз мектебда тешкилзавай гьар са мярекатдиз теклифзава. Баркалла зегьметчи, къени инсанриз!

Мектебра гьикI чирзава?

ВЕРЕВИРДЕР

Жаклина МЕЙЛАНОВА,
Педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтдин къуллугъчи

АЛАЙ йисан апрелдин вацра Тахо-Годидин тIварунихъ галай Педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтдин Дагъустандин чIаларин сектордин къуллугъчийри республикадин 7 райондин 20 мектебда дидед чIалан муаллимрин кIвалах, аялрин чирвилерин, алакьунрин ва вердишвилерин дережа ахтармишна.

Гьар са районда, агалкьунар хьиз, нукьсанарни авай. Месела, Дербент районда 48 мектеб ава, абурукай 36 юкьван, 2 гимназия, 5 тамам тушир ва 5 сифтегьан классринбур я. Образованидин управленидин малуматралди, районда кIелзавай аялрин кьадар 13.399 я. Дидед чIалар 11.846 ва я 88,4% аялди чирзава. Абурукай: 2.276 аялди - лезги, 6.270 аялди - азербайжан, 2.089-да - табасаран, 1.086-да - дарги, 125 аялди агъул чIалар.

Нубатдин ахтармишунар чна Дербент райондин Белиж поселокдин мектебра кьиле тухвана. Анра дидед чIал лазим дережада аваз чируниз еке фикир гузва. Дидед чIалан муаллимрин регьбер райондин образованидин управленидин методистка Тамила Мегьамедовна Алиева я.

Белиж поселокдин 1-нумрадин мектебда кьве чIал чирзава - лезги ва табасаран. Ина вири аялрин кьадар 330 я. Абурукай 232 - лезги, 51 - табасаран, 47 - маса миллетрин векилар. Дидед чIалар 283 аялди чирзава. Лезги чIалан ва литературадин тарсар Шихсефиева Фатма Жабаровнади гузва.

Залова Имара Алифендиевнади, ам и мектебдин директор яз са акьван гзаф вахт хьанвачIани, дидед чIалан муаллимриз кьетIен фикир гузва: тарсариз физва, четинвилер гьалтайла, куьмекзава.

Гимназияда дидед чIал 10 муаллимди гузва.

ЧIехи классра лезги чIалан ва литературадин тарсар Дагъустандин лайихлу муаллим, шаир Ибрагьимова Гъулангерек Гьажиевнади тухузва. Адан тарсар метлеблубур, рикIел аламукьдайбур жезва. Аялриз неинки дерин чирвилер гузва, гьакI литературный чIалал рахаз чирзава, ахлакьдин тербия гузва, хайи Ватан кIанарзава.

Ахтармишунар кьиле тухудайла, кимивилериз рехъ ганвай дуьшуьшарни винел акъатна. Лагьана кIанда, Дербент райондин вири мектебра дидед чIал чируниз къанунри ва ФГОС-ри истемишзавай къайдада фикир гузвач. Ихьтин са дуьшуьш винидихъ тIвар кьур гимназиядани винел акъатна. Белиждин гимназиядиз мугьман хьайила, анин директор Шихмегьамедов Нариман Агъафендиевич чкадал алачир. Чун гимназиядин завучди къаршиламишна. (Райондин образованидин управленидин методисткади виликамаз гимназиядин директордиз чун къвезвайдакай, зенг авуна, хабар ганвай). Зун ацукьнавай 5-классдин аялри изложение кхьидайла, иниз гимназиядин директор атана ва чал тепилмиш жез эгечIна: "Квез вуч ихтияр авайди я зи гимназиядиз къведай?" - лугьуз гьараярна. Гьикьван гимназиядин завуч Саижат Абдурагьовнади директордиз къал алаз рахамир лугьуз минетнатIани, ада яб ганач, векъи рахунар давамарна. За куьн акI вучиз рахазва, чун Педагогикадин институтдай ракъурнавай пешекарар я лагьайла, директор классдай экъечIна.

Чна чи кIвалах давамарна: 4-классда сочинение, 5 ва 9-классра изложение тухвана. Сочиненияр чна ина тарсар гузвай муаллимрив ахтармишиз туна. Амма, гьайиф хьи, гъвечIи классрин муаллимри ахтармишай сочиненийрик гъалатIар тунвай. ИкI, чаз гимназияда аялрин чирвилер агъа дережада авайди малум хьана. Бязи классра кхьей кIвалахар чал агакьнавачир. За абур пака къунши мектебдиз хкун тIалабна. Пакадин юкъуз зун яргьалди вил алаз акъвазна. Са арадилай за гимназиядин директор Н.Шихмегьамедоваз зенгна ва чал кхьинрин кIвалахар агакьнавачирдакай хабарна. Ада "чав са шейни гвач" лагьана, телефон хкудна. И дуьшуьшдикай за райондин образованидин управленидин начальникдиз хабарна. Адани тади гьалда Н.Шихмегьамедоваз зенгна, энгел тавуна, герек тир кIвалахар зав агакьарун тапшурмишна. Амма гимназиядин директор къени атана акъатнавач.

Эхь, Дербент райондин мектебра тежрибалу муаллимри, камаллу директорри ва завучри кIвалахзава. Амма, гьайиф хьи, бязи мектебрин регьберри дидед чIалан тарсариз лазим тир фикир гузвач: тарсар расписанида эцигзавач, кабинетар кардик кутазвач, тарсар ахтармишзавач. Классдин журналрин чинар урус чIалал ацIурзава. Гележегда ихьтин кимивилер арадай акъуддайдак умуд кутаз кIанзава.

Поселокдин 2-нумрадин мектебда анжах лезги чIал (136 аялди) чирзава. Вири аялрин кьадар 299 я. Абурукай 218 - лезги, 41 - табасаран, 40 - азербайжан.

Ина дидед чIалан ва литературадин тарсар кьилин образование ва тежриба авай ругуд муаллимди гузва. ЧIехи классра лезги чIалан ва литературадин тарсар гузвай Айвазова Жасмина Садилагьовнади гьар са тарс рикIел аламукьдай, таъсирдай машгъулатдинбур яз тешкилзава. Мектебда чирвилер къачузвай аялри гьар йисуз шегьеррин олимпиадайра гьам чIалай, гьам литературадай 1 ва 2-чкаяр кьазва.

Белиждин гимназияда анжах лезги чIал 1-11-классра чирзава. Ина 470 аялди кIелзава. Абурукай 390 - лезги, 18 -азербайжан, 8 - табасаран, 16 - рутул, 4 - эрмени, 5 - яхул, 9 - урус ва 20 маса миллетрин векилар я. Лезги чIал 390 аялди чирзава.

Вилик хейлин месэлаяр ква

Абдула СЕМЕДОВ,
Къурагьрин 1-нумрадин юкьван школадин дидед чIалан муаллим

ЖУВАН асул кеспи дидед чIал чирунихъ ва ам акьалтзавай несилдив жумартвилелди агакьарунихъ галаз алакъалу тирвиляй заз чIал хуьнин кардик жуван зегьметдин пайни хьунал дамах ийиз кIанзава. Са шумуд йис идалай вилик (Дагъустандин амай чIаларикай завай лугьуз жедач) лезги чIалаз бегьемвилелди фикир гузвачир. Лезги чIалан грамматика ва литература патал гьафтеда са-са сят чара авур вахтарни хьана. Бес им чIал агъуз вегьин ва халкьдин гегьенш къатарин арада адан лазимлувал аннамиш тавун тушни? Гена эхиримжи йисара и татугайвал арадай акъатнава ва чIалан уьлчме дуьз кIалубда гьат хъувунал чавай са тIимил хьайитIани дамахни ийиз жеда.

Хизанда чун дидед чIалал рахунихъ кьетIен метлеб ава. Куьрпедин мецел къвезвай сифте гаф "диде" я эхир. Гьа и легьзедилай хизанда, обществода аялди тайин тир чка кьазва: кIвалин, хизандин баркаллу крарал амалзава, вич диде-бубайриз чешне яз къалуриз чалишмиш жезва.

Хизан. Белки, чавай вири хизанрикай, абурун крарикай, гележегдин фикиррикай гьа сад хьтин хуш келимаяр лугьуз жедач жеди. Хизанда чIехибур гъвечIибурун гуьзгуьяр, чIехибурун хъсан ва пис крар акьалтзавай несилдиз ачух тарсар я. Гьа са вахтунда аялри чIехибурун гьерекатрикайни тарс хкудун мумкин я. Хуьруьн къене агъсакъалрин иштираквал аваз тухузвай жуьреба-жуьре мярекатрихъ акьалтзавай несил патал кьетIен метлеб ава. Чахъ хъсан адетар, абур несилрилай несилрал агакьарунихъ еке метлеб ава.

ЧIал хуьн. И кIвалах анжах са дидед чIалалди дуьздаказ рахуналди сергьятламиш жезвай жеди. Ша чна са тIимил кьван чи дидед чIалан тарихдиз са вил вегьен. 1928-йисуз сифте яз лезги чIалал "ЦIийи дуьнья" газет акъатунихъ чIехи метлеб авай. Гуьгъуьнин сад-кьве йисалай башламишна савадсуз дагъвияр патал ликбезар (ликпунктар) кардик кутуна. Гьатта чIехи хизанрин иесияр хьанвай итимар ва дишегьлиярни кваз ихьтин школадиз физ, кIел-кхьин чирна. Гьа и девирда дидед чIалал цIийи ктаб, журнал, газет акъатуни санлай савадсузвилихъ галаз женг чIугвадай мумкинвал гана. Зияудин Эфендиева, Алибег Фатагьова, Абдулла Искендерова, Къияс Межидова ва хейлин маса писателрини шаирри чпин гуьзел яратмишунралди халкь савадлувилихъ финиз гегьенш рекьер ачухна.

Амма алатай асирдин иллаки 70-йисарин эвел кьилера дидед чIалал чапзавай газетрин ва журналрин кьадар акваз-акваз тIимил жез башламишна. Гьатта са бязи диде-бубайри, несилрилай несилрал къвезвай тIварар гьисаба кьан тийиз, аялрал маса, къариба тIварар эцигзавай. Чахъ чи багъри тIварар (чебни гьакьван гуьрчегбур) тIимил авани? Чавай тIвараралди рушар гуьрчег цуьверихъ, гадаяр лагьайтIа асландин рикIер авай пагьливанрихъ галаз гекъигиз жедачни?

Заз жегьил диде-бубайриз ихьтин са меслят къалуриз кIанзава: са вахтундани гьич са рекьяйни чи дидед чIалан сергьятдилай къерехдиз экъечI тийин.

И кIвалахди гележегда чаз сифте нубатда чIал, лезги намус, адетар хуьз гзаф куьмекда.

Уьмуьрдин сифте йикъалай башламишна, зун жуван дидед чIал хуьнин, адан таъсирлувал, меденият, макьсад хкажунин терефдар я.

Акьалтзавай несилдин фикир дидед чIал хуьнин ва адан майданар генани гегьеншарунин кардал желб авунин жигьетдай школайра лезги чIалан муаллимрин хиве еке ва жавабдар везифаяр ава. Инал заз школайра дидед чIалан вири меэлайрал гуьзчивалзавай чIалан махсус институтрин векилрин фикир кIевелай са кардал желб ийиз кIанзава. Сифте нубатда махсус учебный заведенийра гьазурзавай муаллимар хъсан чирвал авай пешекарар хьун лазим я. Вучиз чна и месэла кьетIендаказ къейд ийизва? Себеб ам я хьи, винидихъ чна и месэладикай са тIимил лагьанай, гьатта чIалахъ галаз гьич са жуьрединни алакъа тахьай "муаллимди" 9-10-классра аялриз сложный предложенидикай чирвал гузва. И татугай гьалдикай за райондин халкьдин образованидин управленида хьайи совещанидални лагьанай. Гьич са жуьрединни дегишвал авач.

Кьвед лагьайди, чIехи классра кIелзавай аялри тарс бегьемвилелди тагузвай муаллимрилай наразивалзава. Журнал къачуна, классдиз финалди ва тарсуна аялдиз цIийи са вуч ятIа чир тавуна, "тарс гана хтай" муаллимдиз аялди гьихьтин къимет гуда?

И мукьвара зун мад са кардин шагьид хьана. 10-классда кIелзавай аялри зи вилик ихьтин суал эцигна: "Эгер чна къведай йисуз сад тир государственный экзамен лезги чIалай вахкуз хьайитIа, икьван чIавалди гьич са затIни чир тавунвай чна ам гьикI вахкуда?"

Гьахълу суал я. Гележегда ихьтин чIуру гьалар давам хьайитIа, чун чIалан месэлайрал акьалтзавай несилдин фикир желб ийиз алахъун гьаваян кар я.

Гьар 3-4 йисалай муаллимриз Дагпедуниверситетдиз чирвал хкаждай курсариз мажбури яз теклифун, категория хуьн ва я хкажун патал жуван чирвал ахтармишун (виридаз гила ашкара кар я) са квез ятIани элкъвенва. Гьатта жув-жуван чирвилерихъ инанмиш муаллимривайни, рикI авуна, экзамен вахкуз физ жезвач. Себебни ам я хьи, бубайрин са камаллу мисалда лугьузвайвал, "рипинал гъуд элягъиз жедач". Шаксуз, гьакI я. И кIвалах неинки са чи дидед чIалаз, гьакI маса предметризни хас лишандиз элкъвенва.

ЧIал хуьнин карда чи вилик гьялна кIанзавай хейлин месэлаяр ква.

Сифте нубатда чIалан муаллимри, вири сад хьана, гьеле 75-80-йисара (алатай асирдин) акъуднавай лезги чIалан словаррик дегишвилер ва алаваяр кухтун лазим я.

Лезги вири районрай векилар кIватIна, чIалан месэлайриз талукь конференцияр тухун чарасуз я. Лезги чIалал акъудзавай газетра, журналра, ктабра гьалатIриз рехъ тагун. Ихьтин серенжемри лезги чIал хуьниз ва вилик тухуниз таъсирда.

Медицинада цIийивилер

ВЫСТАВКА

Дагъви ШЕРИФ

Махачкъалада эцигунрин цIийи тадаракрин, производстводин станокрин ва и хилера къазанмишнавай агалкьунрин, къизилринни гимишрин ядигаррин выставкаяр гьар йисуз кьиле тухун адетдиз элкъвенва. Абуруз гьам иштиракчийри, гьам агьалийри итижни ийизва. Амма и йикъара ингье кьвед лагьай сеферда "Медицина ва сагъламвал» лишандик кваз здравоохраненидин хиляй регионрин уртах выставка кьиле фена.

Дагъустандин Милли библиотекадиз Россиядин регионрай чпи арадал гъанвай ва я къачунвай, медицинада ишлемишзавай цIийи-цIийи аппаратарни гваз атанвай выставкадин иштиракчийри неинки а шейэр къалурзавай, гьакI тамашиз къвезвай дагъустанвийрин сагъламвални ахтармишзавай, меслятар гузвай. Гьавиляй выставкадиз чпин сагъламвал ахтармишун патал гзаф махачкъалавияр атанвай.

Косметологиядин карханайрини чпин тадаракар, дарманар къалурзавай. Дагъустандин вилерин микрохирургиядин центради вилерин ишигъ ахтармишзавай, патав гвайбуру, тамашачияр махсус креслойра ацукьарна, массаж ийизвай.

Мярекатда 30-дав агакьна карханайрин ва идарайрин векилри иштиракна.

Выставкадин тешкилатчи Дагъустандин здравоохраненидин министерстводин ва Махачкъаладин администрациядин къаюмвилик кваз выставкайрин "Махачкъала - Экспо" компания тир. Ам чи здравоохраненидин хилез девирдин цIийи-цIийи шейэр желб авунин, пешекарри сада-садавай тежриба къачунин мураддалди кьиле тухвайди я.

Важиблу мярекат ачухун патал министр **Танка ИБРАГЬИМОВНИ** атанвай.

- И мярекат республикадин здравоохраненидин хиле выставкайрин кIвалах вилик тухунин жигьетдай къачузвай сифте кам я, - лагьана ада, кIватI хьанвайбурухъ элкъвена. - Чахъ Дагъустандин кар алай проектар ава. "Инсанвилин капитал" программадик Дагъустанда здравоохранение вилик тухунин подпрограмма акатзава. Республикада медицинадин куьмек хъсанарун патал ибур сад-садахъ галаз кьазвай камар я. Ихьтин выставкаяр йиса кьве сефердилай тIимил тушиз тухвана кIанзава заз. Неинки республикадин векилрин иштираквал аваз, гьакI дуьньядин машгьур карханаяр, тешкилатарни желбна. Къведай сеферда выставкада иштиракун патал дуьньядин машгьур карханайриз теклифдайдак, ам Россиядин маса чкайра тухузвай регионрин уртах выставкайриз барабарди жедайдак умуд кутазва.

Министр гьар са иштиракчидин патавни фена, суьгьбетарна, илимдинни техникадин цIийивилерихъ галаз таниш хьана.

- Ина гьар жуьре компанияр ава, гьа жигьетдай яз чун тадаракралдини дарманралди таъминарзавай федеральныйбурни, - давамарна Т.Ибрагьимова. – Кьве патазни хийирлудаказ кIвалахдай гьар жуьре карханаяр желб авун чарасуз я. Сифте кьиляй чаз куьмекиз, гележгда агьалийрин ва медицинадин къуллугъчийрин арада ихтибарлувал къазанмишуналди абуру чеб патални кIвалахдайвал. Выставкада республикадин медицинадин идарайрин ва производителрин стендарни хьунал за разивалзава. Абуру цIийи технологияр базардиз акъудзава.

Медицинадин Р. Аскерханован тIварунихъ галай центрадин директор **Гьамид АСКЕРХАНОВА** и выставка республикадин здравоохраненидин хиле тарихдин еке вакъиа тирди къейдна.

- Ихьтин выставкайри духтурар кIватIзава, абур сад-садахъ, патав гвайбуру ийизвай кIвалахрихъ галаз танишарзава, гележгда здравоохранение, технологияр вилик финиз куьмек гузва. Чи республикада медицинадин жигьетдай ийизвай кIвалахрихъ галаз и выставкади танишарзава. Чна гзаф кIвалахар ийизва ва чи республикадай маса регионриз физвай пациентриз и кар акун лазим я. Чи саналди тир кIвалах, республикада гузвай медицинадин куьмек хъсанарун, алакъаяр мягькемарун патал и мярекатдихъ еке метлеб жеда, - лагьана Гь.Аскерханова.

Медицинадин цIийи технологийриз килигиз ва агьалийриз меслятар гуз республикадин машгьур духтурарни атанвай.

Профессор **Ибрагьим ШАМОВАНИ** выставкадикай вичин фикирар лагьана: "Инновацийрин медицина важиблуди я. Виликрай сагьариз тежезвайбур яз гьисабай азарар къе медицинадин гьар жуьре разделриз талукь яз арадал гъизвай инновацийрин къайдада сагъарзава. Абурухъ зун инанмиш жезвачIани, медикри аламатар къалурзава. Месела, миллиардер Рокфеллер и мукьвара рикI дегишарунин ругуд лагьай операциядай акъатна. Адан 99 йис я, гила активный яшайиш тухузвай ам 200 йисуз яшамиш жез гьазур хьанва. И карди чаз инновациядин медицинадилай, алай аямдин аппаратурадилай ва дарманрилай алакьзавай крарикай лугьузва. Гьавиляй къе Дагъустандин здравоохранениди ихьтин къайдайриз фикир гун - им зурба кIвалах я", - къейдна профессорди.

Пак буржидиз вафалубур

Роман ИСАЕВ

ЧIехи алим, бажарагълу духтур Владимир Бехтерева лагьанай: "Эгер духтурдихъ галаз суьгьбет авурдалай гуьгъуьниз азарлуда регьятвал гьисс авуначIа, ам бегьем духтур туш". Бубайри лугьуда: "Гафуни херни ийида, сагъарни". Эхь, духтур виридалайни инсанперес, масадан дердиникай хабар кьадай ва адаз куьмек гуз алакьдай, мергьяматлу, регьимлу инсан хьун лазим я.

Са шумуд йис идалай вилик, азарлу хьана, Мегьарамдхуьруьн райондин больницада къаткайла, зун чи хуьруьнви Рагьимов Абдурагьима операция авуна. Адан хуш рафтарвал, регьимлувал себеб яз заз больницада хьайи цIуд югъ гьикI акъатнатIани чир хьанач. РД-дин лайихлу духтур Абдурагьим зурба духтур-хирург я. Адан патав неинки чи, гьакI маса районрайни азарлуяр къвезва. Абур духтурдилай гзаф рази яз хъфизва. Абдурагьиман хцини Москвада хирург яз кIвалахзава.

Мегьарамдхуьруьн райондин больницада Рагьимов Абдурагьим, Эскендеров Аюб, Гьажиев Асеф хьтин чпин пешедиз вафалу, бажарагълу духтурри кIвалахзава. Абурун гъиликай гзафбуруз себеб хьана. Зун фалужди яна, азарлу хьайила, Эскендеров Аюба чIугур зегьмет себеб яз фад сагъ хъхьана. Бес гьикI ийидач ихьтин духтурдин тариф?

Больницада ва районда санлай 99 духтурди ва 355 медсестради кIвалахзава. Абурун арада минздравдин, райадминистрациядин патай гьуьрметдин грамотаяр, республикадин лайихлу духтурвилин тIварар къачунвайбур, гьакIни халкьдин патай гьуьрмет къазанмишнавайбур ава. Абур вири халкьдин сагъламвилин къаравулда уяхдаказ акъвазнава. И еке коллективдиз кьилин духтур Гьажибала Гьажиевич Беглерова регьбервал гузва. Гьар пакамахъ ада медперсоналдихъ галаз йикъан месэлаяр веревирдзава, гьар садавай хиве авай жавабдарвал гьисс авун, азарлуйриз дарманрихъ галаз рикIин чимивални гун, абуруз чпин багьрийриз хьиз гьуьрмет авун истемишзава.

Амма, гьайиф хьи, вири духтурар сад туш. Заз са бязи духтуррин нефсиникайни лугьуз кIанзава.

Зи гада фадлай азарлу я. Ам кьвед-пуд сеферда райондин, гьакI ЦIийихуьруьн, Тагьирхуьруьн-Къазмайрин участковый больницайра къаткана. Заз гада Астрахандиз тухуз кIан хьана. Гьажибала духтурди аниз тухун меслят къалурнач, Дербентдин центральный больницада хъсан духтурар, шартIар ава лагьана ван хьана. И сеферда гада за гьана къаткурна. Азарлу гададиз килигзавай духтурди адавай кьве агъзур манат пулни къачуна, бегьемвилелди сагъарни хъувунач. Ришвет къачун сагъариз тежер азардиз элкъвенва. Ам хейлин духтуррикни акатнава.

Зи рикIел чи хуьруьнви, медицинадин илимрин кандидат рагьметлу Велибегов Агъаверди хтана. Ада Бакуда кIвалахзавайди тир. Отпускдиз хуьруьз хтайла, ам азарлуйрин патав фидай, кIевиз азарлуйрин патав йиферни акъуддай... Гьа ихьтинбурукай яз чи районэгьли Къудрат Муьгьуьдинович Абдулкъадирован тIварни кьаз жеда. Медицинадин илимрин доктор Къ.Абдулкъадирова Москвада кIвалахзава. Отпускдиз Ярагъ-Къазмайрал хтайла, адазни ял ядай вахт жедач, азарлуйрал кьил чIугваз фида.

Эхь, хъсан инсанар, хъсан духтурар ава чахъ. Азарлубурув, ажузбурув, кьуьзуьбурув, аялрив рикIе регьим туна эгечIун духтурдин пак буржи я. Ихьтин инсанар, духтурар сагърай!

Инал чи больницадин, иллаки поликлиникадин дараматрикайни кьве гаф лугьун тавуна жедач. Ана азарлуяр патал къулай шартIар авач. Дегьлизар гзаф гуьтIуь я. Кьве касдивай къекъвез хьун мумкин туш. 2011-йисуз башламишай больницадин ва поликлиникадин дарамат мус эцигна куьтягь жедатIа, садавайни лугьуз жедач. Амма чна умуд атIузвач...

"АЙБОЛИТ"

Чир хьун хъсан я

"Айболит" газетдай гьазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

- **Къазан з**апун бязи азаррин дарман я. Галукьна тIар хьанвай чка вили ва дакIун тавун патал анивай къазан запун гуьцIда.
- **ПIузаррал** куркурар (герпес) хьайила, абурувай йикъа са шумуд сеферда къазан запун гуьцIайтIа, фад сагъ хъжеда.
- **Тумавар** сагъарун ва гриппдин профилактика авун патал памбаг, запун квай цяй кьежирна, нерин хилера экъуьрда. Иллаки къецихъ экъечIдалди вилик.
- **Буьвелар** фад дигмиш хьана, ирин авахьун патал запундин, чранвай чичIекдин ва шекердин (вири сад хьтин паяр) (чичIекни запун ракьай яда) къаришмадин компресс ийида.
- **МетIер** тIазвайла, хуьрекдин 2 тIурунавай камфордин гъери ва хуьрекдин са тIурунавай вирт сад-садак хъсандиз хуькуьрна, келемдин еке пешинал вегьена, метIерал эцигна, 4 сятда чимидаказ хуьда.
- **КIеви** уьгьуьяр квайла, таза келемдин ширедик са тIимил вирт хкуьрна, йикъа 5-6 сеферда чайдин са тIурунавайди ишлемишда.
- **Дамарар** мягькем ва ивидин гьерекат хъсан хьун патал, хуьрекдин са тIурунавай жикIийрал ва гьакьван инийрал нянилай 0,5 л ргазвай яд илична, экуьналди тада. Ахпа ам куьзна, йикъа 3-4 сеферда, фу нез 30 декьикьа амайла, $^1/_2$ стакандавайди ишлемишда.
- **Къен** кIеви хьанвайла, хуьрекдин са тIурунавай чIухлумпIрал са стакан ргазвай яд илична, са сятда тада. Ахпа ам куьзна, йикъа пуд сеферда, фу нез 30 декьикьа амайла, 1/3 стакандавайди ишлемишда.

Мадни ксудалди вилик, са стакандавай къатухдиз хуьрекдин са тIурунавай набататдин гъери вегьена, куьлуь-куьлуь хупIар ийиз, хъвада.

- **Япариз** ван атун зайиф хьанвайла ва япара ван авайла, хуьрекдин са тIурунавай верхи тарцин чIулав шкьакь (деготь) са стакандавай некIедик хуькуьрна, йикъа пуд сеферда 1,5 вацра хъвайитIа, япара авай сес квахьда ва ван хкведа. ГьакIни ксудалди вилик деготь элкъвена япун къерехривай гуьцIда.
- **Хуквадик** тIал квайла, экуьнахъ ва нянихъ 0,5 стакандавай картуфрин миже ишлемишайтIа, тIал фад секин жеда.
- **Азаррин** вилик пад кьун ва яргъалди яшамиш хьун патал агъадихъ галай рецепт гзаф нетижалуди я.Са стакандавай регъвенвай серг, гьакьван клюква ва са лимон (вири як регъведай машиндай авадарда), 1 стакан кофемолкада регъвенвай жикIияр, 1,2 кг вирт вири сад-садак хуькуьрна, 2 литрдин банкадиз вегьена, холодильникда эцигда. Ахпа гьар юкъуз йикъа 2 сеферда, фу нез 20 декьикьа амайла, хуьрекдин са тIурунавайди ишлемишда. Ада иммунитетни хкажда. И рецепт йиса 6 сеферда ишлемишайтIани жеда.
- **Ивидин** давление хкаж хьанвайла, са стакандавай чIухлумпIрал 1 л кудай яд илична, шир алай катулда 10 декьикьада ргада. Ахпа ам къурна, хуьрекдин пуд тIурунавай вирт хуькуьрна, 2 вацран вахтунда йикъа 2 сеферда фу нез 30 декьикьа амайла, 0,5 стакандавайди хъвада. 15 йикъалай курс тикрар хъийида.

Мадни са стакандавай вирт ва гьакьван чичIекдин миже сад-садак хъсандиз какадарна, йикъа пуд сеферда, фу нез са сят амайла, хуьрекдин са тIурунавайди ишлемишда.

- **КIвачин** дамарар гегьенш хьана, хамуникай хкатна чир жезвайла (варикозное расширение вен), са стакандавай виртIедик хуьрекдин са тIурунавай кьел какадарна, и къаришма са пекинал вегьена, тIазвай чкадал эцигна, эластичный бинт алчукна, 2 суткада тада. Ахпа ам ахъайна, са суткадилай мад тикрар хъийида. Вири 9 процедура ийида. Трофический язва авайбуруз и рецепт виже къведач.
- **Атеросклероздин** азар авайла, 30 г михекар, 0,5 кг шекердин песок, чкал аламаз ракьай янавай 4-5 лимон, 0,5 л эрекь вири хъсандиз сад-садак хуькуьрна, банкадиз вегьена, са литр рганвай чими яд яна, 2 гьафтеда мичIи чкада эцигда. Ахпа ам куьзна, йикъа пуд сеферда, фу нез 15 декьикьа амайла, банкада авайди куьтягь жедалди гьар сеферда 30 мл ишлемишда. Са гьафтедилай мад тикрар хъийида. Сагъарунин курс гьар йисуз тухвайтIа хъсан я.

ЦIийи тIварар

Багъманчи алим

И мукьвара Дагъустандин Н.И. Вавилован тIварунихъ галай тежрибайрин станциядин (ВНИИР-дин) къуллугъчи **Асеф ШИХМУРАДОВА** биологиядин ресурсрай илимрин докторвилин дережа хвена.

1964-йисуз Докъузпара райондин Миграгъ-Къазмайрал дидедиз хьайи ам, хайи хуьре школа акьалтIарна, Советрин Армиядин жергейриз фена. 1988-йисуз Дагъустандин хуьруьн майишатдин институт куьтягьай адаз багъманчи алимдин дережа гана.

Гьадалай инихъ Асеф Шихмурадова тежрибайрин станцияда зегьмет чIугвазва. Лаборантвилелай вичин зегьметдин рехъ башламишай ам къуьлуьн кьилдин генетикадин ва генетический ресурсрин отделдин илимдин кар алай къуллугъчи хьана.

1996-йисуз ада Санкт-Петербургда Н.И. Вавилован тIварунихъ галай ВНИИР-да аспирантура акьалтIарна ва биологиядин илимрин кандидатвилин диссертация хвена.

Адан гъиликай илимдин 60-далай гзаф макъалаяр ва кьве монография хкатнава. "Юждаг" институтдин умуми биологиядин кафедрадин доцент я. 2010-йисалай Ивановский госуниверситетдин Дербент шегьерда авай филиалдани тарсар гузва.

Асеф Шихмурадован докторвилин кIвалах чиле кIватI жезвай кьелери набататриз гузвай зияндиз, адахъ галаз женг чIугуниз талукьди я. И месэла неинки чи республикада, гьакI вири уьлкведани кар алайди яз гьисабзава.

Чна алимдиз цIийи агалкьун мубаракзава.

Пеше хкягъиз чирзава

Дагъустан Республикадин жегьилар кар-кеспидик кутунин "Успех" центради вич арадал атай сифте йикъалай школьникриз гележегдин пеше хкягъиз чирунин месэла гъиле кьуна. Центр арадал атана йис хьанвачIани, Махачкъала, Каспийск шегьеррин 46 школада кIелзавай 5014 ученикдихъ галаз пеше хкягъиз чирдай мярекатар кьиле тухвана.

Центрадин пешекарри лугьузвайвал, 11-класс акьалтIарзавай аялри хкязавай пешеяр алай вахтунда герекбур ва чпиз хуш авайбур хьун чарасуз я. Анжах икI вини дережадин пешекарар арадал къведа.

Пеше хкягъиз чирунин мярекатриз абуру ДГУ-дин, ДГПУ-дин, ДАГГАУ-дин, РГУТиС-дин, ДГИНХ-дин, РИНХ-дин, МАДИ-дин векиларни желбнавай. Абуру чпин вузрикай ва студентриз гузвай шартIарикай аялриз суьгьбетарна.

"Музейда йиф"

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегьрин машгьур музейни 16-17-майдин йифиз "Музейда йиф" тIвар алаз тешкилай Международный серенжемрихъ галаз шерик хьана.

Иниз гьеле нянин сятдин ругудалай башламишна, Ахцегь, Докъузпара ва Рутул районрай десте-десте ва кьилди ксар - милли тарихдал, искусствода рикI алай ватанпересар къвезвай. Са герендилай зал сиве-сивди ацIана.

Мугьманар тебрикуналди, "Музейда йиф" Ахцегьрин край чирдай музейдин директор, РД-дин культурадин лайихлу работник Агьмед Дагъларова ачухна ва и серенжемдин метлебдикай суьгьбетна. Кьилинди, чи жегьилар милли культурадин, тарихдин, гьилин-тупIун сеняткарвилерин гьар жуьре шейэрин-аманатрин куьмекдалди ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишун я.

Гьевесламишун яз, мярекатдиз лап хъсан къиметралди кIелзавай аялар гьанвай. Бязибурун гьилера Ватандин ЧIехи дяведа иштиракай чпин чIехи бубайрин портретар авай. Нубат-нубатдалди абуру орденрин сагьибар тир ветеранрин женгерин, баркаллу уьмуьрдин рекьерикай итижлу суьгьбетарна, фронтрай рахкурай пуд пипIен куьгьне чарар, ватанпересвилин манадин эсерар кIелна ва манияр лагьана. Ахцегьрин халкьдин театрдин дестеди тамашадай къалурай са чIук гурлу капар ягъуналди къейдна.

"Музейда йиф" мярекатдин метлебдикай итижлу суьгьбетар анал рахай зегьметдин ветеранар тир Веледин Чубанова, Жонрид Дагъларова (музейдиз багьа савкьат яз, ада Темир-Хан-Шура округдин начальник, коллежский асессор Пир-Али Эмирован гьеле кIвалахзамай цлан сят гьана), шаир Абдулрашид Рашидова, ДАССР-дин культурадин лайихлу работник Гьемдуллагь Бабаева, ветеранрин Советдин председатель Хайируллагь Велиева ва масабуру авуна.

Мярекат музейдин цIийи экспозицийриз, экспонатриз тамашуналди, чай ва ширинлухар алай суфрадихъ музейдин кIвалах мадни хъсанарунин рекьер-хуьлер веревирд авуналди, бажарагълу артист Гьемдуллагь Бабаеван хъуьруьнрин интермедийралди йифен лап геждалди давам хьана.

Йемендай хтай хизан

Дагъви ШЕРИФ

Са варз идалай вилик РФ-дин Президентдин патав гвай Дагъустан Республикадин Векилханадай чав Йемендай дагъустанви дишегьли вичин аяларни гваз ватандиз хтанва, Векилханада ам кьабулна ва Дагъустандиз рахкурнава лагьай хабар агакьна. Анай хтай Капият Пейзулаевадин телефондин нумрани ракъурнавай. Чидач, белки, ида-ада гзаф зенгер авуниз килигна ада нумра дегишарна жеди, чавай адахъ галаз суьгьбетиз хьанач. Агъадихъ К.Пейзулаевадихъ галаз гуьруьшмиш хьайибурун мецелай суьгьбет гузва.

Капият Пейзулаева эхиримжи йисара вичин гъуьлни галаз Йеменда яшамиш жезвай. Эхиримжи вахтара уьлкведа кьиле физвай агьвалатар себеб яз, яшар тамам тахьанвай кьуд веледни гваз ам анай катуниз мажбур хьана.

- Чун бомбайри кукIварай Аден шегьерда яшамиш жезвай, - суьгьбетзава дишегьлиди. - Ана са затIни амач, аэропортни, гьуьлуьн портни, шегьердин кар алай маса чкаярни кукIварнава. Анрай катун патал зун аяларни гваз, луьткведа ацукьна, Индиядин гими галайвал фена. Ам Йемендиз и уьлкведа авай Индиядин векилар хутахун патал атанвайди тир. Россияви тир зун абуруз хутахиз кIанзавачир. Аман-минет авурдалай кьулухъ аялар галай зи язух атана, абуру чун гимида кьабулна. Чав са шейни гвачир. Гимида кьадардилай гзаф пар авай. ИкI, я пул, я пек-партал гвачиз чи рехъ башламиш хьана. Гимида авайбур мергьяматлу инсанар хьана - фуни гана, чкани.

Гимида аваз абуру чун Джибутидиз кьван хутахна. Ана абуру Россиядин консульствадихъ галаз алакъа жагъурна.

- Консульствода авайбуру чаз куьмекна, сагърай чеб. Абуруз чакай хабар хьанмазди, атана портунилай хутахна. Мугьманханада чка гана, ана чавай, эхирни, дуьздаказ чуьхуьнгариз, фу нез хьана. Ахпа МЧС-дин бортунал алаз чун Москвадиз рахкурна. МЧС-дин векилрини чпелай алакьдай куьмекар гана - РФ-дин Президентдин патав гвай РД-дин Векилханадиз кьван хутахна. Ина чун лап багърияр хьиз кьабулна, мугьманханада тайинарна, самолётдин билетар маса къачуна. 14-апрелдиз чун Каспийскдив ахгакьна. Анай зун Къизилюрт райондин Миатлида яшамиш жезвай зи дидедин патав хъфена. Вад юкъуз чун рекье хьана, - суьгьбетзава Капията.

Капият Пейзулаева йеменвидиз гъуьлуьз фена ва эхиримжи йисара гьана яшамиш жезвай. Адан уьмуьрдин юлдаш университетда химиядинни биологиядин муаллим я. Вичи кIвалин крарийизвай, аялар кIвачел акьулдзавай. Капиятан гафарай, гъуьл, къари (гъуьлуьн диде) Йеменда ама. Алай вахтунда уьлкведиз абурун куьмек герек я. "Чи арада алакъа ава. Чун сад-садахъ галаз рахазва. Сагъ-саламатдиз дидедин патав ахгакьнавайдакай итимдиз хабар ава", - лагьана ада.

Ада гьакIни алава хъувуна хьи, "ислягь халкьдиз уьлкведа гьич са жуьрединни куьмек авач. Ана къизгъин ва манасуз женгер кьиле физва. Гьар сада алакьдайвал вич ва вичин хизан хуьзва".

"Михьи кьер"

Ял ядай юкъуз Каспий гьуьлел балугъар кьаз фейи зунни ярдуст Мурад "Михьи кьер" серенжемдин иштиракчияр хьана. И юкъуз МЧС-дин Каспийск шегьерда авай векилри гьуьлуьн къерехар михьунин мярекатар тешкилнавай. Чпин махсус машинра аваз атай абуру ял язавайбурун арада гуьгьуьллудаказ куьмекдайбур кIватIна ва гьуьлуьн къум зирзибилрикай михьунив эгечIна. Вирироссияда тухузвай и серенжемдик Каспийск шегьерда авай МЧС-дин векилар гьар йисуз экечIзава.

Кьве "Анжини" гъалиб хьана

Гьазурайди - Дагъви ШЕРИФ

Алатай гьафтеда "Сибирь" команда чпин чилел "Анжидиз" кумукьна. Футболдин милли лигадин чемпионатдин 32-турдин сергьятра аваз кьиле фейи и къугъунин 18-декьикьада Дагъустандин футболист Леонардо да Силвади майдандин пипIяй туп "Сибирдин" варариз ракъурна.

Алай сезонда "Анжидин" форвард ва бомбардир Янник Болиди кьвед лагьай таймдин сифте кьиляй пенальтидай мад са туп абурун варариз яна.

И къугъунилай кьулухъни "Анжи" ФНЛ-дин таблицадин 1-чкадал алама. 24-майдиз Махачкъаладин командади чпин майдандал Ярославлдин "Шинник" кьабулда.

"СИБИРЬ": Цыган, Выходил, Иванов (71' Шишкин), Маргасов, Чеботару, Едунов (50' Нагибин), Ларенц, Дудолев (74' Азаров), Свежов (60' Маркосов), Гладышев, Житнев;

"АНЖИ": Кержаков, Агъаларов (46' Зотов), Айдов, Аравин, Гьажибегов, Андреев, Концедалов, да Силва, Мутари (61' Комков), Чиркин (90' Тагьирбегов), Боли (74' Асильдаров).

"Анжи-2"

"Анжидин" жегьилрин команда майдин вацра хъсандиз къугъваз башламишнава. Сифте "Терекдихъ" галаз 0:0 гьисабдалди къугъвана, "Сочи" абуруз 3:0 гьисабдалди кумукьна, гуьгъуьнлай "Краснодардин" винел "Анжи-2" 4:2 ва и йикъара "Астрахандин" жегьилрин командадин винелни гьахьтин гьисабдалди гъалиб хьана.

Варз виликни Астрахандин жегьилрин команда 3:1 гьисабдалди "Анжидин" жегьилриз кумукьнай.

Гилани Руслан Агъаларован гъилик гьазур жезвай жегьилри чеб Астрахандин командадилай гьакъикъатдани зурба тирди субутна.

Матчдилай кьулухъ Руслан Агъаларова жегьилрин тарифна.

- Сифте чпин варариз туп ахъаюникди абур руьгьдай аватнавачир. Алахъунар артухарна ва нетижада вилик фена. Гьатта Кузьмина къугъун 4:2 гьисабдиз акъудайлани, абуру гьалар къаюмвиликай къакъудзавачир, - лагьана ада.

"Анжидин" жегьилар патал кьведай тур 25-майдиз вичин чилел "Аланиядихъ" галаз жеда.

Шейхдин тIварунихъ чIехи турнир

Мегьарамдхуьре авай Олимпийский резервдин спорткомплексда и йикъара азаддиз кьуршахар кьунай Мегьамед Ярагъидин тIварунихъ галай турнир кьиле фена. Ана 2000-2003-йисара дидедиз хьайи жаванри иштиракна.

Кьиблепатан Дагъустанда спортдин и чIехи мярекат пуд лагьай сеферда тухванва ва, аквазвайвал, лезги районри адаз къвердавай артух фикир гузва. И кар турнирда Кьиблепатан Дагъустандин вири районри ва Дербент шегьердин спортсменри иштиракуни субутзава.

Акъажунриз килигиз азаддиз кьуршахар кьунал рикI алай санбар ксар атанвай. Абур Мегьарамдхуьруьн райондин администрациядин кьилин заместитель Шевкет Мегьамедова, Дагъустан Республикадин Общественный палатадин член, СССР-дин спортдин мастер, азаддиз кьуршахар кьунай кьве сеферда Европадин чемпион Вагьаб Къазибегова, Мегьарамдхуьруьн администрациядин кьил Рафик Агъамирзоева, машгьур спортсменри тебрикна.

Турнирдин тешкилатчийри къейдайвал, хъсан алакьунар Ахцегь, Кьурагь, Мегьарамдхуьруьн, Сулейман-Стальский райондин жегьил пагьливанри ва Дербентдин векилри къалурна. Абуру турнир кьиле тухуз куьмекар гайибуруз чухсагъул лагьана.

Шевкет Мегьамедова лагьайвал, спортдин и мярекат райондин администрациядин ва мергьяматлувилин "Возрождение" тешкилатдин саналди тир кIвалахрин нетижа я. Ада райондин регьбердин ва вичин патай жегьил пагьливанриз агалкьунар хьун тIалабна.

Вагьаб Къазибеговани спортдин и мярекатдин гереквал, адан чарасузвал, республикадин кьибледихъ ада сагълам уьмуьр тухун пропаганда ийизвайди къейдна.

Генералдин гьуьрметдай

Хазран КЬАСУМОВ

Цмурдал Ватандин ЧIехи дяведин иштиракчи, рагьметлу генерал-майор **Мегьамед-Гьанифа ШАЙДАЕВ** рикIел хкунин лишан яз волейболдай райондин хуьрерин командайрин арада акъажунар кьиле фена.

Суварин къайдада безетмишнавай майдандал мугьманар генерал-майор **Гьажикъурбан ШАЙДАЕВА**, Цмуррин хуьруьн кьил **Раида АЛИБЕГОВАДИ**, хуьруьнвийри къаршиламишна.

Н.Абдулмуталибова, Гь.Шайдаева, Р.Алибеговади Ватандин ЧIехи дяведин иштиракчийриз ва генерал-майор М-Гь.Шайдаеваз хкажнавай гуьмбетрал таза цуьквер эцигна. Мугьманар Гъалибвилин музейдиз фена, ана авай экспонатриз килигна.

Уьлкве, республика, район, хуьр-кIвал патал баркаллу крар, кIвалахар авур хуьруьнвийрин арада алимар, генералар тир Шайдаеври кьетIен чка кьазва. Ватандин ЧIехи дяве башламиш хьайила, бронь авайтIани, Мегьамед-Гьанифа Гьажибалаевич фронтдиз фена, ада Сталинграддин ва маса женгера иштиракна, кьегьалвилер къалурна. Дяведилай гуьгъуьнизни ада жавабдар къуллугъар намуслувилелди кьилиз акъудна. Шайдаеврин сихилдин кар Гьажикъурбан Гьажибалаевича, генерал-лейтенант Рагьман Гьажикъурбановича уьзягъдиз давамарзава, - лагьана Н.Абдулмуталибова

- Чи хуьруьз атунай, къенин мярекатда иштиракунай, хуьруьн жемятдиз, зи чIехи стха Мегьамед-Гьанифа Гьажибалаевичан руьгьдиз гьуьрмет авунай за райондин руководствадиз, вири мугьманриз рикIин сидкьидай чухсагъул лугьузва, - лагьана Гь.Гь.Шайдаева. - Вахтуниз тади авун хас я. Вахтар, дяведа кьегьалвилер къалурай инсанарни физва. Чи хуьряй женгера 105 касди иштиракнай. Къе абурукай садни амач. Абурун кьегьалвилер, экуь къаматар чи рикIера амукьда. Къе зи чIехи стха рикIел хкун яз волейболдай турнир тухузва. ВикIегьбур гъалиб хьурай!

Къизгъин акъажунра 1-чка Агъа СтIалрин, 2-чка райондин 1-нумрадин ДЮСШ-дин ва 3-чкани Цмуррин хуьруьн командайри кьуна.

Н.Абдулмуталибова, Гь.Шайдаева ва Р.Алибеговади командайрив дипломар ва пулдин призар вахкана.

Москвадай - призер яз

ЧИ КОРР.

СССР-дин спортдин мастер, Къазахстан Республикадин лайихлу тренер Абдулнасир Мегьамедкеримов кьиле аваз 2010-йисан октябрдин вацра ачухай Эминхуьруьн ДЮСШ-дихъ алай вахтунда ЦIийи Макьарал, Вини СтIалдал, ЦIийи хуьре, Вини Хъартасрик, Зизика, Агъа СтIалрин Къазмайрал ва Эминхуьре филиалар ава. Анра 400-далай виниз жаванрини жегьилри 13 тренердин гъилик азаддиз кьуршахар кьунай вердишвилер къачузва ва чпин устадвал хкажзава. Спортдин и жуьредай школадин тербиячийрикай республикадин, Вирироссиядин, гьатта международный турниррин гъалибчиярни призерар хьанва.

ДЮСШ-дин тербиячийри спортдин маса жуьрейрайни чпихъ алакьунар авайди къалурзава. Абурукай сад Худьба Мегьамедов я. Уллу Гъетягърин юкьван школада 10-классда кIелзавай ам Вини Хъартасрин филиалда тренер Тагьирбег Бремован гъилик спортдал машгъул жезва.

Мукьвара Худьба Мегьамедова жаванрин арада Россиядин кIвенкIвечивал патал кудодай Москвада кьиле фейи акъажунра иштиракна. Худьбади пуд касдин винел гъалибвал къачуна ва ярумчух финалда Москвадай тир къуватлу спортсмендиз барабар женгина са баллдин тафават аваз кумукьунай 3-чка кьуна. Им жаван спортсмендин еке агалкьун яз гьисабиз жеда.

Сулейман-Стальский райондин Кьил Нариман Абдулмуталибова жаван спортсмен Худьба Мегьамедовав ва ДЮСШ-дин директор Абдулнасир Мегьамедкеримовав РФ-дин образованидин ва илимдин министерстводин патай гьуьрметдин грамотаяр вахкана.

Кьезил атлетикадай кIвенкIвечияр

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

16-17-МАЙДИЗ Дербент шегьердин "Заря" майдандал кьезил атлетикадай рушаринни гадайрин арада Республикадин кIвенкIвечивал патал акъажунар кьиле фена. Гъалибвилин 70 йисан юбилейдиз талукь яз школьникрин арада кьиле тухвай и спартакиадада республикадин 14 райондай кьве вишев агакьана жаванри иштиракна.

Ана Ахцегь райондайни 14 касдикай ибарат дестеди чпин алакьунар къалурна. 2-нумрадин ДЮСШ-дин тренер, кьезил атлетикадай СССР-дин спортдин мастер Абдурагьим Палчаева вердишарзавай абуру спортдин зверунин ва хкадарунин жуьрейрай сад лагьай чка кьуна. Гьар жуьре мензилриз зверунай Лейла Аллагьвердиева, Бесханум Жабраилова, Камаля Алиярова, Карина Палчаева, Эльвира Амиржанова, хкадарунин жуьрейрай Сеймур Гъафизовни Карина Палчаева тафаватлу хьана.

Эльвира Амиржановади 6 декьикьада 1500 метрдин мензилдиз зверна. Пуд тахан хкадарунай Сеймур Гъафизов 12,40 метрдив агакьна.

Вири гъалибчийриз РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводин патай гьуьрметдин грамотаяр ва чпин дережайриз килигна медалар гана. Гъалибчийри гила Дагъустан Республикадин чемпионатда (27-майдиз Махачкъалада кьиле фида) иштиракда. Ахпа абуру СКФО-дин кIвенкIвечивиле (4-июндиз Краснодарда кьиле фида) ва гьакIни Сочида кьиле фидай Вириросиядин школайрин Спартакиадада иштиракун патал къуватар алцумда.

ЖаллатIар кьабулиз башламишнава

Саудовский Аравияда 8 жаллатI патал кIвалахдин чкаяр ачух хьанва. Идан гьакъиндай, государстводин гражданвилин къуллугъдал кIвалахиз кIанзавайбур патал порталда авай талукь малуматдал асаслу хьана, Рейтерди хабар гузва.

КIвалахдал кьабулзавайбурувай махсус вердишвилер истемишзавач. Малуматда лагьанва хьи, абурун асул везифа кьиникьин приговорар кьилиз акъудун ва са бязи къайдаяр чIурунай бедендин бязи паяр атIун я.

КIвалахдин буш чкаяр "диндин функционеррин" категориядик акатзава ва государстводин къуллугъчияр патал тайинарнавай агъа кIанин ставкадай гьакъи гуда. Amesty InternationalIдал асаслу хьана, Саудовский Аравияди 2014-йисуз жазаламишайбурун кьадардал гьалтайла дуьньяда, Китайдилай ва Ирандилай алатайла, пуд лагьай чка кьазва, кьуд лагьай чкадал Ирак, вад лагьай чкадални США ала. Рейтердин малуматдал асаслу яз 17-майдиз Мукьвал тир Рагъэкъечlдай патан пачагьлугъда 2015-йисан сифтедилай 85 кас жазаламишнава. Гьа са вахтундаAmesty InternationalIди хабар гузвайвал, 2014-йисуз Саудовский Аравиядин властри кьиникьин агъа кIан 90 приговор кьилиз акъудна.

Кьиникьин жаза асул гьисабдай инсанар чандиз къаст авуна кьейибуруз талукь жезва, амма жазаламишайбурукай 38 кас наркотикрихъ галаз алакъалу тахсиркарвилер авунвайбур я. Гьа и жуьреда уьмуьрдикай магьрум авурбурун са пай саудоввияр, амайбурни пакистанвияр, йеменвияр, сирийвияр, иорданвияр, индусар, индонезийвияр, Мьянмадин, Чаддин, Эритреядин, Филиппинрин ва Судандин гражданар я.

КНДР-диз физ гьазур я

ООН-дин Генеральный секретарь Пан Ги Муна малумарайвал, Кеферпатан ва Кьиблепатан Кореяйрин арада авай къизгъинвал тIимиларун патал ам КНДР-диз мугьманвилиз физ гьазур я. Идан гьакъиндай 19-майдиз "Ёонхап" агентстводи хабар гана.

"Зун Пхеньяндиз мугьманвилиз физ гьазур я, эгер ам менфятлуди жез хьайитIа", - къейдна Пан Ги Муна Сеулда кьиле фейи Азиядин регьберрин ругуд лагьай Конференциядал. Гьа са вахтунда ада алава хъувуна хьи, мугьманвилиз ам и кардиз итиж ийизвай вири терефрин, гьа гьисабдай яз Кьиблепатан Кореядинни сих алакъаяр аваз хьайитIа фида.

Генеральный секретарди рикIел хкана хьи, алатай йисан сентябрдиз, 15 йис арадай фейила, КНДР-ди Нью Йоркада кьиле фейи ООН-дин Генеральный Ассамблеядин 69-сессияда иштиракнай. Пхеньяндин патай а чIавуз аниз къецепатан крарин министр Ли Су Ен атанвай. Пан Ги Муна умуд кутуна хьи, алай йисуз ам къецепатан политикадин ведомстводин кьилихъ галаз мад сеферда гуьруьшмиш хъжеда, "гьикI лагьайтIа Кеферпатан Корея ООН-дин член я". Гьа са вахтунда Генсекди къейдна хьи, "политикадин ва мергьяматлувилин месэлаяр чара авун лазим я".

2014-йисан декабрдиз ООН-ди КНДР-да инсандин ихтияррай къарар кьабулнай. Ана Кеферпатан Кореяда "яргъал вахтара инсандин ихтиярар векъидаказ чIурун" пислемишнай. Идалай гуьгъуьниз Пхеньянди малумарна хьи, США-ди ва Кьиблепатан Кореяди гьалар чиз-чиз къизгъинарзава, вични республикада авай социальный къурулуш терг авун патал, къарарни "акси къуватрин" басрухдик кваз кьабулайди я. КНДР-дин руководстводи и кардиз "футфа кутуниз ва дяве малумаруниз хьиз" къимет гана.

Алай йисан февралдиз Кьиблепатан Кореяди малумарна хьи, ООН-дин Генеральный Ассамблея КНДР-да инсандин ихтияррай къарар кьабулун патал тапан рекьелди инанмишарна. Къейдзавайвал, ам Кеферпатан Кореядай катай Син Дон Хекан гафарал бинеламиш хьанвайди тир, гуьгъуьнлай ада и кар вичи къастунай авурди я лагьана хиве кьуна. Пхеньянди малумарна хьи, къарар США-ди басрух гайивиляй кьабулайди я.

Отставкадиз экъечIун теклифна

"Петр Порошенкодин блок" франкциядин патай Верховный Рададин депутат Олег Барна Украинадин премьер-министр Арсений Яценюк отставкадиз экъечIун лазим яз гьисабзава. Вичин фикир ада, УНН-ди хабар гузвайвал, "112" телеканалдин эфирдай лагьана.

"Эгер коалиция хуьз кIанзаватIа, коалиция хуьз жеда, амма Яценюк отставкадиз экъечIун лазим я", къейдна халкьдин депутатди. И малумат ада министррин кабинетдин кьили оппозициядин гуьгьуьлар авай фракцийриз коалициядай экъечIун теклифунихъ галаз алакъалу яз гайиди я.

"И коалиция формальныйди ваъ, гьакъикъиди хьун лазим я. Коалициядин къенепата са бязи политический къуватри оппозициядин роль ва чка исятда кьунва, гьавиляй абур коалициядай экъечIун лазим я", - малумарна Яценюка 18-майдиз Радада реформаяр закондалди таъминарунин план презентация ийидай вахтунда. И кардин гьакъиндай "ЦIийивилер" РИА-ди хабар гана.

Муьжуьд лагьай сеферда эвер ганвай Верховный Радада вад фракциядикай ибарат тир коалиция ава. Абур агъадихъ галайбур я. "Петр Порошенкодин блок", "Халкьдин фронт", "Жува-жуваз куьмек авун", Олег Ляшкодин Радикальный партия ва "Баткивщина". Ада "Европадин Украина" тIвар къачунва. Адан составда 306 депутат ава. 2014-йисан 21-ноябрдиз и политический къуватрин векилри коалициядин икьрар кваз кьуначир.

Ополченцийри малумарзавайвал…

Украинадин яракьлу къуватри Донецкдин аэропорт тупарай ягъиз башламишнава. Идан гьакъиндай 18-майдиз "Интерфаксдиз"

вичи-вич малумарнавай Донецкий халкьдин республикадин оборонадин министерстводай хабар гана.

"Украинадин яракьлу къуватри Октябрьский поселок ва Донецкдин аэропорт тупарай язава", - къейдна военный ведомстводин векилди. Адан гафаралди, 82 мм ва 120 мм уьлчмедин минометри, гьакIни танкари кIвалахзава. Ада маса баянар ганач.

Идалай вилик Донецкдин аэропортунин патарив гвай чкайриз 16-майдиз гуьлле ганай. Куйбышевский райондин администрациядин кьил Иван Приходкади малумарайвал, гуьлле гун кьве сятина давам хьана.

Донбассда яракьлу чуьруьк авай вахтунда Донецкдин аэропорт патал женгер са шумуд вацра кьиле фенай. 2015-йисан январдин эхирра ополченидилай аэропорт кьаз алакьна, амма ислягьвал малумарнавайвилизни килиг тавуна, адан патарив гвай чкаяр икьван чIавалдини виридалайни къизгъин женгер физвайбур яз амукьзава.

Украинадин президент Петр Порошенкоди 11-майдиз малумарайвал, Донецкдин аэропорт Киевдин властрин гуьзчивилик кухтада ва ам гуьнгуьна хутада. США-дин государственный секретарь Джон Керриди, вичин нубатдай яз, къейд авуна хьи, Киевди аэропорт вахчун патал къачузвай камуни хъсан нетижайрал гъидач ва ихьтин гьерекатар авунин нетижайри Вашингтондик къалабулух кутада.

Латвиядин сергьятдив - Россиядин самолет

18-майдиз Латвиядин милли яракьлу къуватриз чпин сергьятдин патав Россиядин самолет акуна. Идан гьакъиндай уьлкведин военный ведомстводин Tvitterди хабар гузва.

"Патрулдин самолетриз Балтикадин гьуьлуьн саданбурни тушир (нейтральный) церин винел Латвиядин гьуьлуьн сергьятдин къеце пата Россиядин ВВС-рин ИЛ-72 самолет акуна", - лугьузва малуматда.

Латвиядин милли яракьлу къуватри Россиядин гимияр ва я самолетар вичин сергьятрив акуна лугьуз малумарзавайди

сад лагьай сефер туш. Гьа икI, майдиз территориальный ятарин патав абуру "Тарантул" классдин гими, гьакIни НАТО-дин кодификациядалди цин кIаняй фидай Kilo гими, Ropisha классдин десантдин гими, гьакIни луьтквейриз акси Parshim гими акуна.

Апрелдиз лагьайтIа, Латвиядин яракьлу къуватрин делилралди, уьлкведин сергьятрив Россиядин ВМФ-дин "Бира" ва Kilo классдин субмарина мукьва хьана.

2014-йисан декабрдиз Латвиядин милли яракьлу къуватриз Балтийский гьуьлуьн винел, Латвиядин территориальный ятарин сергьятрин патарив Россиядин са шумуд военный самолет акуна. ТУ-95 бомбардировщик - ракетоносец ва ТУ-22 бомбардировщик кьун патал гьавадиз Балтикадин патав гвай уьлквейрин гьавадин бушлухар хуьзвай НАТО-дин истребителар къарагъна.

21 лагьай аял

51 яшда бразилияви дишегьлиди 21 лагьай аял хана. Идан гьакъиндай Giди хабар гузва. 13 йисан яшда аваз сифте сеферда диде хьайи дишегьлиди вич 21 аялдал акъваздач, лагьана.

Аракажи шегьердин агьали Себастьян Мария да Консейсаоди 13-майдиз хва хана. Дамаррин виниз тир давление авайвиляй духтурриз аял хазвай дишегьли хаталувилик акатиз кичIезвай, амма вири агалкьунралди кьиле фена. Пуд килограммдилай са тIимил гзаф заланвал, 56,5 сантиметрдин кьакьанвал авай гада лап сагъламди яз хьана.

Дидеди хцел аял хадайла анал алаз хьайи шикилар ядайдан гьуьрметдай Тассио тIвар эцигнава. Хиве кьуна хьи, адаз аялриз жуьреба-жуьре тIварар гуз кIанда. Месела, ада вичин рушал, акушеркадиз гьуьрмет авун яз, Дамарис тIвар эцигна.

"Зи сифтегьан аял зи 13 йис тирла дуьньядал пайда хьана, зун гьеле аял руш тир, гзаф крарин гъавурда авачир, амма гьа чIавалай инихъ кьуьзуь жедалди за сад-садан гуьгъуьналлаз аялар хана", - хиве кьазва да Консейсаоди.

Дишегьли гьа вичин яшда авай итимдихъ галаз яшамиш жезва. Ада 10 рушни 11 гада хана, абурукай 18-дал чан алама.

Дишегьлиди къейдзавайвал, гъвечIи аял гваз акурла, гзафбуру ам адан хтул я лагьана фикирзава. "Вирида зун жуван хсуси хцин баде я лугьуз фикирзава. За абуруз ам зи хва я лагьайла, абур заз аламатдивди килигзава", - къейдзава бразилияви дишегьлиди.

"За жуван аялрин патахъай къайгъу чIугвазва ва заз абур вири кIанда. 51 йисан яшда аваз диде хьун, куьн чIалахъ хьухь, са шакни алачиз, еке бахт я", - лагьана да Консейсаоди.

Рекъемар

- Эгер ГИБДД-дин работникри вахчузвай (эвакуироватзавай) машинда яш бегьем тушир кас, яни аял аваз хьайитIа, эвакуаторщик 8 йисуз азадвиликай магьрум авун мумкин я.
- Крымдин агьалийрин саки **70 процентди** чпин уьмуьр Россиядик эхкечIайдалай гуьгъуьниз хъсан хьанва лугьузва.
- Россияда къецепатан уьлквейрин **240 агъзур студентди** кIелзава.
- Россияда гьар **3 лагьай работникди** хаталу шартIара зегьмет чIугвазва.
- РФ-дин Минюстди политический **75 партия** регистрация авунва.

ЦБ-дин курсуналди къени юкъуз:

1 доллар - 49,17 манат,
1 евро - 55,10 манат,
къизил (1 гр) - 1928,39 манат,
гимиш (1 гр) - 27,51 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИННИ ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

ИНФОРМАЦИЯДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ИБРАГЪИМОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 19.00
Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гъазурна.
Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.
367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 8279

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь

Мубаракрай!

Лезгийрин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай госмуздрамтеатрдин труппадин заведующий Талибан руш Раиса ТАЛИБОВАДИЗ:

Театрдиз ашкъи гудай
Тават я вун лезги чилин.
Устадвилелд на вахъ авай
Гьейранзава вири тайин.

Ширин, хъуьтуьл мецел рахаз,
Яшайиш гуьрчегзава на.
ВикIегь хцин, зирек рушан
Диде яз, зегьмет чIугвазва на.

Михьи я ви намус , виждан,
Дуьзвал кIандай я вун инсан,
Бахтлу хьурай вун, ви хизан,
Мурад я вун сагъ яз акун.

ВАЗ ЮБИЛЕЙ ТЕБРИКЗАВАЙ ТЕАТРДИН КОЛЛЕКТИВ.

"Дикъет - аялар!"

Лиана НАВРУЗБЕГОВА,
полициядин старший лейтенант, Махачкъала шегьерда авай РФ-дин УМВД-дин ГИБДД-дин ДПС-дин ОБ-дин пропагандадин дестедин инспектор

Гатун каникулрин вилик 2015-йисан 25-майдилай 16-июндалди Махачкъала шегьердин территориядал Вирироссиядин профилактикадин "Дикъет - аялар!" серенжемдин сад лагьай девир кьиле тухуда. Адан макьсад аялрин иштираквал аваз рекьеринни транспортдин аварийриз рехъ тагун я. Статистикадин делилрай аквазвайвал, виридалайни гзаф аварияр гатун каникулрин сифте кьиляй ва эхирдай, аялар чIехибурун гуьзчивал авачиз амукьзавайла, мукьвал-мукьвал куьчедиз экъечIзавайла, велосипеддаллаз машинар физвай рекьера къекъвезвайла, арадал къвезва. 2015-йисан сифте кьилелай Махачкъалада аялрин иштираквал аваз рекьеринни транспортдин 19 дуьшуьш арадал атана. Нетижада са аял телеф ва 18-дал хирер хьана.

Серенжем кьиле тухудай вахтунда ГИБДД-дин ва образованидин управленидин работникри ДТП-яр тIимиларунихъ элкъуьрнавай са жерге серенжемар кьиле тухуда. "Хатасуз чарх - 2015" тIвар алаз республикадин конкурс 29-майдиз кьиле тухудайвал я. Ана чи республикадин призлин чкаяр кьур школайри иштиракда.

Вилик диде-бубайрин собранияр ва совещанияр ква. Анрал

аялрал рекьера хирер-кьацIар хьунин вилик пад кьун патал месэлаяр къарагъарда. ГИБДД-дин къуллугъчийри рекьер, кIвалерин арайра авай куьчеяр ахтармишда, ГИБДД-дин рекьяй полициядин штатдик квачир къуллугъчийрихъ галаз санал гьар юкъуз рекьера къекъуьнин къайдаяр чIурзавай водителар чирунин макьсаддалди серенжемар кьиле тухуда.

Диде-бубайривай кIевелай тIалабзава: аялрихъ галаз рекьера къекъуьнин къайдаяр тикрара, абур яргъал вахтунда гуьзчивал алачиз тамир, куьн рекьера аялар патал чешне хьухь, рекьера къекъуьнин къайдаяр чIурмир, абурун уьмуьр ва сагъламвал хатасузвилик кутамир.

Шоферрихъни элкъвена лугьуз кIанзава: мукьвара рекьерал гзаф аялар пайда жеда, жезмай кьван дикъетлу ва мукъаят хьухь! Эгер рекьел аял пайда хьайитIа, машиндин йигинвал агъузара.

Вири сагъ саламат хьурай!

ТуькIуьр хъувун

"ЛГ"-дин алатай нумрадин 6-чина "Бубайрин игитвал невейрин уьзягъвал" кьил ганвай макъалада Амрагьов Нисред лагьана кIелна кIанда.

Ахцегьа гуьруьш

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И йикъара РД-дин образованидинни илимдин профсоюзрин рескомдин председатель Мегьамед Амиродинов ва отделдин

заведующий Къази Гьасанов Ахцегь райондин образованидин работникрин профсоюздин активдихъ галаз гуьруьшмиш хьана.

КIватI хьанвайбур РФ-дин образованидин работникрин профсоюзрин VII съезддин нетижайрихъ галаз танишарайдалай кьулухъ Мегьамед Амиродинов муаллимри итиж ийизвай са жерге месэлайрал акъвазна: Дагъустандин муаллимрин мажибар республикада экономикадин хилен къуллугъчийрин умуми дережадив агакьариз алахъунин, хуьруьн чкадин муаллимриз коммунальный харжийрин пулар эвез хъувунин силисдин, кIвалах гузвайбурухъ галаз коллективный ва кьилдин къайдада зегьметдин икьрарар кутIунун лазим тирвилин, муаллимрин аттестациядин, образованидин идарайра кIвалахдин штатар тIимиларунин себебрин, муаллимриз санаторийра ял ядай ва сагъламвал мягькемардай путёвкаяр гунин ва икI мадни...

Атанвай мугьманри чкайрал арадал къвезвай важиблу вири месэлаяр, кичIе-регъуь тахьана, къарагъаруниз эвер гана.

Дагъустандин муаллимрин профсоюзрин рескомдин председателди кIватI хьанвайбурун хейлин суалриз тамам жавабар гана.

КIвалахар теклифзава!

Эгер и сиягьдай квез хуш кIвалах жагъаначтIа, РД-дин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик тухунин министерстводин къаюмвилик квай Республикадин жегьилар кар-кеспидик кутунин "Успех" центрадиз ша! Чи пешекарри квез дуьз къведай кIвалахар теклифда. Центради вири къуллугъар пулсуз ийизва.

ЧИ АДРЕС: Махачкъала шегьер, Абубакароман куьче, 117; РД-дин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик тухунин министерстводин дарамат, 1-мертеба. Тел.: 67-94-45

Пешеяр	Мажибар	Пешеяр	Мажибар
Водитель	13000 манатдилай	Алверчи-консультант	25000 манат
Заведующий (складдин)	17000 манат	Гуьрчегардай салондин адм-ратор	20000 манатдилай
Оператор (присадочный станок)	25000 манатдилай	Дворник	5965 манат
Пенжерар кутадайди	20000 манатдилай	Техничка	Йикъа 850 манат
Парар дашмишдайди	15000 манатдилай	Администратор	20000 манат ва %
Верстальщик	12000 манатдилай	Алверчи-консультант	10000 манатидалай
Къаравул	10000 манатдилай	Алверчи	15000 манат ва бонусар
Ашпаз	Йикъа 1000 манат		
Ашпаз	Йикъа 1000 манат	Алишверишдин векил	25 000 манатдилай
Официант	Йикъа 600 манатдилай		

Алава делилар "Лезги газетдин" сайтда ава

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Муграгъ Салахъаз (Къардашов Мегьединаз) - стха, Жалилов Мердалидиз - халудин хва, Арбен Къардашаз - ими, амай мукьва-кьилийриз багъри кас **Межмедин Багьадинович КЪАРДАШОВ** рагьметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.

Уважаемые абитуриенты!

Для вас в очередной раз наступает самая горячая пора!
Поэтому спешим сообщить, что ИННОВАЦИОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ объявляет набор на дневную и заочную форму обучения по направлениям подготовки:

Экономика
Юриспруденция
Государственное и муниципальное управление
Экология и природопользование
Прикладная математика и информатика
Лингвистика
Психология
Социальная работа

Абитуриенты, получившие по результатам 3-х ЕГЭ более 200 баллов, принимаются на дневную бюджетную форму обучения. Занятия проводят кандидаты и доктора наук из ведущих вузов. Для иногородних студентов предоставляется комфортабельное общежитие на территории студенческого городка.

тел.: 8(8722) 56-27-68 | Адрес приемной комиссии: г. Махачкала, пр. Насрутдинова, 80; www.miuniver.ru; E-mail: miudag@mail.ru

Научно-образовательный центр Российской академии образования
Инновационный Университет
Лицензия Серия ААА №000082 от 31.07.2010 г.

Кьурагь райондин КIирийрин хуьряй тир Батмановрин, Къурбановрин хизанри ва вири муьква-кьилийри Иранадиз уьмуьрдин юлдаш ва веледриз играми буба

Зейнудин БАТМАНОВ

бедбахтвилин дуьшуьшдик телеф хьунихъ галаз алакъалу яз дериндай хажалат чIугунивди башсагълугъвал гузва.

Продается новый доильный аппарат. Магарамкентский район. **Тел: 8-964-012-96-60**